"నవయుగము"

గాంధి విజయము

అను 5 అంకములు నాటకము

(కలకత్తా నాగపుర మహాసభలు.)

గ్రంథకర్త.

దామరాజు పుండరీకా,

గుంటూరు.

రెండవ కూర్పు

చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల.

తొలిపలుకు.

ప్రథమ ముద్రణము.

ఏప్రియల్ 1921.

పాఠకమహాశయులారా!

ఈ నాటకమునందు కల్పితములుగాక నిజవిషయములు వర్ణింపబడినవి, గాంధిగారియుగ మారంభమైనప్పటి నుండియు నాగపురమహాసభానంతరమువరకు నున్నవియున్నట్లు దేశీయపరిస్థితులు వరుసగ వర్ణింపబడినవి. ఇందువచ్చు పాత్రలు మన సమకాలికులు, కావున నాటకమునందలి వారి యభిప్రాయములు వారి అసలు అభిప్రాయములకు చాలవరకనుగుణ్యముగ నుండును. స్వల్పమార్పు లుద్యమప్రబోధమున కవుసరములు, కలకత్తా నాగపురదేశీయ మహాసభ విపులముగా వర్ణింపబడినవి. రాజకీయ చరిత్రనెప్పటి కప్పుడు వర్ణించుటయేముఖ్యోద్దేశము.

భాషావిషయిక, లక్షణ సంబంధాది లోపములకు పండితు కవులు, విమర్శకులు క్షమింప ప్రార్థితులు. రాజకీయవిషయము బాగుగా నెరుగనివారికిగూడ, ప్రస్తుత రాజకీయచరిత్ర రుచికరము నుండి సులభముగా బోధపడునని గట్టిగా చెప్పగలను.

ద్వితీయ ముద్రణము.

అక్టోబరు 1921.

ప్రథమ ముద్రణమైపోయి చాలదినములైనను, ఇతరపాత్రలనచ్చువేయించుచు నీగ్రంథమును మరలవేయించుట ఆలస్యమైన ఈసారి బీదసాదలకుగూడ సులభసాధ్యమగు నట్లు 0-4-0 తగ్గించినాను.

ఇట్లు విన్నవించు,

గ్రంథకర్త.

నాటకమునందలి పాత్రలు.

పురుషులు

1 దేశభక్తుడు.
2 దేశసేవకుడు.
3 అరవిందఘోష్.
4 గాంధి.
5 షౌకతాలీ.
6 లజపతిరాయ్.
7 బిపినచంద్రపాల్.
8 చిత్తరంజనదాస్.
9 మహమ్మదాలీ.
10 నెహ్రూ.
11 మదనమోహన మాలవ్యా.
12 సేలం విజయరాఘవాచారి.
13 కస్తూరి రంగయ్యగారు.
14 కొండ వెంకటప్పయ్య పంతులు.
15 బాపిరెడ్డి, గోపిశెట్టి, రామయ్య.
16 స్వాభిలాషి, సగర్వి, అధికారాభిలాషి.
17 న్యాయవాది, రైతు, మొ.
18 విద్యార్థులు.
19 వెడ్జివుడ్.
20 బెకన్హూర్.
21 జిన్నా.
22 బాలభటులు, వగయిరా.

స్త్రీలు

శ్రీమతి సరళాదేవి.
ఆనీబిసెంటమ్మ.

విషయసూచిక.

“ నవయుగము ”

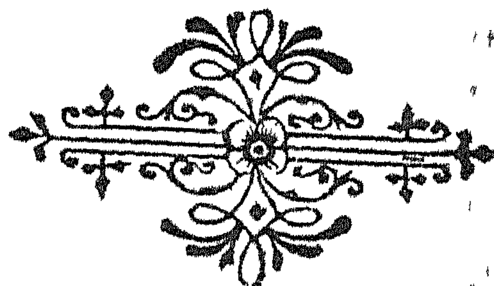
గాంధివిజయము.

నాంది.

ఉ॥ ఎవ్వని శాంతమూర్తియని యెల్లర నారతముఁ భజింతురో
యెవ్వడధర్మమార్గమున నించుకయేనియు కాలుబెట్టడో
యెవ్వడు లోకమంతట నహింసయె యుత్తమమంచు జాటెనో
అవ్వరమూర్తి గాంధిఋషి కంజలిమోడ్చినమస్కరించెదన్ ॥

ఉ॥ కత్తులులేవు, శూలములు గాండివముఁ మొదలే హుళక్కి నో
రెత్తి ప్రచండవాక్పటిమ నేనియు జాట్దడు, వైరిమీద దం
డెత్తగ నేవలేదు, బలహీనము కాయము, కోపతాపముల్
బొత్తుగ సున్న, అట్టిఘనమూర్తి మనోబలశాలి గాంధిఁ జే
యెత్తినమస్కరించి స్మరియించెద నెప్డు స్వరాజ్యసిద్ధికిన్

(నాంద్యంతమున నాటకప్రారంభము.)





ప్రస్తావన

(ప్రవేశము దేశభక్తుడు-దేశసేవకుడు.)

దే॥ భ — ఓహో ! మిత్రమా ! యెన్ని దినములైనది మనమిరువురము ను కలసి; నవయుగారంభమైన తరువాత ఇదే మొదటి కలియటం.

దే॥ సే — అవును. గాంధిమహోదయానంతరం మన మెప్పుడునుగలసి మాట్లాడియుండలేదు. ఏమి విశేషములు ?

దే॥ భ — ఏమున్నవి. కాలమునానాటికి సందిగ్ధస్థితికి వచ్చుచున్నది. మనస్సు కుదుటపడియుండుటలేదు రాత్రింబవళ్లుమనస్సు తలక్రింద గుచున్నది.

దే॥ సే — మిత్రమా ! నీవట్లు విచారించుట కింకనుఅవకాశ మేమున్నది

ఉ॥ రండు స్వరాజ్యపుఁ రథము లాగనవశ్యము రండటంచు, ను
ద్దండ మనోబలంబు ప్రదితంబుగ శాంతముబూని దైవ పు
త్రుండనివార్య బుద్ధిబల ధుర్యుడు గాంధిమహాత్ము డిద్ధరా
మండలమెల్ల ప్రయోగ వరమంత్రము నూత్నమతంబు జెప్పెడుఁ

అట్టితరి యుడుతభక్తి యన్నట్లు మన చేతనైనంతమట్టుకు మనము గూడ నామహాత్మునికి తోడ్పడుటయే మన కర్తవ్యము. తదితరము [illegible] ఆలోచనలు, శంకలు, అన్నిటిని కట్టిపెట్టవలసినదే.

[illegible] ధించుచున్న విషయముగూడనదియే.

[illegible] ము నెగ్గునాయని భీతియు, మరొక

[illegible] ము లేదనియు తోచుచుండును.

[illegible] ములనుండియు నూరకుండి, తత

[illegible] ములో ప్రవేశపెట్టెను. అట్టితరి

దేశపరిస్థితులకు ఆయనమార్గము సరియైనదగునా కాదా యను శంక పెక్కుమందిని వేధించుచున్నది.

దే॥ సే॥ మిత్రమా! ఏమి నీపిచ్చి! గాంధిమహాత్ము డకస్మాత్తుగా ఇవ్వాళనే పారంభించెనని తలచుచుంటివా!

సీ॥ దక్షిణాఫ్రికయందు ధ్వజమెత్తి శంఖుపూ
రించిధర్మంకాన్ప్రయోగించినాడు
ప్రయోగించి, చాంపరాన్ * భూమి జయధ్వనుల్
జెలరేగ శిబిరంబు నిలిపినాడు
నిలిపి, సత్యాగ్రహనీతి భారతభూమి
నెల్లదిక్కుల వెదజల్లినాడు
జల్లి, వెంటనె స్వరాజ్యరథంబుపై నెక్కి
శాంతి చక్రము బూని సాగినాడు
తే॥ గీ॥ సాగి, హైందవ పుత్రుల వేగిరముగ
రమ్మనుచు బిల్చుచున్నాడు, రమ్ము (రండు) వేగ
చంద్రునకు నూలుపోగన్న చందమునను
మన యథాశక్తి దేశసేవకు మెలంగ॥

* ఉత్తరహిందూస్థానముపైన నున్న ఒకజిల్లా॥

దే॥ భ — సరి నీవు చెప్పిన విషయములను బట్టిచూడగా గాంధిమహాత్ము డిదివరకే తనమార్గమున లోకమును నడిపించుటకు ప్రయత్నములు చేయుచు తగిన అవకాశమునకు వేచియున్నాడని తేలుచున్నది. అయినను మఱియొకశంక నన్ను బాధించుచున్నది. ఏదియనిన, —

ఉ॥ "భీకరబాణవర్షముల పెల్లున వైరులముంచలేదు; మా
రీకృత గర్జితంబు పృథివీవియదంతర మెల్ల ప్రయోగను
గ్రాకృతి" జూపి వైరిహృదయంబుల భీతినిగొల్పడాయె, యిం
కేకరణిన్ జయించునొకో యెంతోబలాఢ్యుల రాజ్యవర్గమున్ ॥

అనునీ శంక అనేకమందిని వేధించుచున్నది. నాకున్ను తలచుకొనినపుడెల్ల మనస్సు తలక్రిందగుచుండును.

దే. సే—మిత్రమా! నీవొక్క విషయము నెరిగింతివేని నీయనుమాన
ములన్నియు దీరును. పరమేశ్వరుడు జగచ్ఛాసన సభలో
జెప్పిన విషయమును నీకు తెలిపెదను. ఎట్లనిన,—

మ॥ వగమంత్రిం బఖిలప్రజాహితము శ్రీ ప్రహ్లాదమానీంద్రి ధ
ర్మరహస్యంబు జగత్ పవిత్రమగు సూత్రంబాయహింసామృతం
పురుచిం జూపగ, నాత్మనిగ్రహమిలం బోధించి, దౌర్జన్యముం
మరువం జేయగ, గాంధినై భరత భూమధ్యంబునం బుట్టెదం॥

అని పరమేశ్వరుడు చెప్పెను అప్రకారముగా గాంధి మూర్తి యవతరించినాడు. కావున యీనూతన శాంతిమార్గమునసే ప్రపంచకమును పరమేశ్వరుడు సంస్కరింప వలెనని తలచెను. కనుక ఆయుధములు, సైన్యము వగయిరా ఆడంబరములు లేకనే గాంధిమహాత్ముడు మనకు ముక్తిసంపాదించును.

దే. భ—అట్లయిన మిత్రమా !

సీ॥ మాలవ్యలజపతి మహనీయు డరవిందులింకరంగముప్రవేశింప రేమి?
బ్రాహ్మణాబ్రాహ్మణవైరముల్ చల్లారియెల్ల రేకంబుకా రేమియింక?
అతివాదమిత వాదమనుభేదములమాని యైక్యంబుగా రేమియఖిలజనులు
కులమతవైషమ్యములుపోయిసర్వసౌభ్రాత్రప్రేమంబుర్వి పార దేమి?
తే॥ గీ॥ దుష్టరాజ్యాంగ దౌర్జన్య దుండగంబు
లింకవిచ్ఛిన్నమగుట లేదేమి ? హరియె
గాంధిగాపుట్టెననుట నిక్కంబెయైన
భూమియంతట జయభేరి మ్రోగ దేమి ?

దే. సే—మిత్రమా ! మనకాభీతి యక్కర లేదు. ఏలననిన,—

సీ॥ మాలవ్యలజపతి మహనీయుడరవిందు లింకెందరో ప్రవేశింపగలరు
కులమతవైషమ్యములుపోయి సర్వసౌభ్రాతృభావంబుర్వి పారునింక

బ్రాహ్మణాబ్రాహ్మణ వైరముల్ నశియించి మైకమత్యము
వృద్ధియగును వేగ
అతివాదమితవాద మనుభేద మేపోయి, యేకమయ్యెదరింక నెల్లజనులు

తే॥ గీ॥ దుష్టరాజ్యాంగగార్జన్య దుండగముల
కంత్యకాలంబు సామీప్యమయ్యెనిపుడె
గాంధివిజయమారంభమై కలవరంబు
గలిగె సంకోచమేల నిక్కంబుజయము॥

ఇన్నియేల మహాత్ముడవతార పూర్షుడేయని మనము గట్టిగా నమ్మినచో అందరిపెట్టు ఆయన ఒక్కడే చాలడా?

దే. భ—మిత్రమా! గాంధివిజయమారంభమైనదని చెప్పితివే, అది యెట్లు? యింకను జయాపజయ నిర్ధారణ ముందుగదా చేయ వలసినది.

దే. సే—మంచిప్రశ్న నడిగితివి. మహాత్ముని యుద్యమప్రభావ మారంభములోనే దెలిసెనది. పూవుబుట్టుటతోడనే పరిమళించు నన్నట్లు, ఆయన సంకల్పమప్పుడే దగ్విజయముగాంచినది ఈవిష యములో విపులముగ దెల్పుట సాధ్యముకాకపోవుటచే నాతో గూడ నీరాత్రి నాటకప్రదర్శనమునకు వచ్చితివేని సర్వమునీవే తెలిసికొనగలవు.

దే. భ—ఏమి నాటకము.

దే. సే—"గాంధివిజయము" అనునాటకము.

దే. భ—ఆనాటక గ్రంథకర్తయెవరు? "గాంధిమహోదయం" వ్రాసిన మన పుండరీకాక్షుడుగారేనా?

దే. భ—అవును. "గాంధిమహోదయం" వ్రాసిన గుంటూరు వాస్తవ్యులగు దామరాజు పుండరీకాక్షుడుగారే.

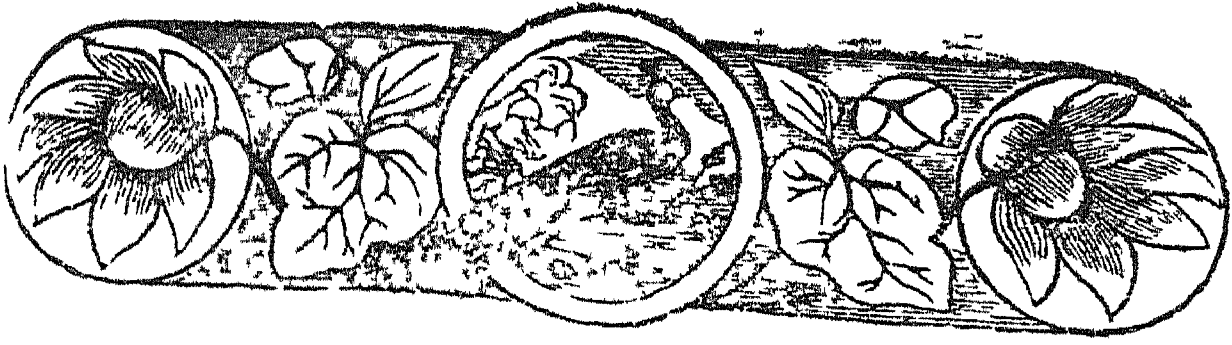
దే. భ—అట్లయిన ఆనాటకమును చూచితీరవలసినదే. జాగుచేయుట కవకాశము లేదు. మనమిక శీఘ్రముగపోయి మన యితర మిత్రులనుగూడ దీసికొని సత్వరము పోవుదమురమ్ము.

("తెరలో గాంధిమహాత్మకు జేయ్"అని, టెంకాయ గొట్టుదురు.)

దే. భ—అదిగో జేయ్‌శబ్దములు నాటకశాలనుండి మిన్ను ముట్టుచున్నవి. ఇందరు "గాంధిమహాత్మునకు జేయ్" యనుచుండగా నామహానీయునకు జయము కలుగకుండునా! పోవుదమురమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)





గాంధి విజయము



ప్రథమాంకము.

(ఒకటవ రంగము) —అరవిందఘోష్.

(తపస్సునందుండును * భవానీ ప్రత్యక్షము.)

॥ అమ్మా, యీశ్వరి లోకమాత జగదంబా పావనీ మాదు లో
పమ్ములఁ గాచి మమ్ముఁ భరించు జననీ పాపంబుఁ బోఁగొట్టి పు
ణ్యమ్ములఁ నిల్పెదు వీరమాత, దయ లేదా? దీనుడఁ నీపదా
బ్జమ్ముల్ బట్టి భజించు భక్తుడను వాత్సల్యంబునఁ బ్రోవవే.

(భవాని ప్రత్యక్షమగును).

గా॥ ఆహా! ధన్యుడనైతి, నీ గనగ నేత్రానందమో మాతరో
జోహార్లమ్మ, భవత్స్వరూప మహిమన్ జూపించి నన్నిట్లు త
ల్లీ, హర్షాంబుధిఁ దేలజేసితిక సంప్రీతిన్ నినుం గొల్తు, నీ
సాహాయ్యంబొనగూర్చి మోక్షపదవిన్ సాధింపగా జేయవే॥

— భవానీ, భవద్దర్శన మాత్రంబున ధన్యుడనైతిని. ఆహా! యేమి యా స్వరూప సౌందర్య మహిమావిలాసము! ధన్యోస్మి, ధన్యోస్మి: జన్మ పావనంబైనది: తల్లీ, నాపై నింతటి కరుణాకటాక్షవీక్షణముల ప్రసరింప జేసినందులకు నాపూర్వపుణ్యము దక్క నే నేమి జేసితిని. మ్మా! వరమును కోరుమనియా సెలవిచ్చితివి. భవత్పాదారవింద సేవ క్క వేరొక కోరిక నాకేమున్నది. అయినను మాతా నేనుక్క— ముగ నెంచితిని.

శా॥ అంబా, సైపఁగలేము దుస్థితికిఁ బాలై దీనతన్ గుందు దే
శంబున్ భారతభూమిఁ జూచి, తనయుల్ స్వాతంత్ర్యమే లేక సౌ
ఖ్యంబున్ బాసి నిరంతరవ్యథల దాస్యంబందు నల్లాడ స్వాం
తంబం దెంతయు గుందు మా జనని దీనత్వంబు మాన్పంగదే॥

(పైనుండి పుష్పములు హస్తముల రాలును.)

ఆహా! ధన్యుండను. ధన్యుండను. భవదీయ ప్రసాదమున
యు కృతజ్ఞుడను. (దేవి అదృశ్యమగును.)

అరవిం——(ఆకసమువంక జూచి) దేవి తెల్పినవిధంబున గాంధి సో
నాయభిప్రాయమెఱుంగుటకై యిటకే తెంచునని దోచెడిని.
యాభిప్రాయముల నీతని కుత్సాహము గలిగించెద.

(ప్రవేశము గాంధి.)

ఉ॥ కాలము మారుచున్నది చిరకాలుజనించెను తోచదేమి, భూ
పాలకవర్గమంతయును పాడయిపోయె, మనుష్యకోటి క
ల్లోల విపత్సముద్రములలోఁబడి కొట్టుకులాడుచుండె, నిం
కేల ధరిత్రి జీవన మికేటికి జన్మమటంచు దోచెడిన్॥

ఈ సందిగ్ధసమయమున తిలక్ మహారాజే యున్నయెడల
భారముండదు. ప్రస్తుత మున్న వారలలో పెద్ద య
మహనీయుడరవిందఘోషు గలడు. ఆయన యభిప్రా
లెట్లుండునో తెలిసికొనెద. (సమీపమునకుబోయి)
నమస్కారము,

అర॥ మిత్రమా! నమస్కారము. (దర్భాసనముచూపి) దయచే

(గాంధి కూర్చుండును.)

గాం॥ సౌఖ్యమా?

...మన నేమి? అసౌఖ్యమన నేమి?

ప్రథమాంకము.

తే॥ గీ॥ దేశమున పాడిపంటలు దేజరిలగ
పాపమునసించి పుణ్యంబు ప్రబలుచుండ
స్వచ్ఛమగు జీవనము జనుల్ సలుపుచుండ
నపుడె మనక్షేమమప్పుడే మనకు శాంతి॥

మిత్రమా ! నీఆగమ కతంబేమి?

గాం—మీరెన్ని విషయంబు లావశ్యకమని సెలవిచ్చియుంటిరో అన్ని విషయములందును మన ఆర్యావర్త మతిహీనదశయందున్నది. ఇట్టితరుణంబున తిలక్‌మూర్తి యవతారమును చాలించెనని మీరెరింగియే యుందురు. ఆవిషయమట్లుండ మనువ్యాప్రపంచమునందుండియు తామరణ్యావాసమును స్వీకరించితిరి. ఇట్టిసందిగ్ధసమయమునం దేమిచేయుటకును తోచక మీయభిప్రాయ మెరుంగుటకై వచ్చితిని.

అర—మంచిది. మిత్రమా, అన్నిటిని భరించవలసిన భారము నీయందున్నది. నీమనంబెల్లయు నాకు తేటతెల్లమయ్యె నీసంకల్పము నెరవేరుటకు సర్వదా పరమేశ్వరుని ధ్యానించుచుండెదను. నాదీక్షముగియువరకును నాసంకల్పశక్తిదక్క వేరొండుపాయము చేయజాలమికి చింతిలుచున్నాను. పరమేశ్వరుడు సర్వమును నీచే నడిపింపయత్నించెను. నీసంకల్పము నెరవేరునుగాత. నీయభీష్టము సిద్ధించుత

గాం—మిత్రమా ! భరతమాత తమ రాకకై యెదురు చూచుచుండును. దేశీయులెల్లరును తమపైనాశ బెట్టుకొనియుండిరి.

అర—సోదరా, సూరతుకాంగ్రెసు నాటినుండియు రాచకీయవ్యవహారములలో సంబంధము వదులుకొనియున్న నేనిప్పుడువచ్చి యేమిచేయుగలను! దేశక్షేమమునకై సర్వదాపరమేశ్వరుని ధ్యానించుచుండెదను. నాదీక్షముగియువరకు నేనిచ్చటనే యుండవలయు. సర్వమును భరించుటకు నీవేయున్నావు. అదే నాకెంతయు సంతోషము.

గాం—సంతసము. త్వరలో తమ కనుకూలమగు కాలముగలుగు ననియు తమదీక్షయు శీఘ్రకాలములో ముగియుననియు మేమెదురు చూచుచుందుము. నేనిక సెలవుగైకొనెద.

అర—మంచిది. నీకు జయముగలుగుగాత.

గాం—సర్వమును దైవాధీనముగదా.

(బయటికివచ్చి తనలో) నేననుకొనినదియే సవ్యమైనదారి. కర్తవ్యము రూఢియైనది దేశమునకు నానూతన సిద్ధాంతమే ముక్తి తేగలదు. సంకల్పమున కెన్నియడ్డంకులున్నను నెరవేర్చి తీరెద. ఇదియే నామనోనిశ్చయము. (నిష్క్రమించును.)

అర—(మరలధ్యానమునుండి) ఆహా! దేశమున కెట్టిదుస్థితి వాటిల్లినది. జనులల్లకల్లోలములపాలై ఏమిచేయుటకును తోచక కొట్టుకొనుచున్నారు. (పరికించుచూచి) అరుగో ఎవరో కొందరు దేశీయులుగూడ నాకడకు వచ్చుచున్నారు వీరికి నేనేమి హితముచెప్పి పంపగలను!

(ప్రవేశము న్యాయవాది, రైతు, ఉద్యోగి, వ.)

అందరు— మహాత్మా! నమస్కారములు—

అర— దేశీయసోదరులారా! దయచేయుడు. దేశమున విపరీతములేమియు లేవుగదా?

న్యాయ— మహాత్మా! ఇంకవేరువిపరీతము లేమి కావలయును. భారతదేశము నానాటికతిహీనదశకు వచ్చుచున్నది. ప్రభుత్వవిధానము క్రూరస్వాంప్రదాయమై నానాటికి పెచ్చు మీరిపోవుచున్నది. ప్రాణమునకును మానమునకుగూడ భంగము వాటిల్లినది. ఈసమయమున తిలక్ మహారాజు మృతినొందెను. ఇట్టి సందిగ్ధసమయమున నేమిచేయుటకును తోచక తమ దర్శననిమిత్తమై వచ్చియుంటిమి.

అర—సోదరులారా! దేశస్థితినిజూడ నాకునుగూడ నేమియు తోచుట లేదు. అయినను నాచేతనైనంతమట్టుకు దేశసేవజేయుటకు గూడ నాకిప్పుడవకాశము లేనందుకు చింతిల్లుచున్నాను. ఇంక కొన్ని మాసములకు గాని మీసేవకై నేనుపయోగపడను. ప్రస్తుతము దేశస్థితినిగూర్చి పరమేశ్వరుని ధ్యానించుటయే నాచేతనైనపని.

రైతు—మహాప్రభో! మాగతియేమిచెప్పెదను. మేము మలమలమాడి పోవుచున్నాము.

అర—సోదరులార, నన్నింతగా మీరడుగనక్కరలేదు. అయినను మీకొక్క విషయమును మాత్రము దెలిపెదను. ప్రస్తుతము గాంధిమహాత్ముడే దేశమునకుగల దిక్కు. మీరందరా మహాత్మ నికి తోడ్పడుటయే మీకర్తవ్యము.

ఉ॥ భారత దేశ దుస్థితిని బాపగలట్టి పవిత్రమూర్తి, రూ
పారయగావరాదు, హృదయంబు వికాసతజెందినట్టి మం
దారము, శాంతమూర్తియని ధాత్రిప్రశస్తి, మహాత్మగాంధియన్
పేరునబుట్టె, నన్నిట ప్రవీణుడు పొంద(రండు)హితంబుమీకిదన్

ఉద్యో—మహాత్మా! ఈ ప్రభుత్వోద్యోగమను దాస్యవృత్తి మమ్మా వేధించుచున్నది. ఈబాధలమేముపడజాలకున్నాము. మాకేమి సలహానిచ్చెదరు.

అర—మిత్రమా! మీయిక్కట్లీడేరురోజు సమీపించుచున్నది. ప్రభు త్వము త్వరలో బాగుపడును. గాంధిమహాత్ముని సంకల్పమున దేశ మంతయు పవిత్రవంతమగును. మీరామహాత్మునితో గలసిమెలసి వర్తింతురనియే నాకోరిక.

న్యా—అట్లయిన మహాత్మా! మేమిక సెలవుపుచ్చుకొని, కలకత్తామహాసభలో గాంధిమహాత్ముని గలసికొందుము. పోయివచ్చెదము.

అర—మంచిది. మీకు శుభమాగాత.

అందరుకలసి—కీర్తన.

గాంధిమహాత్ముఁడే కలదిక్కాతనిగలయఁగ పోదము రండింక
గాంధినామమే కలియుగమంతను కలచి మోక్షమిదు నమ్ముఁడిఁక
అంధమునఁబడి అణఁగియుందుమొకో! ఆర్యతనూజులమెల్లరము
గాంధిమూర్తి మెగల దిక్కాతని గలసి మెలంగగ రారండీ॥

(అందరునిష్క్రమింతురు.) (తెరపడును.)

---

2 రంగము.

(ప్రవేశము రామయ్య.)

రా॥ కటకటా! ధనధాన్యంబులకు రాశియై పాడిపంటల కిరవై స్వేచ్ఛ
గా విరాజిల్లు నాభరతఖండమునకా యీ అగచాట్లు! ఎంతటి దుస్థి
ను, లేక అల్లాడు నాబోట్లు వేనకు వేలు
మడుగంటినదా? లేదు లేదు, సౌభా
ట్టణవైభవము లెట్లు దేదీప్యమానముగా
విజృంభించును. వైభవము పరులపాలైనది. ఏమి యీ మోటా
రుబండ్లు, ఏమి యీ సిల్కు దుస్తులు, ఏమి యీ కాఫీక్లబ్బులు!
ఏమి యీపట్టణకేలింతపాట్లు! బీదసాదలల్లాడుచున్నారని యివియ
న్నియు మానినవా? హెచ్చుచున్నవి. వీనికి ఏడ్వనేల ఆ తెల్లచర్మ
ము ఏమాణిక్యము బొడ్డున పెట్టుకొని పుట్టెనో కాని యీ దేశమున
దైవభోగముననుభవించుచున్నారే. నెలకు వెయ్యి రూప్యములకు
తక్కువ వారికి గౌరవవేతనమే గాదట' యీ వెయ్యిరూప్యములచే
నూరుమంది బీదలను బ్రతికించవచ్చునే! ఆహా! ఒక్కొక్కరికి
ఎంత ఆవరణములు! ఎంత చక్కని సౌధములు! ఎంత
భోగము! స్వర్గసౌఖ్యము వారికింతకన్న వేరు లేదు. వేనకు
వేలు కూడును, గుడ్డయు, లేక అలోయని యేడ్చుచుండగా
మన శ్రీమంతులు వేలకు వేలు లంచములు ధారపోసెదరుగాని,
నలుగురుకలసి యొకరోజైనను బీదలను పోషించుబుద్ధి పుట్టదుకదా!

సరే, యీ వేదాంతమునకు మితమెక్కడిది! ఈపూట హాయిలో పిల్లి లేవవలయునుగదా. దారియెట్లు? అదిగో మారయితు బాపిరెడ్డి వచ్చుచున్నట్లున్నాడు. ఆయన నేదైనా యిడిగెదను.

(ప్రవేశము బాపిరెడ్డి)

రా—ఏమండీ రామయ్యగారు? మీదగ్గర కేమైనా పైకమువచ్చినదా ఈపన్నులుగావుగాని మాప్రాణముపొయ్యేరోజు వచ్చినదండి. రెండు కిస్తీలు చెల్లించాను మళ్ళా మూడవకిస్తీ తయారు. ఎక్కడనుండి తెస్తాము? ఇంట్లోచూడామా గిద్దెడు గింజలు లేవు. ఈవర్షమట్టుకు యీవర్షం 15 యకరములు జొన్న వేస్తే గిద్దెడుపేలాలు యింటికి జేరలేదు. ఇంకాయేమి బ్రతుకుతామండీ సరే, కడుపులో కాళ్ళుపెట్టుకొని పడుకుందామంటే యీకరణాలు మామీద లగాంలు చేస్తారు. చస్తుంటే సంధ్యమంత్రమన్నట్లు యేమిపన్ను లిస్తామండి! యీపన్నులు యిట్లావుండగా "యిన్కమ్టాక్సు" బాధ రామ రామ! విరోధికైనా వద్దండి.

రా—(తనలో) సరే, యెవరిగోల వారిది. నాయగచాట్లునావి, ఆయన యగచాట్లు ఆయనవి.

(ప్ర) బాపిరెడ్డిగారూ కరణాలబాధంటారు, వారేమిచెస్తారండీ. వాళ్ల తాతగాడి సొమ్మనుకొన్నారా.

బా— ఎమోలెండి, ఆగోలంతా ఎవరికితెలుస్తుంది. మనన్తిమీద మిరియాలు తోలేది వారు. సరే పైకముసంగతి?

రా—నేను మీదగ్గరకువస్తున్నానండీ- చెప్పారుంటేసిగ్గుచేటు.

బా—సరేలెండి, యిద్దరముూకూసి ఎక్క [illegible] కొనాలుండి కూడులేక చచ్చేది లేదుకదా. [illegible] వే [illegible] కో బేడకొ వాస్సేది తెచ్చేది. అదుగో, [illegible] దారుడువస్తున్నాడు. అయనకూ మాక [illegible] తాలేదులెండి మీరే హెచ్చరించండి.

(ప్రవేశము గోపిశెట్టి).

రా—ఏమండో శెట్టిగారు, మీవద్దకే ప్రయాణం.

గో—బాపిరెడ్డి వారంతవారుండగ మాదగ్గరకు మీరువస్తారా. ఆరోజులు పోయినవిలెండి.

రా—లేదండీ, నిశ్చయముగా మేమిద్దరమూ మీదగ్గరకే రావడం,

గో—రోజులు మహాకటువుగా నున్నవండి. మాఅమ్మాయిని అత్త వారింటికి పంపుచున్నాము. దానితాలూకు సొమ్ముదిగపడ్డది. ఇదిగో అణాకానీ కాడికి తెస్తున్నా ముప్పుడే.

బా—మీరుకూడా అణాకానికి వ్రాయడమేమండీ?

గో—ఏమిచేయమంటారు మీవంటి మహారాజులు చల్లగానుంటేనేనా లేకపోతే మాపని యేమున్నది చెప్పండి.

రా—(తనలో) ఇతడు మాయవుసరము కనిపెట్టి బెట్టు చేస్తున్నాడు. మొన్నటివ్యాజ్యము నాచేతిలోనే యున్నదిగదా చూదాము.

(ప్ర). ఏమండి శెట్టిగారూ మొన్నవ్యాజ్యములో సాక్ష్యము కుదిరిందా.

గో—ఇదిగో రామయ్యగారూ, జ్ఞాపకమువచ్చింది. నన్నేమన్నా కడ తేర్చేమార్గమున్నదా లేదా? మొన్న యిట్లాబస్తీకిపోతే రోజుకు రూపాయి సరేకదా ఏమో ప్లీడరుగారి నకళ్ళంటా స్టాంపులంటా మరేమో సమన్లంటా, వందరూపాయలు ఖర్చే అయినవి, ఇంకా ఫీజుఅట్లాగేయున్నది. మీరు కాస్తఆకాగి తాలు చూచి మాట్లాడి పొండి. మొదటినుంచి మాతాతల నాటినుండి యున్న పరిచయము.

రా—అచ్చే అలాంటివేమి నాకులేవండి. దీనిదుంప తెంచుకొని యీ డబ్బు తొందరవచ్చిపడ్డది.

గో—సరే రామయ్యగారు! మీరిన్నివిధాల చెప్పవలెనా? మీఅవసర మొకటి మాఅవసర మొకటేనా? చెపుతాలే రండి.

రా—బాపిరెడ్డిగారూ మీరింటికిపొండి,వీడిదగ్గరనేనుకొట్టుకొస్తాలెండి.
(అని సైగచేయును.)

(గోపిశెట్టి రామయ్య నిష్క్రమింతురు.)

బా—ఈయగచాట్లు పడేదానికంటె గాంధి మహాత్ముడేదో రైతులకు దారిచూపిస్తాడట.కొద్దిరోజులలోకలకత్తాలో గొప్పసభ జరుగుతుందన్నారు.అక్కడికిపోయి మీ అగచాట్లన్ని మొరపెట్టుకొని యామహాత్ముని కాళ్ళమీద పడతాను. కాలమురోజురోజుకు విపరీతమైపోవుచున్నది.! (నిష్క్రమించును)

---

3 వ రంగము.

ప్రవేశము యిద్దరు విద్యార్థులు.

1 వి—ఏమండోయ్! ఈసంవత్సరం పరీక్ష పర్యవసానం(రిజల్ట్సు)వచ్చినవి చూచినారా? నేను చూచినంతవరకు బి. ఏ. వాళ్ళెవ్వరు ఇంగ్లీషులో కడతేరలేదు. ఇంటరుమీడియేటులో నూటికి 9 మందిఅయినారట.

2 వి—సరేలెండి! ఈరిజల్ట్సుకేమిగాని నిన్నమీటింగుకు వెళ్ళారుమీరు? ఈరోజులలో తిలక్‌మహారాజు పోవటం మన దురదృష్టమేనండి. ఇక గాంధిమీద పడ్డది యీభారమంతా.

1 వి—ఏమిమీటింగులకు పోతాము, ఏమిపేపర్లు చదువుతాం.ఇవ్వాళ హిస్టరీపరీక్ష. నిన్నంతాబయటకురాకుండా చదివితే యిప్పటికి పోర్షనులింకా కాలేదు. ఇంతాయేడిస్తే మనము చదివేదొకటి వాండ్లడిగేదొకటి. సరేకష్టపడియిందులో కడతేరుతామనుకొండి.అసలు పరీక్షలో నూటికి 20 మందిలో మనముంటామా? మొటాగండి.

2వి—మీరింకా పరీక్షకు పోవలయుననని చూస్తున్నారే! ఈసహాయ నిరాకరణ గడిబిడ నీకేమిపట్టనట్లున్న దే! రేపు కలకత్తా మహాసభలో గాంధిగెలువడా, దేశమంతయు కలవరముజెందదా? నామట్టుకు నేను యీ పాడుచదువు వదలటం యెప్పుడా యని యెదురు చూచుచున్నాను.

1 వి—ఏమోలెండి, యీతీర్మానం నెగ్గుతుందని నాకుధైర్యము లేదు, ఒకవేళ నెగ్గినను మనవిద్యార్థులవిషయమై మాత్రము గాంధిని గెలువనీయరు. తిలక్ మహారాజయినా వుంటే దేశాన్ని పట్టుకు వచ్చేవాడు. ఇప్పుడు గాంధి ఒక్కడేఅయినాడు. మాలవ్యా అటూయిటూ వూగుతున్నాడని విన్నాము. పాలు, దాసులు వ్యతిరేకంగా వున్నారట. మన మదరాసు అయ్యంగార్లుకూడ వారిలో కలిసినారట. ఇక తీర్మానం నెగ్గటం ఎలా చెప్పండి.

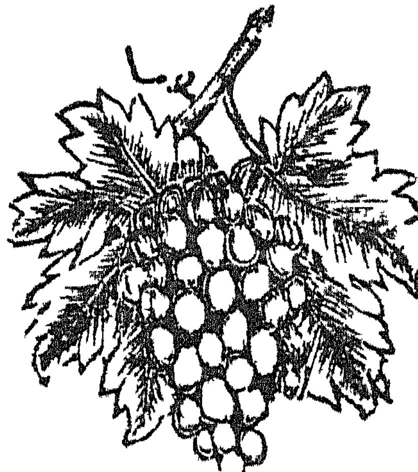
2 వి—ఇవన్నీఆగుతవండీ! గాంధి అంటే పూర్వపుగాంధి అనుకున్నారాయేమి? తిలకుమూర్తి అవతారము చాలించి గాంధిలో ప్రవేశించినాడట! మొన్న ఆయన మరణకాలములో జరిగిన సంగతి మీరు వినలేదా?

1 వి—విన్నాలెండి. కాకపోతే యిదివరకు గాంధికి యిప్పటి గాంధికి యింత భేదముంటుందా? అయినప్పటికి ఆయన తీర్మానం నెగ్గటం చాల కష్టమండీ.

2 వి—కష్టమేమిటండీ, యీశంకలన్ని మనవిద్యావంతులని చెప్పుకొనేవారికేగాని ప్రజాసామాన్యము మనరయితాంగము యావన్మంది గాంధిమహాత్మునిపై అతిభక్తికలవారై రేపు కలకత్తాకుపోవ సంసిద్ధులైయున్నారు. అసలు ప్రజలే కట్టుపట్టినప్పుడు యితరులు యెంతమంది వ్యతిరేకంగావుంటే లెక్కయేమిటిలెండి. అవునుగాని మనకాంగ్రెసు ప్రయాణం విషయమేమిటి.

— అవునండీ, నేను అనుకుంటూనే యున్నాను. మాయింటిప్రక్క ప్లీడరుగారు, ఇంకొక కలెక్టరాఫీసు గుమాస్తా, వారిద్దరు గూడా వెళ్ళుతారట.

వి— గుమాస్తాగూడానా! అవునులెండి. అందరికి విసుకుపుట్టుతు న్నది! మనముగూడా యెల్లాగైనా పోయి తీరాలిసిందేనండి. పోయిడబ్బు ప్రయత్నం చేతామురండి. (నిష్క్రమింతురు)



గాంధివిజయము.

(1 రంగము.) ద్వితీయాంకము.

షౌకతాలి (దీర్ఘాలోచనపరుడై తీవ్రదృష్టితో)

ఎట్టిదౌర్జన్యము:— ఎట్టిదౌర్జన్యము.— ఎట్టిదౌర్జన్యము:— ఛీ ఈజన్మమెందులకు? బెబ్బులి పిల్లలవలె గంభీరస్వరూపులై గొదమ సింగములవంటి పౌరుషమూర్తులై ఖడ్గమునుచేతబూని భూమ్యాకాశంబుల గడగడలాడించు నా మహమ్మదీయ జాతి ప్రతాపమంతయు చల్లారినదే! నేడు స్వేచ్ఛగానుండుటకు గూడ నోచుకొనమైతిమిగదా! యింక కర్తవ్యమేమి? మనస్సు పరి పరివిధముల బోవుచున్నది. ఆహా! లయడ్ జార్జి మంత్రి గారి మాటలు నీళ్ళలో మూటలయ్యెనుగదా! మాకెంతయో సాయము చేసెదనని చెప్పి తుదకామాటలనన్నిటిని మంట గల్పెను. మాకాతడేదియో మహదాభాగ్యము చేయునని ఆశ పెట్టుకొనియుంటిమి. తుదకు మోసపోతిమి.

ఆహా! తుర్కీరాజ్యము ధ్వంసము కావలసినదేనా! ఎంత మాటపల్కితిని! ధ్వంసమా! రాజ్యమునకా! కాదు. మత మునకు గూడ! మహమ్మదీయమతమునకా! నాకమోమయ మగుచున్నది. నాయొడలునాకు తెలియుటలేదు. ఏమిచేయు దుము! ఈదేశమునసున్న ఏడుకోట్ల మహమ్మదీయులము కూడ నొక్కుమ్మడి ప్రాణములర్పింతుమా! కాక మరేమిచేయవల యును? తుర్కీరాజ్యమును కాపాడక మాప్రాణము లెందుకు? ఇక యీదేశము మాకెందుకు? ప్రభుత్వము మాకెందుకు? ప్రభుత్వమునకు విధేయుత చూపవలసినదేకాని దైవముకన్న ప్రభువెక్కువగునా? ముందు మాదైవాజ్ఞను నెరవేర్చి తదు పరి రాజభక్తిని జూపవలయును: ఇంకనూ అనుమానించు లే టికి మావిషయములో దైవముముందా రాజుముందా అనుచో

నిస్సంశయముగా దైవమే. రాజభక్తి రెండవపక్షము.

(కొంచెమాలోచించి).

చేయవలసిన పనియేమి? యోచించుటేటికి? దేనికినిసిద్ధమే. అవసరమైనచో మహమ్మదీయులమాదరమును హిందూదేశమును విడిచిపోవుటకు సిద్ధమైయుండవలసినదే. ప్రాణములను లెక్కింపరాదు. అక్కటా! మతమునకు నాశనమా! ఆమాటకూళ యెంత కర్ణకఠోరముగా నున్నది. నాకేమియు తోచుటలేదు పిచ్చెత్తుచున్నది.

(ఎవరో గనపడినట్లు భ్రమపడి)

ఓహో ఎవరునీవు? మామతము నేమిచేసెదవు! మీరెవరు? ఆంగ్లదేశీయులా? అయ్యా మీకుగూడమాపైనింత పగయేటికి? మీరు మాదేశమునకువచ్చినప్పటినుండియు మీకు "దాసోహం" అనుచున్నందులకా? మీకు సహాయభూతులమై మీతో పాటు నిలచియున్నందులకా? మొన్ననే కదా మీతోపాటు కత్తిగట్టి మామతస్థులపైకి కూడ దాడివెడలినది. మొన్ననే కదా వేలకువేలు రూప్యంబులను వేలకువేలు ప్రాణంబులను మీకర్పించినది. ఇవియన్నియు ఎంతలో మరుపునకు వచ్చినవి! చాలు——చాలు——పొరబడితిమి. అయ్యా, మీరీఘోరకృత్యమునుండి తొలగిపోయెదరని ప్రార్థించుచున్నాము. మీరుమాకు ప్రభువులగుటచే మిమ్మింతకన్న నేమియు అనలేకున్నాము.

(కనులు మూసుకొని)

అల్లాహో అక్బర్! మహమ్మదీయ మతరక్షణార్థమై యే ప్పుడు వచ్చెదివు తండ్రీ! (అనిమూర్ఛపడి, మరల తత్తరపడి లేచి) ఛీ, ఛీ, దురాత్ములారా! యింత ఆగడమా? ధ్యాన

పరుండనైయున్న నన్నగతాళి చేయుచుంటిరా? మామహామ్మదీయరాజ్యమును ధ్వంసముచేయుదుమనియా మీతలంపు. మీ మీపూర్వపుపగలనుసాధింపనెంచుచుంటిరా! మీపూర్వులుతుర్కీరాజ్యమునుస్వాధీనపరుచుకొనజాలనందుకు మీరాపనినిపూర్తిచేయదలచుచున్నారా? ఎంతఅన్యాయమునకొడిగట్టుకొంటిరి! మీదేశములమధ్య తురకదేశమెందుకనుకొంటిరా? ఆమహామ్మదు రక్తము మానాళములలో ప్రవహించుట లేదనుకొంటిరా? సూర్యచంద్రాదులుర్విపై వ్రాలినను భూమ్యాకాశంబులుతల్లక్రిందైనను పర్వతశిఖరంబులు నేలపైగూలినను ఇంకెన్ని జరిగినజరుగుగాక! మా మహామ్మదీయమతమున కించుక చలనముకూడ కలుగదు. మీరెన్ని దురాలోచనలు సల్పిననేమగుగాక. మా మహామ్మదీయమతముపృథ్వి నెలయువరకును నశింపనేరదు. అట్టి మతమున కవమానము సయితము మేమోర్చుకొందుమా? హిందూమహామ్మదీయుల మొకటగుచో ప్రపంచమంతయు నాపియుంచమా! హిందూసోదరులారా, లెండు, మాతోరండు. మన మనపూర్వపు పగలను మరచిపోవలయుచు లెండు లెండు. మాకు సాయముచేయుడు ఏమిచేయవలయునని అడుగకుడు. ఏమిచేయుటకును సిద్ధముకండు. మనమందరమును ఒక్కమాతృగర్భముననే జనించితిమని మరువకుడు. లెండు: లెండు: జాగుచేయకుడు, ముందు మనమాతృభూమికి స్వేచ్ఛ తెచ్చుటకు పూనుకొనుడు, అట్లుచేయుటకు సర్వవిధములను ప్రయత్నించుదమురండు. ముందు మనముస్వతంత్రులమైనగాని మనమేపనియు చేయజాలము. మామహామ్మదీయజాతియందుపుట్టిన వారెవరును వెనుతీతురనితలంచకుడు. వెనుతీసిన ఆత్మహత్యచేసికొనిన వారగుదురు. వేయిశంకలేల, నిశ్చయించుకొంటిని. ఇదే నాప్రతిన గైకొనుడు,

శా॥ నేనేపౌరుషజాతివాడనయితే నీ మామహమ్మద్ సుతుల్
ప్రాణంబుల్ భువిగల్గియున్న యెడ, నార్యావర్తదేశంబిదే
నైనన్, జంకడు షౌకతాలి, యిక భూమ్యాకాశముల్ డొల్లగా
రానీ రక్కసకోటినైన నతి సిర్లత్ర్యంబునన్ దున్మించడే॥

(గాంధి ప్రవేశము)

గాం—శాంతింపుము. శాంతింపుము ఏమి యీమూఢత్వము. "అహింసా పరమోధర్మః" అని యెఱుగవా! ఇతరులవలెనే నీవును అహంకారముజూపిన ప్రయోజనమేమి ? కార్యముసిద్ధింపదు. శాంతిమార్గమే జయమునకు రాఘిర్మైన పథముగాని నీవంటి తేజోవంతు లాగ్రహులగుచో విప్లవము వాటిల్లదా ! నెమ్మది వలన సాధించవలె గాని తొందరపడిన ప్రయోజనమేమి.

షౌ—ఏమి ! తొందరపడుచుంటినా ! పౌరుష ప్రతాపంబులన్నియు చల్లారిన మీవంటివారామాకు సలహాలనిచ్చుట. సరిసరి కను కనే మనస్థితి యింతహీనముగా నున్నది.

గాంధి—ఓ పౌరుషమూర్తీ ! నీవలె నేను పౌరుషవంతుడకాక పోయి నను నిఆగ్రహమువిడి శాంతచిత్తుడవయ్యెదవేని నీకొక సందేశమును దెల్పెదను.

షౌ—కట్టా ! యీతడు మహాత్ముడని యెఱుగక ఏమేమియో యిష్టమువచ్చినట్లు వదరుచుంటిని. మహాత్మా ! తామెంతచెప్పి నను నా ఆగ్రహతీవ్రిసలమింకను చల్లారకున్నది. తామేమి సెలవిచ్చెదరు.

గాంధి—ఓ ప్రతాపమూర్తి, నీపౌరుషపటుత్వమున కెంతయు సంతసించువాడనైనను కాలమునెరింగియు కర్తవ్యమును దెలిసి కొనియు మెలగవలెనని నాకోరిక.

ఉ॥ శాంతమువీడి యాగ్రహము సల్పిన కార్యముసిద్ధిజెందునే ?
స్వాంతమునందు సర్వము వశంబుసనుంచియు గీడుమేలులా
సాంతముగా నెరింగి పనిసల్పిన మేలగుగాని, తొందరన్
గంతులుపెట్టి దూకుటల గల్గునె కోర్కెఫలంబు మిత్రమా॥

మరియు

మ॥ అలపాశ్చాత్యులబోలె మూఢమతులై యాలంబులన్ జేసి ల
క్షలప్రాణంబుల దీయనెంచుటయె యుక్తంబౌనొకో! నాదుమా
టలనాలింపుము, శాంతిమార్గ మతికష్టంబేయగున్ గాక లో
కులకున్ నేర్పుచు నేర్చుకొన్నయెడ కోర్కుల్ నెగ్గవో యెంచుమీ॥

ఓయీ! పౌరుషాలి! నాయందనుగ్రహముంచి నామనవి విందువేని నీయనుమానములన్నియు తీర్చెదను.

షౌ—మహాత్మా! శాంతము శాంతమనిపలికెదవు. ఇన్నివేండ్లనుండియు పాతుకొనియుండి యింత నిరంకుశాధికారమును సాగించుచున్న యీప్రభుత్వమును శాంతముచే సాధింప గలమనియా మీ యూహ.

గాంధి—లేక దౌర్జన్యముచే సాధింతమనియా నీతలంపు. దౌర్జన్యమున [illegible] చేయుచున్న ఐర్లాండుదేశమేమి సాధించె

...ందారి తేరిన జర్మనీ యేమిమూట
...రోకమార్గము నెరుగక దౌర్జ
...్నారు. పూర్వము మన తూర్పు
...రి చూపెనో యిప్పుడును మన
...పంచమునకు బోధింపవలయును.

...కు చింతకాయలు రాలుననియా
లాడుట వలన మనమేమి సాధిం
...నెక్కుకొలదిని మనము లొంగి
...రు చెప్పుట.

...తిమార్గ ముడుతయూపులవంటివి
...తము మూమ్మాటికిని శాంతమే.
...ముపై నాధారపడి యుండును.

ఆత్మశక్తికన్న వేరొక మించినశక్తిలేదు. అట్టి ఆత్మశక్తిని మనము స్వాధీనపరచుకొనిన విశ్వమంతయును మన స్వాధీనమైనట్లే. అనగా మన అంతరాత్మను మనస్వాధీన పరచుకొనిన ప్రపంచమంతయు మనకు లోబడియుండును. అప్పుడు మనకెట్టిబాధలును బాధలుగా తోచవు. అప్పుడు మన కసాధ్యమైనదేదియు కనుపించదు. ఇదియే నాసిద్ధాంతము.

షౌ—మీరుచెప్పువిషయములు కొంతవరకు నాకు నచ్చినవి, కాని నామనము వేరొక దారిని పరుగిడ జూచుచున్నది.

గాం—మిత్రమా! నీవాలోచించు విషయము రెండవపక్షము. నిజమునకు దౌర్జన్యమవలంబించి మనమేమిజేయగలము! ఆయుధములవాసనకూడ చూచి యెన్నేళ్ళయినది? పోనీ ఒకవేళ చేయగలిగినను ఉత్తమమార్గము విడిచి రెండవపక్షమను మార్గమున పోజూచుట శ్రేయస్కరమగునా?

షౌ—అవును అదియును సత్యమే నామనముకూడ ఆలోచనలోపడినది. మీరుచెప్పినవన్నియు నిశ్చయములనియే తోచుచున్నది.

గాం—మేలు, మిత్రమా! ఇంకకొంచెము సావకాశముగ విందువేని నామతమును సంపూర్ణముగ నంగీకరించెదవని నేను నమ్ముచున్నాను.

మరియొకసారి నీదౌర్జన్యమునుగూర్చి చెప్పెద వినుము.

సీ॥ దౌర్జన్యమున దురంధరుడై నెపోలియన్ •
జగమెల్ల నేలగా జాలెనొక్కొ
దౌర్జన్యమూని స్వాతంత్ర్యమీ కమెరికా •
నణచిరే బ్రిటీషు రాజ్యంబువారు
దౌర్జన్యమార్గాన దర్పంబుజూపిన •
జర్మనీ యేపాటి జయముగాంచె

దార్జన్యపథమున దరిజేరగాబోరు
నైర్లాండు దేశమేమయ్యె నేడు.

తే॥ గీ॥ ఇచటదార్జన్యమునుజూపి యేమిమూట
గట్టుకొందురు రాజ్యవర్గంబువారు ?
పరమహానీంద్రుడు ప్రహ్లాదువరపథంబు
శాంతిమార్గాన సాధింపజాలమేమి?

మిత్రమా! మనమింకబోయి శీఘ్రముగ కలకత్తా మహాసభకు జేరి, అచ్చట మనసందేశమును దేశమునకు వెల్లడింతము.

షా—మిత్రమా, కాలమునకు కట్టుబడినట్లే, నీశాంతమునకుగూడ నేను కట్టుబడితిని. ఇంక నీనూతనమార్గమున నడుగుదప్పక వర్తించెదను. పోవుదమురమ్ము. (నిష్క్రమింతురు).

2 రంగము. (కాంగ్రెసుభవనము) కలకత్తానగరము.

(బాలభటులు. కాంగ్రెసుసభాలంకారము:—)

(సిగ్నలు వినబడును.) (బాలభటుల సైన్యము ప్రవేశము.)

నాయకుడు—బాలభటులారా! కాంగ్రెసుసభాలంకారములు పూర్తి అయినవి గనుక, మనమందరము చిన్నిచిన్ని సంఘములుగనేర్పడి అవుసరమైన పనులన్నియు చేయుదము, రేపటిదినమే కాంగ్రెసు మహాసభకూడును. ఈరోజు అధ్యక్షులగు లాలా లజపతి రాయిగారును, మహాత్మాగాంధి మొదలయిన నాయకులు నరుదెంచెదరు. వారికి స్వాగతమొసంగి వసతుల నేర్పరుచు

1. ఫ్రాన్సుదేశమునకు పూర్వము చక్రవర్తి, అతడు యయూరపునంతయు గడగడ లాడించెను.

2. అమెరికా పూర్వము బ్రిటిషువారికి లోబడినరాజ్యము వారు తిరుగబాటు చేసి స్వతంత్రరాజ్యము నేర్పరుచుకొనిరి.

3. మొన్నటి మహాయుద్ధములో జర్మనీ యోడిపోయినది.

4. ఐర్లాండు దేశమిప్పటికి స్వరాజ్యమునకై పోరాడుచున్నది. ఇంకను జయింపలేదు.

టకు మనము త్వరితముగ పోవలయును. 1 వ నెంబరుముఠా ధూమ శకటాలయమునకు వెళ్ళి వివిధప్రదేశములనుండి వచ్చు ప్రతినిధుల తీసుకు రావలయును. 2, 3, వ ముఠాల వారు సభామంటపమునందును, ద్వారములయందును నిలువబడి ఆజ్ఞల నిర్వర్తించుచుండవలెను. 4 వ ముఠా వారు అత్యావసర కార్యములకై సిలువలోనుండవలయును. 5వ ముఠా వారు అగ్రాసనాధిపతిగారి యాజ్ఞలో నుండవలయును.

(తెరలో) మహాత్మా గాంధికి జేయ్ లజపతిరాయ్‌కి జేయ్.

అరుగో నాయకులరుదెంచుచున్నట్లున్నారు. మనమిక శీఘ్రముగ పోవలయును. రండు. (అందరు కలసి)

(నవరోజు - త్రిశ్రజాతి - ఏకతాళము.)

స్వదేశ మాతనీ, పదారవిందముల్
సదా మదిన్ భజించెదన్ ముదంబుగూర్చుమా॥
పరాలతల్లి మా మొరాలకింపుమా
బిరాన కనికరానగని, పరాలొసంగుమా॥ స్వదేశ॥
శ్రితార్థిచాతమా, హితాశ్రిపూతమా
హితంబుగరపి మముకృతార్థ, మతులజేయుమా॥ స్వ॥

(నిష్క్రమింతురు)

తెరలో (మహాత్మా గాంధికిజెయ్. లజపతిరాయికిజెయ్. షౌకతాలికిజెయ్)

[ప్రవేశము:—లజపతిరాయ్, గాంధి, షౌకతాలి, నెహూ్రవగ॥ బాలభటులు దేశీయ గీతములు పాడుచుండ నాయకుల ఊరేగింపు]

బాలభటులు—(అందరు)

భూపాళరాగము—చాపుతాళము

1 "మేలుకొనుమీ భరతపుత్రుడ
మేలుకొనుమీ సుజనమిత్రుడ

మేలుకొనుమీ సచ్చరిత్రుడ
మేలుకొనుమయ్యా వత్సా॥ మేలుకో॥

2 వేడుకను జాతీయతాయను
వేగుచుక్క పొడిచె నదిగో
కూడి "వందేమాతరం" యని
కూక్కుటములరచె॥ వత్సా మేలుకో॥

3 అంతటను నవశక్తియని యెడు
కాంతిపుంజము తేజరిల్లెను
మంతనంబున నూతనోద్యమ
మారుతముపీచె॥ వత్సా॥

4 అందరును నీకంటెముందఱ
నడుగులిడుచును మెలగుచుండగ
పందవలె నిటు నిద్రపోవగ
పాడియగునయ్యా॥ వత్సా॥

5 ఒక్కప్రాణమె యందరిది మా
దొక్కమనసే యందరిది, మే
మొక్కమార్గమె దొక్కగలమని
నొక్కివక్కాణింప వడిగా మేలుకో॥ వత్సా మేలుకో

(నిష్క్రమించును)

---

3 వ రంగము.

మహాసభ ప్రారంభము.

(అధ్యక్షుకోపన్యాసము.)

ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షుడు—

తే॥ గీ॥ భారతీయ వంశోద్ధర ప్రముఖులార,
హైందవము నూతన వికాసమందు వేళ

మొలకలెత్తిన చక్కని పూవులార,
దేశభారంబు శిరముపై ధీరులగుచు
మోయసంసిద్ధులగు మహనీయులార,
స్వాగతము మీకు నో మహాసభ్యులార!

(అని సభపై పుష్పములుజల్లి) ఈ మహాసభకు దేశభక్తాగ్రగణ్యులగు శ్రీ లాలాలజపతిరాయిగారు అగ్రాసనాధిపతిగా లభించినందుకు మనమెంతయు కృతార్థులము. వారి నాయకత్వమున యీ మహాసభ జయప్రదముగ నెరవేరునని నమ్ముచున్నాను.

(అని లజపతిరాయ్‌గారికి పుష్పహారము వేయును.) కరతాళములు.

లజ— దేశీయమహాజనులారా! సోదర సోదరీమణులారా! ఈమహాసభకు నాకన్న నధికులగువా రెందరోయుండ నన్నే అగ్రాసనాధిపతిగా నెన్నుకొన్నందుకు మీ కెంతయు కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నాడను దేశము మహాకష్టదశయందున్నది. ముందు చేయదగినపనిం జూడ ఘోరసముద్రమువలె నంతులేనట్లున్నది. ఈ తరుణమందున తిలకుమూర్తికూడ గతించెను. భారమంతయు ఏయొక్కరును మోయతగినదిగా గన్పించుటలేదు. ఆసేతు హిమాచలపర్యంతము సర్వప్రాంతముల నుండియు విచ్చేసి యీ సభాభవనము నలంకరించిన దేశభక్తులగు మీరందరును కలసి మెలసిబాగుగ యోచించి కర్తవ్యము నిర్ణయించవలెను. విషయము లనేకములుగానున్నవి,

సీ॥ ఒక్కడే లోకమాన్యుండు లోకమువీడి
పోయె దుఃఖంబింక పోవుటెట్లు
స్వాతంత్ర్యమనుగంటి సౌఖ్యంబు చల్లారె
భరతమాతకు స్వేచ్ఛ నెరుగుటెట్లు
మతమునకవమానము తటస్థమైన మ
హమ్మదీయుల శాంతి నరయుటెట్లు

తీవ్రమైవీచుజాతీయ వాతావర
ణము శాంతపడు భాగ్యమమరుటెట్లు
గీ॥ ఆగ్రహాము జూపుటకును పిరాయుధులము
పౌరుషమునూడ బెరుక జీవచ్ఛవంబు
లై మనెడు సోదరులను పంజాబుజనుల
గొట్టి రక్తంబు కాల్వలగట్ట జేసి
నట్టి పరమకిరాతుల నక్కటకట !
న్యాయమార్గంబునను శిక్ష జేయు టెట్లు॥

మరియు

మ॥ కడుసందిగ్ధము కాల, మిట్టితరి జంకన్ భారతీయాశయం
బడుగంటున్, గలుగంగనేరదు స్వరాజ్యంబింక నెన్నేండ్లు, కే
ర్పడగాబోదు స్వతంత్రజీవనము, దూరంబౌను సౌభాగ్య, మె
న్నడు తేమంబిల వీడిపోవదు, మనంగా దుర్భరంబౌ నిలన్.

సభాసదులారా, దేశము నానాటికెట్టి యధోగతి పాలైనదో యించుక గమనించుడు

మత్తేభమాలిక

ఘనశైలంబులనుండి జీవనదులే యేకాలముల్ పారగా
వనముల్ దోట లరణ్యముల్ మిగులసౌభాగ్యంబు గల్పింప, నీ
ధనధాన్యంబులరాశి, హైందవుల స్వస్థానంబు రాజిల్లుచో
గనవెవ్వారికి కండ్లుగుట్టె? విటసౌఖ్యంబొప్ప జీవింపగా
జనినారెందరు లోకు? లెందరిక స్వేచ్ఛన్ వేలనార్జించి పై
కనుపన్ జాలిరి, వర్తకంబుపయి ద్రవ్యంబెంత కాజేసి నా,
రనికిన్ బోయిన రూకలెన్ని, మనవన్యాయంబుపాల్జేసి నా
శనముల్ సేయుగ హేతువెయ్యది, స్వదేశంబందు సేయంగనే
రనివృత్తుల్ గలవే! దలంచు కొనుడా ర్యావర్తన్ దేశంబనన్
ఘనమెప్పాటిదో! లోకమంతకును మార్గంబెద్ది జూపించెనా

ఘనత నిల్పి, స్వదేశవస్తువులదక్క వేరవర్జింప నె
మ్మనమందొక్కట దీక్షబూనుకొని తానుంబిందుబోగొట్ట నూ
కొనుడీ, సోదరులార, నిశ్చయముకోర్కుల్ వేగమీడేరెడున్.

సోదరులారా, నానాప్రాంతములనుండియు నమితోత్సాహులై కార్యదీక్షగైకొనుటకు విచ్చేసిన దేశసేవాధురంధురులగు మీచేనలంకరింపబడిన ఈసభామంటపమునందు భారతీయ నూతనతేజోలక్ష్మి తాండవంబాడుచు కన్నులపండువ యగుచున్నది. మనప్రస్తుత కర్తవ్యము విషయములో గాంధిమహాత్ముడు సహాయనిరాకరణ తీర్మానము నుపపాదింపబోవుచున్నాడు. సమర్థులగు వేనకువేలు మీరందరుండగా నాఅభిప్రాయము ముందుగానొసగుట సమంజసముగాదు. మొత్తము మీద సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతము నంగీకరించువారలలో నేనొకడను. ఆతీర్మానమునందలి వివిధాంశములను బాగుగాచర్చించి మీరే యీసభాముఖంబున నిర్ణయింపవలసియున్నది. ఇప్పటికేచాలకాలాతీతమైనది. విషయనిర్ణయసభ సత్వరము కూడవలయును. విషయము లనేకములున్నవి. కావున నాయుపన్యాసమును చాలించి యీనాటికీసభను ముగించుచున్నాను. మరల రేపటిదినము మహాసభకూడును.

(కరతాళధ్వనులు)

(తెరపడును.)

---

4 వ రంగము— (కాంగ్రెసులో ఒక పక్షమువారు)

(ప్రవేశము స్వాభిలాషి)

స్వా—స్వాభావవైచిత్ర్యమేమియోగాని, అంతరాత్మ నెంతయణచుకొన్నను అణగియుండదుగదా! దేశీయమహాసభను కండ్లజూడ దుండ నుందమనిన ప్రాణమొప్పదు. అచ్చటికేగిన నన్నుకండ్లజూచువారెవ్వరు? విషయనిర్ణయ సభలో నడుగుపెట్టుటకు

కూడ మాకు ప్రాప్తము లేదుగదా. పోనీ. మాఉపన్యాసము లైనా చక్కగా విందురేమో యనిన, కేకలు, అల్లరులు, అరుపులు ఎంతసేపుజూచిన లోకమాన్యుడు, మహాత్ముడు అని పడిచచ్చేవారేగాని, మాపేరు ఉచ్చరించు వారెవ్వరును లేరు. అనామధేయులమై వారితోపాటు పడియుండేదానికన్న వేరే ఇంకొక సభపెట్టుకొనిన శుభ్రముగా మనమే సెక్రిటరీలము, మనమే ప్రెసిడెంట్లము కావచ్చును. మన యిష్టమువచ్చినట్లు మనముచేసికోవచ్చును. ఈకలకత్తా కాంగ్రెసులో మనమాట యేమిసాగేటట్లు గనబడలేదు. ఈసంగతి నాయితరమిత్రులతో నాలోచించెదను.

అదిగో సగర్వియిటులనే వచ్చుచున్నట్లున్నాడు.

(ప్రవేశము సగర్వి)

స—నమోనమః.

స్వా—నమోనమః ఏమండివిశేషములు?

స—ఏమున్నవండి. చూచినారా విషయ నిర్ణయ సభకు అందరు గాంధిగారి అనుచరులే ఎన్నుకొనబడిరి

స్వా—నేనదుకొనుచునే యున్నాలెండి. మనకు తెలిసిన విషయమే దాని కాశ్చర్యమెందుకు.

స—ఇకముందు చేయవలసిన పనికి మీ అభిప్రాయమేమిటి.

స్వా—ఏమున్నదండి. ఇట్లా అనామధేయులమై యెన్నాళ్లు పడియుంటాము చెప్పండి. ఈసాదాగుంపు మనమాటల లక్ష్యపెట్టదు. కాబట్టి మనము ప్రత్యేకముగా యుండవలసినదే.

స—ఈజనులదాక లెక్కేమిటండీ. వెనుక ముందు చూడకుండా గుడ్డెద్దు చేలోబడ్డట్లు, ఈజనసమూహము ఏదారినిబడితే అదారే. వట్టిఅరపులేగాని, సరిగా పనిచేయవలసి వచ్చినప్పుడు వారిసంగతి తేలును. మనమందరము బాగాపట్టుపట్టితే వాళ్లు

తిరుగుతాగులెండి.

స్వా—లేదండి. ఆవియన్ని పిచ్చిభ్రమలు. అచ్చట మనమాటలెవ్వరును విశ్వసింపరు. మనము వేరొక సభను బెట్టుకొనిన బాగుండును.

స—ఉండండి. తొందరపడవద్దు. ఈసభలో గాంధిని గెలువనిస్తామా? మనవాళ్లందరు వచ్చినారు. పైగా జాతీయవాదులలో చాలమంది గాంధికి వ్యతిరేకం. వాళ్ళు మనము కలసినయెడల ఆయన కపజయం నిశ్చయం మన బిశెంటుదేవి మన పక్షమున్నది. ఆబిడ తలచుకొన్నయెడల నెంత పనినైనను జేసి తీరును.

స్వా—అవును ఆమాట సత్యమే. అయినను మనవాళ్ళింకను చాలమంది సభకువచ్చునట్లు చేయవలయును. "అదిగో అధికారాభిలాషిగారు" వచ్చుచున్నట్లున్నాడు.

(ప్రవేశము అధికారాభిలాషిగారు.)

అధి—(తనలో) నామిత్రులందరికిని యేవో పదవులులభించినవి గాని, వీరిరువురు మిత్రులకు మాత్రమింకను ఫలితము కలిగియుండలేదు. కానిమ్ము, త్వరలో కార్యము సిద్ధించును. (సమీపించి) మిత్రులారా! యేమియో దీర్ఘాలోచన చేయుచున్నారే?

స్వా—ఓహో! అధికారాభిలాషిగారా! మీగౌరవపదవికి మేమెంతయు సంతసించుచున్నాము. ఏదియో పనిమీద దయచేసినట్లున్నదే ?

అధి—మిత్రమా! నేను మీకొరకే వచ్చుచున్నాను, ఈమహాసభలో మనపని అటో ఇటో తేలును.

సగ—మేమును ఆవిషయమే విచారించుచున్నాము, మనము చేయవలసినపనికి మీ అభిప్రాయమేమిటి

అధి—ఏమున్నది. మనవారందరిని తయారుచేసికొని సభకు సిద్ధము గాపోయి, సాధ్యమైనంతవరకు గాంధిని గెలువనీయకుండా జేయవలెను. అధికారులు ప్రత్యేకముగా మనతో చెప్పియున్నారు.

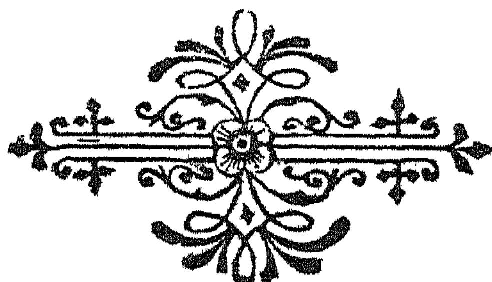
స్వా—అధికారులకు మనమిప్పుడు జ్ఞాపకముండము లెండి. చివరకు మనపని ఉభయసన్యాశం అన్నట్లు అయ్యేటట్లున్నది.

అధి—లేదులెండి. మీకాభయమక్కర లేదు. మొన్ననే మీ ప్రశంస గూడ వచ్చినది. మనమనుకొసిన విషయము త్వరలోనే అవుతుందిలెండి మీరేమియు తొందరపడనక్కరలేదు.

స—సరే. సభపెట్టుకొనుటలో మీ అభిప్రాయమేమిటి.

అధి—ఏమోలెండి ఈతడవకు పెనుగులాడి యెట్లాగైన యీసభలో గెలువ ప్రయత్నింతము. అంతగా కాకపోతే మళ్లీవచ్చేనాగపురము కాంగ్రెసుకు మనము పోనేవద్దు. రండు మనమిక శీఘ్రముగపోయి మనకున్నబలంబుల సిద్ధపరచుకొని కాంగ్రెసు సభకు పోవుదము.

(నిష్క్రమింతురు.)



గాంధి విజయము.

తృతీయాంకము.

కాంగ్రెసుమహాసభ :—కలకత్తా నగరము.

30000 జనము.

లజపతిరాయి అధ్యక్షుడు:— వేదికపై మహాత్మాగాంధి.—
నెహ్రూ, షౌకతాలి, పాల్, దాస్, మాలవ్యా,
బిశెంటు, సరళాదేవి, వగయిరా.

లజ—మహాజనులారా! విషయనిర్ధారణసభ జయప్రదముగా ముగిసినది. నిర్ణయించవలసిన విషయములన్నిటిని మన నాయకులందరు చక్కగా చర్చించియున్నారు. ఇక తమ యనుమతికై యీ మహాసభయందుంచ వలసి యున్నది. నేటి కార్యక్రమమునందు మహాత్మాగాంధిగారి నూతన సహాయ నిరాకరణ తీర్మానము ప్రాముఖ్యమైనది. ఆవిషయమును చర్చించుటకు పూర్వము, మన దేశనాయకుడును, అఖండ ప్రజ్ఞాధురీణుడును, లోకపూజ్యుడును, లోకమాన్యుడును అగు శ్రీ బాలగంగాధర తిలక్ మూర్తి యవతారమును చాలించి స్వర్గస్థుడైనందుకు విచార సూచకముగ మనమందర మొక్క నిమునము నిలువబడ వలయును.

(సభలో యావన్మంది తలదుస్తులను తీసి నిలువబడి, లోకమాన్యుని పరమాత్మకు శాంతిగలుగుగాక. "తిలక్ మహారాజుకు జేయ్." అని కూర్చుందురు.)

లజ—తదుపరి మహాత్ముడు నూతనసిద్ధాంతము నుపపాదించును. తామెల్లరు నోపికపట్టి ఆతని సందేశమును చక్కగా గ్రహింతురని వేడుచున్నాను.

(కరతాళములు చెలరేగి మిన్నంట గాంధి లేచుచున్నాడు).

గాం—అగ్రాసనాధిపా! మహాజనులారా! సోదర సోదరీమణులారా! హిందూ మహమ్మదీయ క్రైస్తవ సోదరులారా! నేను తమ యెదుట నుంచబోవు సహాయనిరాకరణ తీర్మానము తమరెల్లరి కిదివరకే తేటతెల్లమైన విషయము. ఇంతకు పూర్వము సత్యాగ్రహ వ్రతరహస్యములను తామెల్లరెరిగియేయున్నారు. మనసాంప్రదాయమున కనుకూలమైన సిద్ధాంతమును శ్రీప్రహ్లాదమహేంద్రు డిదివరకే మనకు జూపించియున్నాడు. ఆ మహనీయుని,

సీ॥ కొండలెక్కించి పైనుండి క్రిందబడంగ
మించుకోపమున డొల్లించు వేళ
హరిదల్ప వలదంచు కరిపదంబుల ద్రోసి
మట్టించి కడుహింస బెట్టు వేళ
బడబానలంబునఁ బడద్రోసి మంటల
కాహుతిగా జేయు నట్టి వేళ
కత్తికటాదులఁ గరములఁ బూని పై
పైకి రక్కసి మూకదూకు వేళ

తే॥ పైఁబడెడు దెబ్బలన్ని పుష్పములుగాగ
కత్తిపోట్లు ముత్తెపుసరుల్ గాగ మార
"హరిహరీ" యంచు నుంతేని వెరపులేక
శాంతిమార్గాన నెవడు మోక్షంబుగనెనో
అట్టిప్రహ్లాదు సత్యాగ్రహవ్రతంబె
రాజమార్గంబు హైందవనైజమునకు.

దేశమున స్వరాజ్యసంపాదనకయి యిప్పటికెన్నేండ్లనుంచియో అనేకరీతుల ప్రయత్నించుచున్నాము. కాని అన్ని యత్నములు విఫలములయ్యెను.

విధముల యత్నముల్ సలిపి సలిపి
వేసారె ప్రాణంబు; స్వేచ్ఛగాంచు
లేదు పూర్వపుదారులందు జనిన,
కెల్లను మార్గదర్శకముగాగ
హాయ నిరాకరణంబసంగ
తనపథంబు మనకు జేయూతనొసగి
సిద్ధియొనర్చెను నార్యులార !

వబిరుదముల్ కాంక్షించుటొక్కటి
సర్కారు కొలువిందుకు జనుటయొకటి
వయస్కుల పీల్చి పిప్పిగజేయు
విద్యాశ్రమమను వెఱ్ఱియొకటి
యంబుపేర నన్యాయంబుగావించు,
కోర్టులపైగల పిచ్చికోర్కెయొకటి,
ల దాస్యమురూఢిపఱచు నూతనచట్ట
మేసర్వమిచ్చునన్న యూసయొకటి
యేటికి, మనమేమైనసరె స్వాలా
భముగోరు రాజ్యసంబంధమొకటి

కభూమికిగౌరవ పాత్రములగు
యు...లబుగాపు వాసని విడువవలయు
తిలో మనజన్మ దేశంబుగూడ
పుమర్యాదలనుగల్గి బ్రతికియుండె
చు రూఢిగా దెలియజేయంగవలయు.

అన నేల, ప్రభుత్వమునకు తోడ్పడుటే నిరాకరించ
తు హిమాచల పర్యంతమాచరించెద రేని,

వత్సరసహాయ నిరాకరణంబు వింతలన్
స్యమస్తదేశంబు, నఖండభిన్నభావముల్
మత్యమున మాతృధరాస్థలి సేవజేసినన్

సరియగు నాదుపద్ధతియె చాలిన యాయుధమిప్పు నమ్ముడీ.

సభ్యులారా! ప్రస్తుతమింతకన్న యెక్కువగా చెప్పుటకు నాకే మియు లేదు. నామిత్రులనేకులు భిన్నాభిప్రాయములనుగలిగియున్నారు. వారెల్లరు తమతమ యుపన్యాసములగావించినపిదప నాసంకల్పమును మార్చుకొనుటయో, లేక వారికి ప్రత్యుత్తరమిచ్చి మీయంగీకారమును వేడుటయో జేసెద. ఇప్పటికింతటితో సెలవుగైకొనెద.

(కరతాళములు)

లజ—నెహ్రూగారు యీతీర్మానమును బలపరచెదరు.

నెహ్రూ—అగ్రాసనాధిపా ఆర్యులారా,

ఈతీర్మానమునకు మీయంగీకరమును గోరుటకుముందుకొన్ని ప్రశ్నల నడిగెద. భారతీయులారా, వేవురుపంజాబు సోదరుల నిష్కారణముగ వధింపుటచే రక్తశిక్తమైన హస్తములతోడ మీభుజములపై తట్టి పిల్చుచుండ మీరంగీకరించి పోయి శాసనసభల గూర్చుండ నిచ్చగింతురా?

సభికులు. లేదు. లేదు.

నెహ్రూ—అసత్యములాడ నణుమాత్రమైన జంకులేక మహమ్మదీయ మతమునకు ఘోరమగు నన్యాయముచేసిన ప్రభుత్వము వారి న్యాయస్థానములకేగ నపేక్షించెదరా?

సభి—లేదు. లేదు,

నెహ్రూ—బుద్ధితెలియని పసిపాపల నకారణముగ గుర్రపుకొరడాలతో మోదియు, మండుటెండలో పదునారుమైళ్ళునడిపించియు పలుకష్టములుబెట్టిన వారి పాఠశాలలకే మీబాలురనంపి ఆత్మ గౌరవమును ధ్వంసము చేసికొన నిష్టపడెదరా?

సభి— లేదు, లేదు.

సెహూ)— లేనిచో, యీసహాయనిరాకరణ వ్రతము నవలంబింపుడు. ఇట్టి ఘోరకృత్యములిక ప్పుడు జరుగకుండుటకు స్వరాజ్యము త్యవసరమనిబయలుదేరుడు. గాంధిమహాఋషివాక్యములు వేద వాక్యములుగా గ్రహించి యీతీర్మానము నంగీకరింపుడని మి మ్ముల కోరుచు నా ఆమోదమును వెలిబుచ్చుకొంటిని.

(కరతాళధ్వనులు.)

లజ— పాల్ గారితీర్మానమునకు సవరణ నుపపాదింతురు.

పాల్— అగ్రాసనాధిపా, మహాసభ్యులారా, నేనును సహాయనిరా కరణ సూత్రము నామోదించువారలలో నొకడను. కాని ఆచ రణయందించుక మార్పుజేయు నావశ్యకంబెరింగి కొన్ని సవ రణలను జేయనెంచితి. నేనొక్క మనవిమాత్రము చేసెదను.

తే॥ గీ॥ గాంధిమహనీయునకు మిన్నగానుగాని
వైన నాకేదితోచు నయ్యదియె దెలుప
సాహసంబున పెద్దలసమ్ముఖమున
బలుకనెంచితి క్షమియింపవలయునుండు॥

నేజేయు మనవి యేమనగా?

చ॥ తిలకుమహామహుండనుమతించిన నూతన చట్టపద్ధతిన్
సలుపుట పాడియానిక, విచారణసేయుడు నాదుభావముల్
తెలుపుదమాంగ్లదేశమున తెల్లముగా కడసారి “భారతీ
యులకు స్వరాజ్యమిప్పుడిడకుండిన నూతన గాంధిమార్గమే
గలదని” యింతలోదగిన కాలముగల్గును దేశశత్రుకై॥

మనమీ నూతన సిద్ధాంతము నమలులో పెట్టుటకు పూర్వము ఆంగ్లదేశమునకు స్పష్టముగా మనయుద్దేశము తెలియజెప్పి మన ఆఖరుఆశ తీర్చుకొందము. ఈలోపల దేశమును బాగుగ తయారు చేయవచ్చును. శాసనసభలను ఇప్పుడే బహిష్కరించుటకన్న శాసన సభలలో నుండియే ప్రభుత్వము నాటంకపరచుచు ప్రతిఘటనము

నల్పుచుండుట శ్రేయస్కరమని నేను గట్టిగా నమ్ముచున్నాను. ఇందు మూలమున నన్న్యధాతలంపక గూరనివేడుచున్నాను. పంజాబుదురంతములును, మహాత్మాదిగుల ఇక్కట్లును, నామనంబునుండి వీడిపోజాలవు. కాని ఆచరణయోగ్యము నెరిగి యీ సవరణకు నాఆమోదము నకై సమర్పించుచున్నాడను. (కరతాళధ్వనులు)

లజ— తరువాత చిత్తరంజనదాసుగారు సవరణను బలపరచుదురు.

దాసు— అధ్యక్షుకా, సభాసదులారా, నామిత్రుడు చంద్రపాలుని కన్న నేనెక్కువగా జెప్పనావశ్యకము లేదు. స్వరాజ్య సంపాదనకు మేమెల్లరమును సంసిద్ధులమై యున్నాము. కాని, ఎద్ది సత్వర స్వరాజ్యప్రాప్తికి సరియైన మార్గమూ యని విచారించుచున్నాము. కావున నేచేయుమనవి యేమనగా,

మ॥ గురువర్యుండు తిలక్ మహానృపుడు మీకున్ మాకు దేశంబుకున్
సరియౌమార్గముజూపి యేగె, నత డీసందేశమున్ దెల్పిన
త్తెరగున్ సేయుటె యుత్తమంబనుచు ప్రార్థింపంగ నే వచ్చితిన్
సరసుండుత్తమ గాంధిసన్ముని ప్రశంసార్హుం గృతం చెంచియున్॥

కావున తిలకు మహారాజుగారి అభిప్రాయములపై నాధారపడి యున్న మాసవరణను తాముందగంగీకరించెదరని ప్రార్థించి యింతటితో విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు)

లజ— తరువాత షౌకతాలీగా రుపన్యాసమును గావింతురు.

షౌక— అధ్యక్షుకా, గాంధిమహాత్మా, హిందూమునల్మాన్ సోదర సోదరీమణులారా! నేటి యీ మహాసభయందు మన యిరుతెగలవారమును కలిసిమెలసి వర్తింపుచున్నందుకెంతయు సంతసించుచున్నాడను. కాని, మనదుస్థితినిగూర్చి తలచుకొన్నపుడెల్లను

హృదయ వేదన గగులొ్కనిపోవుచున్నది. అయ్యా, మనస్థితిని
గూర్చి యించుక గమనింపుడు,

సీ॥ కరకుకత్తులబోలు తురకబిడ్డలనెల్ల
నరలలో వలమూసి యణచినారు
నైజవిక్రములైన రాజపుత్రులనొక్క
బోనులో పడద్రోసి మూసినారు
భీమ బలాఢ్యులై పేరొ్కన్న ఘూర్ఖుల
కాళ్ళుచేతుల కట్టు గట్టినారు
వాక్ప్రౌఢిమను గన్న వంగదేశజులకు
గుడ్డలు నోటిలో గుక్కినారు
రణసింహులైన యారణజిత్తు సంతతిన్
కాళ్ళ సంకెలలచే గట్టినారు
గీ॥ పసుచుమొగలకు గాజులుదొడగినారు
ముసలులకు నోళ్ళుగట్టిగా మూసినారు
బుడుతలనుగూడ బంధింప గడగినారు
కటకటా! కష్టమింక దుర్ఘటము నైప
మాతృసేవా పరాయణ మానసులయి
నడుములుబిగించి సేవకై నడువరయ్య॥

సీ॥. ధర్మమార్గాను వర్తనమున బాలించు
రాజులవంశముల్ రాలలేదు,
మిన్నుమన్నుగజేసి మన్నుమిన్నుగచేయు
మంత్రివర్గంబెల్ల మాయలేదు,
బలపరాక్రమములనిలయమై వెలసిన
క్షత్రియాంకురమింక చావలేదు,
భక్తియుక్తులు మంత్రశక్తిగల్గు మహాత్మ
దీయవంశము పృథ్వి బాయలేదు.
తే॥ గీ॥ కటకటా! కాని కాలంబు గలిగెగాన
నివురుగప్పిన నిప్పుగా నెగడినాము

సివురుదోసి నిజాగ్నిగన్పింపజేయ
మాతృసేవాపరాయణ మానసులయి
నడుములు బిగించి సేవకై నడువరయ్య!

నేడు మామహమ్మదీయ మతమునకు గొప్పవిప్లవము వాటిల్లినది. తుర్కీరాజ్యము ధ్వంసమగుటకు సంసిద్ధమైనది. మేము హిందూదేశమున జన్మించినను, ఎచ్చటనున్నను, మా మతధర్మములను విడిచి చరింపజాలము. ఈఖిలాఫత్ వ్యవహారము తుర్కీదేశస్థుల కెంత సంబంధించియున్నదో, ఈదేశముననున్న 7 కోట్ల మహమ్మదీయులకును, ఇంక ఏదేశముననైననుగల మహమ్మదీయులకును అంతే సంబంధించి యున్నది. ఈవిషయములో మాకనుకూలముగ మాఖిలాఫతున కేమి అవమానము లేకుండ పరిష్కారమగు వరకు మాజాతికిక నిద్రబట్టదు.

చ॥ మతవిషయంబులందు ననుమానమి కేటికి ప్రాణముండనే
ని తురకజాతిహైన్యమవనిఁ భరియింపదు నేటిమాఖిలా
ఫతు వ్యవహారముల్ సరియవశ్యము సల్పినగానిస్వాంత మి
ట్లతిగఁదపించుటోర్చుకొన దంతనెస్నేహము మాకు నేరికిఁ!

ఓ హిందూసోదరులారా! మిమ్ము నెంతమాత్రమును నిరసించుచుంటి ననుకొనకుడు. మాకు సహాయభూతులయి మాతోపాటు కార్యసిద్ధికి గడంగిన మీ కెంతయు కృతజ్ఞతాపూర్వక సలాము లొనరించుచున్నాను. పంజాబునందు జరిగిన దురంతములు మన అందరికిని నిరంతర హృదయవేదన గలిగించుచున్నవి. ఈవిషయములకు తగిన పరిహారము జరుగువరకును, ఇట్టి విపరీతము లింకముందు జరుగకుండుట కావశ్యకమయిన స్వరాజ్యము ప్రాప్తించువరకును మనకు శాంతము గలుగదు. మన మిరుతెగలవారమును క్షీర నీరములవలె కలసిమెలసి వర్తించిన జయము నిశ్చయము. గాంధిమహాత్ముని సహాయ నిరాకరణ తీర్మానమే మనకు శరణ్యము. నేనన్యథాతలంచి, శాంతి

మార్గమున ముక్తిగలుగనేరదని అనుకొనిన వారలలో నొకడనేగాని, యీమహాత్ముని యుపదేశముల వలన నాఅభిప్రాయమును విడిచితిని. సహాయనిరాకరణమే మనకుగల ఆయుధమని గట్టిగా నమ్ముచున్నాను. కావున నామహమ్మదీయ సోదరులును, హిందూసోదరులును, ఎల్లరును ఈతీర్మానమును సంపూర్ణముగా నంగీకరించి తక్షణమే ఆచరణలో బెట్టెదరని ప్రార్థించుచు, నింతటితో విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు)

లజ—తరువాత బిశెంటుదేవి యుపన్యాసమును గావించును. తామెల్లరును సావధానచిత్తులరై యాలకించెదరని వేడుచున్నాను.

బిశెంటు—(నిలువబడగా సభలో కల్లోలము)

లజ—నిశ్శబ్దముగా విందురని మరల వేడుచున్నాను. ఎవరినైనను సావకాశముగా వినుట ఉత్తమధర్మము.

బిశెంటు—సభాధ్యక్షుకా, సోదరులారా.

(మరల గోల)

మాల—సభాసదులారా! తమకిది న్యాయముకాదు. భిన్నాభిప్రాయము జూపునంత మాత్రమున నెరిని గేలిసేయుట పాడిగాదు. ఇంతకన్న నెక్కువగా జెప్పగలిగిన వాడనుగాను. దయచేసి ఓర్పుతో నామెజెప్పు విషయములు విందురని ప్రార్థించుచున్నాను.

బిశెం—మహాజనులారా! నేనీతీర్మానమునుగాని, నవరణముగాని అంగీకరించువారలలో జేరినదానను గాను.

(మరల గోల)

గాం—మహాజనులారా! మీకిది న్యాయము కాదు. బిశెంటుదేవి దేశమున కెంతయో సేవజేసినది. నేను భిన్నాభిప్రాయమును జూపినంత మాత్రమున యామెను మీరట్లునిరసింపరాదు. ఎట్టి

వారికిని స్వేచ్ఛగా మాటలాడు నవకాశము గావలెననిగదా మీరు గోరుట. అట్టియెడ మీరిప్పుడామె యిష్టానుసార మామెను మాటలాడనీయనిచో మీకే మీరు హానిజేసికొనిన వారగుదురు. దయచేసి ఆబిడ చెప్పునదంతయు సావకాశముగా విందురని నమ్ముచున్నాను. (నిశ్శబ్దము)

విశేం—నిశ్శబ్దముగా నున్నందుకు మీకువందనములర్పించుచున్నాను.

సీ॥ జననమొందిననాడి క్షణమైన విడువక
ప్రజలక్షేమంబుకై పాటుబడితి,
మీదేశమనకేగు నాదిగా మీక్షేమ
మునకు ప్రాణము ధారపోయుచుంటి
దేశదేశంబులు దిరుగాడి ప్రతిచోట
చేయగల్గినదెల్ల చేసియుంటి,
నాజీవముండగానే జయించి స్వరాజ్య
మును కండ్లజూడగా గోరుచుంటి

గీ॥ నాస్వదేశంబు నాయూరు నాదుజనులు
నాదుసర్వస్వమును విడనాడి మీకు
సేవసేయంగ నిచటికి జేరియుంటి
అట్టి నన్నాదరణ సేయంగదగునె॥

ప్రస్తుత రాజకీయవిషయములలో నాకు భిన్నాభిప్రాయమున్న దనుట వాస్తవము. ప్రజలు మూఢాంధులై తప్పుదారుల బట్టుచున్నారని నేను గట్టిగా నమ్ముచున్నాను. నాకొక విషయము హాస్యాస్పదముగా నున్నది.

మ॥ భళిరే! వత్సరమొక్కటే గడచులో స్వాతంత్ర్యమిప్పింతు నం
చలచాదస్తుడు మీకుబల్కుటయు, వహ్వా! యెంతసుజ్ఞానవం
తులు మీరందరు వానినమ్మటయు, నెంతోవింతగానుండె చాల్
బలుకన్ సిగ్గగుచున్నదేటి కటులన్ వాపోవుటల్ వెఱ్ఱిమై॥

ఎన్నోయేండ్లనుండి, ఎంతమందియో తీవ్రప్రయత్నముల జేయగ

మనకీ నూతనచట్టము లభించినది. ఇదియే మనకు స్వరాజ్య ప్రారంభము.

చ॥ పరమదయాళు లాంగ్లజనపావను లెల్లరు నూత్నచట్టముల్
వరమణిగానొసంగిరి యవశ్యము దానిని స్వీకరించి య
ల్లరులకు పాలుగాక జనులన్ వ్యథఁబెట్టక హాయిజీవనం
బరయుట శ్రేయమెల్లరికి నప్పుడె స్వేచ్ఛయు గల్గునమ్ముడీ॥

నేను జెప్పువిషయములు మీకిప్పుడంతగా రుచింపక పోయినను ఒకప్పటికైన మీరు విచారింపక పోరు. ఎవరో చెప్పిరని మీమీస్వబుద్ధులను విడనాడుట బానిసత్వము. బానిసత్వమునుండి విముక్తులగుటకు కోరుచు, బానిసలుగానుండుట చాల విచారకరముగ నున్నది. ఈతీర్మానమును గాని సవరణనుగాని అంగీకరించుట క్షేమకరము గాదని మరల నొక్కివక్కాణించుచు ఇంతటితో విరమించుచున్నాను.

లజ—తరువాత శ్రీమతి సరళాదేవిగా రుపన్యసింతురు.

సరళా— అధ్యక్షురాలా! సోదర సోదరీమణులారా! జడివానకురిసి చల్లారినది. అయినను మనపై నేకధారగా గురియుచున్న దుండగమను జడివాన యింకను చల్లారకున్నది. బిశెంటు వాక్కులు మనకిప్పుడంతగా రుచింపక పోయినను, ఒకప్పటికైన వానిమాధుర్యము తెలుగుదుమని యాదేవి సెలవిచ్చెను. అట్లే రాచవుసిరిఫలమును భుజించునపుడు వగరుగాదోచినను తదుపరి మంచినీరుద్రాగినను పానకముగా రుచించును. కావున వుసిరిగ ఫలమునుబోలు బిశెంటువాక్కుల రుచిగొనినపిదప మంచినీళ్ళవలె నిస్సారములైనను నావాక్కులుగూడ రుచించు నను ధైర్యముతో మీయెదుటబల్కుటకు సాహసించితిని.

ఆర్యులారా! మీపూర్వ వైభవము నించుక స్మృతికిదెచ్చు కొనుడు.

సీ॥ దనుజాధములను వాక్కునకూల్చనల పతి
వ్రతల మహాత్మ్యమీవసుధ లేదె
ముల్లోకములనేలు మునుల శాపాయుధం
బుల పటుత్వంబిందునిలచి లేదె
పటుపరాక్రమశాలి పరశురామునినాటి
ధైర్యసాహసములీధాత్రి లేవె ?
పెనువిపత్తులు సంభవింపగా నవతార
మెత్తి బ్రోచిన హరి యిపుడు రాడె

గీ॥ ధర్మమేజయమనెడు పద్ధతి వహించి
పట్టువిడువక కార్యసాఫల్యమునకు
పాటుపడరయ్య స్వామిపై భారముంచి
హైందవులు వేగస్వాతంత్ర్యలగుదురవని ॥

శా॥ ఎందుం జూడ స్వరాజ్యరాష్ట్రములు నేయే జాతులుం వర్తకం
బందుం మేటిదశల్ వహించుటయు నీప్రాయంబునందక్కటా
హిందూసుందరి యెందుడాగెః సమయం బేతెంచెనిప్పట్ల నో
హిందూనందనులార రెండు, వడిరండీ, మాతృసేవార్థమై ॥

శా॥ కందోయిందనపుత్రులం గనుచు సౌఖ్యానందముం బొందుచుం
డెందంబందు చికాకెరుంగకయె బల్ రీవిన్ విరాజిల్లు నా
హిందూసుందరి యెందుడాగె సమయంబేతెంచె నిప్పట్ల నో
హిందూనందనులార రెండు వడిరండీ మాతృసేవార్థమై ॥

శా॥ ముందే మేమని హిందువుల్ నడువ మేముంముందుగానున్నచో
బందెంబంచు మహమ్మదీయులొక చెంపన్ శూఢిగాబల్కఆ
ముందేసిక్కులు పారశీల్ నడువ, మేముం మేము మేమంచు నా
నందంబొందుచు మాతృసేవకయి పూనన్ స్వేచ్ఛమైనుండు నా

హిందూసుందరి యెంనుడాగె సమయంబే తెంచె సిప్పట్లనో
హిందూనందనులార లెండు వడిరండీ మాతృసేవార్థమై॥

సభాసదులారా! గాంధి మహాత్ముడు తన యుద్యమమునందు ఆడువారికి అవకాశమెక్కువగా గలిగింపనందులకు చింతిలుచున్నాను. మీకొక్క విషయమును మనవి జేయుచున్నాను.

సీ॥ నరకాసురుని వధింపగ కృష్ణుడేగుచో
సత్యయే యాలంబు సలుపలేదా,
పరమేశు నర్థాంగి పార్వతిసర్వదా
భర్తచెంతనె నిల్వబడగలేదా,
అతిసాహసముబూని పతికయి సావిత్రి
యమునితో పరలోక మరుగలేదా,
తనభక్తిశక్తిచే ద్రౌపది శ్రీకృష్ణు
భృత్యునిగజేసి ప్రబలలేదా,
(పురుషుల నుద్దేశించి)
గీ॥ భారతీయాభ్యుదయమందు పాల్గొనంగ
ఆడువారికి మీయంత హక్కుగలదు;
(స్త్రీల నుద్దేశించి)
స్త్రీజనములార నిద్రబోఁజెల్ల దింక
దేశసేవారతులరయి తేజరిలుడు॥

సీ॥ అక్కలారా! ఇంకనైన మీపతులు న్యా
య స్థానముల కేగకాపరమ్మ
అమ్మలారా! మీప్రియతనూజులను పిల్చి
పిండెడు విద్యమాన్పింపరమ్మ
సోదరీమణులార! మీదుసోదరులకు
గాంధిసందేశంబు గరపరమ్మ
భారతీదేవి పుత్రీరతనములాగ
మాతృదాస్యభాగ్యంబు మాన్పరమ్మ

తే॥ గీ॥ తనయులుద్యోగములు జేసి దాస్యవృత్తి
ధనమునార్జింతు రను నాశ గొనకుడమ్మ
మాతృదేశాభిమానంబు మానసముల
వెలయగా బిడ్డలను ప్రేమఁ బెంచరమ్మ॥

కీర్తన.

"వినుతసుగుణశీల" మెట్టు.

వినుడు సుగుణులార, నావిన్నపము మీరు
మనవిజేసెదక మీదేశము మరువకండికను మీరు॥ వి॥
మానంబెటులైనను గాపాడుకొనవ
లయు; ఆపైనభువి స్వేచ్ఛగాంచు భాగ్యము లభియించుఈ
ప్రాణంబులికెందుకు మనభారతిసేవింపకనిం
కేనాటికి కరుణ నాయీశ్వరుడిద్ధర గనునో॥ వి॥
ఇలకు మాసేవసేయుటింకను గావలయు రా
గలజన్మజన్మములసుఖంబుగోగవలయు॥ వినుడుసుగుణు॥

కావున, పిన్నలు, పెద్దలు, స్త్రీలు, పురుషులు, హిందువులు, మహామ్మదీయులు, క్రైస్తవులు— ఎల్లరును వివిధమైన భేదములను విడనాడి, యీ మహాయజ్ఞ సమయంబున గాంధిమహాత్మునకు తోడ్పడెదరని ప్రార్థించుచున్నాను. (కరతా॥)

లజ॥ తరువాత పండిత మదనమోహాన మాళవ్యాగారుపన్యసించెదరు.

మాల॥ (కరతాళధ్వనులు) అగ్రాసనాధిపా ! ఆర్యులారా! తామెల్లరు శాంతభావముతో నేజెప్పువిషయములన్నియు వినుడని ప్రార్థించుచున్నాను. సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతము నామోదించు వారలలో నేనొకడను. కాని, ఆచరణ భాగమునందించుక భిన్నాభిప్రాయమును గలిగి యున్నానని మనవిజేయుచున్నాను అట్లని నన్నన్యథా తలంపవద్దు,

సీ॥ పంజాబుహత్యలు ప్రజలశోకాబ్ధిలో
ముంచెనం చెరుగకపోవలేదు,

తురీ్కసమస్య హిందూమహమ్మదుజాతు
　లనుకలంచు నెరుంగనిదియుగాదు,
దేశపరిభుత్వంబు జేసెడు కృత్యంబు
　లతిఘోరమంచెరుంగకయుగాదు,
స్వాతంత్ర్యసిద్ధిసత్వరమ ప్రాప్తించు నా
　వశ్యకంబెఱుగని వాడగాను
గీ॥ అన్ని విషయములెరిగియే యున్నవాడ
　గాని సత్వవిముక్తి సంప్రాప్తమగుట
　యెన్నడాయని కనువేచియున్నవాడ
　గాని యెద్దిదేశక్షేమమానో యెరిగి
　అటులవర్తింప నాతురమందువాడ॥

మరియు,

చ॥ భయపడి వెన్కదీసెడు స్వభావము నాయది గాదు దేశసే
　వయె ననుకోరెనేని యిదె ప్రాణములీయగ సిద్ధమైతి, సం
　దియముల బారదోలక యసత్యపుమార్గము జొత్తుమేని యెం
　తయు దలక్రిందులౌదుము, యదార్థమెఱింగియు సంచరింపుడీ॥
మ॥ ఇపుడో యింకొకకొన్నిరోజులకొ ప్రాకేవారి యైశ్వర్యలన్
　విపరీతంబులుగా నెఱింగి యుపశాంతిన్ జేసికోవచ్చు, మీ
　రిపుడీ తీవ్రపుచర్యలన్ సలుపనే గెల్తానో మున్ముందికే
　విపరీతంబులు పుట్టనున్నవియొ మీ విద్యుక్తముల్ నిర్ణయిం
　చి, పనుల్ సల్పుడు దేశసౌఖ్యమిపుడే చేకూరునట్లయ్యెడన్॥
గీ॥ గాంధీమహానీయు నేనెరుగనొకో, అతను
　మానివర్యుండు, శక్తిసామర్థ్యములను
　వెలుగులేకుండ వెలిగెడు వీరమూర్తి;
　ఆమహాత్ముని జ్ఞానమహాత్మ్య జగతి
　సర్వసామాన్యులకుఁ గల్గసాధ్యమగున
　యనెడుభీతి బాధించు సన్మార్యులారః॥

కావున, మన శక్తిసామర్థ్యముల ననుసరించియు, దేశక్షేమ మును మరువకయు, ఆచరణయోగ్యము లెరిగియు, మన కనుకూల మగు మార్గమున వర్తించుట శ్రేయస్కరము. తిలక్ మహామహుని అవసానదశయందాయనను జూచుభాగ్యము లభించెను. అప్పుడాయన జాతీయవాదు లెవరును శాసన సభలను బహిష్కరింపరాదని స్పష్ట ముగా తెలియజెప్పెను. ప్రస్తుత తీర్మానవిషయములో చంద్రపాలుని సవరణయే నాభావముల కనుగుణ్యముగ దోచుచున్నది. కావున తమరెల్లరు నాసవరణ నంగీకరింతురని వేడుచున్నాను. దేశభారమం తయు ధరించెడు నీమహాసభను జయప్రదముగా నెరవేర్చెదరని నమ్ముచు నింతటితో విరమించుచున్నాను.

లజ — మహాసభ్యులారా! తీర్మానము విషయమును, సవరణను గూర్చియు చర్చ బాగుగ జరిగినది. వివిధనాయకుల యభిప్రాయ ములన్నియు బయల్పడినవి. ఇప్పుడు గాంధిమహాత్ముడు తన కడపటి యుపన్యాసమును గావించినపిమ్మట, [illegible]యందరియ నుమతులును లెక్కింపబడును. గాంధిమహాత్ముడు తన రెండవ యుపన్యాసమును గావించెదరు.

గాం — ఆర్యులారా! సోదర సోదరీమణులారా! హిందూముసల్మాను సోదరులారా! నామిత్రులెందర నేక విధంబుల భిన్నాభిప్రాయ ముల వెలిబుచ్చిరిగాని, మదీయోద్యమమును మార్పుజేయగల ప్రతివాద మొక్కటియును వినియుండలేదు. కొందరు నాయు ద్యమ మసాధ్యమని యందురు. అసాధ్యమనగా నర్థమేమియో నెరుంగవలయు. ప్రయత్నించినను చేయలేనిది యసాధ్యము. మన ప్రస్తుత యుద్యమమట్టిదిగాదు.

మరియు ప్రభుత్వముపట్ల మన అయిష్టము ననేకవిధంబుల దెలుపవచ్చుననియు, సహాయనిరాకరణము వలన నెక్కువ యేమియు గలుగనేరదనియు కొందరందురు.

మ॥ అలపంజాబున స్త్రీలు బిడ్డలను వ్యత్యాయపంబు లేకే తుపా
కులగాల్పించిన క్రూరచర్యలకునై రోషంబు; నిస్లాం తనూ

తృతీయాంకము.

జులమున్ జేసిన ద్రోహభావమునకున్ జూపించు రోషంబు మా
టలసాధింతురె? భారతీయుల ప్రతిష్ఠన్ నిల్ప యత్నింపరే॥

పంజాబు దురంతము లోకి చెంప నిరంతర హృదయవేదనను గలిగించుచుండ, రెండవ విషయమగు ఖిలాఫతు వ్యవహారము త్రోసి వేయ దగినది కాదు.

చ॥ అరయ మహమ్మదీయులును హైందవులిద్దరు నేత్రయుగ్మమై
వరలుదు, రందునొక్కరికి బాధలు రెండవవారి వౌను, వీ
రిరువురు నైకమత్యమున నేకముగా విహరింపకున్న, పొం
దరిక స్వరాజ్యమెన్నటికి దాస్యవిముక్తియు గల్గదెప్పుడున్॥

ఇప్పుడు మహమ్మదీయమతమునకు గొప్పవిప్లవము వాటిల్లినది ఈ సందిగ్ధసమయమున వారివిషయము మన విషయముగా గ్రహించి వారికి తోడ్పడవలసిన భారము మనయందున్నది. నూతన చట్టమును గురించి యించుక ముచ్చటింతము:—

తే॥ గీ॥ భారతీయుల రక్తప్రవాహమందు
తడిసినకరంబులన్ ప్రసాదమునొసంగ
రుచిరరంబౌనె మీరెయెరుంగవలయు
వరమణిగ నూత్నచట్టంబు నరయ నంత
రాత్మ నొప్పునే, పంజాబుహత్యలదలప॥

కొందరు మిత్రులు శాసన సభలయం దేమియో తలక్రిందులు జేయవచ్చునను వ్యామోహమున బడి యున్నారు. ఇప్పటికిన్ని యేండ్లనుండియు శాసన సభ లేమి జేయగలిగెనో ఇకముందు నంతే జేయగలవు. అదియును గాక,

గీ॥ గడియ యేడాదిగా జూడబడుచునుండు
కాలమందున రిక్తతర్కంబులందు
విందులన్ జేసి సంతస మొందుటందు
కాలమును వ్యర్థబుచ్చగాగలమొ యిపుడు॥

శాసనసభ లెట్లు బహిష్కరింప బడవలయునో, న్యాయస్థానములును, ప్రభుత్వ విద్యాలయములు వల్లే తక్షణము బహిష్కరింప బడవలెను. న్యాయస్థానము లను పేరుగలిగి అన్యాయస్థానములుగ సార్థకమై యున్నవి. ప్రస్తుత న్యాయస్థానము లన్యాయస్థానములు గాక మరియొకటి గాదని అందరును ఆమోదించు విషయమే. అదిగాక, దేశసేవ జేయుటకు న్యాయవాదులకు తదితరులకన్న నెక్కుడవకాశములున్నవి. కావున సత్వరముగ న్యాయవాదులు తమ తమ వృత్తులను మాని దేశసేవకై గడంగవలయును.

ప్రస్తుత విద్యాలయములు భారతీయులను జేయు విద్యాలయములుకావు. పాశ్చాత్య పద్ధతులపై నాధారపడిన విద్యాలయములు. అచ్చటివిద్యార్థులు దిట్టమైన నౌకరులయ్యెదరుగాని చక్కని స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచు, పౌరత్వపుహక్కుల గాపాడుకొనుచు స్వేచ్ఛగా జీవించు దేశభక్తులు గాజాలరు. కావున ప్రస్తుత రాజకీయ సంపర్కముగల విద్యను సత్వరము విసర్జించి పవిత్రవంతులు గావలెను.

మరియు, నామిత్రులు కొందరు కొన్నిసందర్భముల యందు తిలక్ మహాత్ముని నామము నాదీయోద్యమమునకు వ్యతిరేకముగానుపయోగించిరి ఆమహారాజు వాక్కు వేద వాక్కుగావున నామిత్రులకుగల దురభిప్రాయమును సవరింపవలయును. ఆయన అవసాన దశయందాయనను జూడగా, మహమ్మదీయులందరును సహాయ నిరాకరణ సిద్ధాంతము నాచరణలో బెట్టుటకు సిద్ధమైన, తానును తన పక్షమువారును తప్పక వారితోపాటు వర్తింతుమని సెలవిచ్చిరి. అట్టియెడ నామిత్రులకేల యీదురభిప్రాయము గలిగెనో ఆశ్చర్యముగానున్నది. ఈ విషయమున ప్రజలకు నిజము గనపరచవలయును.

(కనులు మూసికొని ఆకసమువంక జూచును.)

లజ—ఏమిది ! గాంధిసోదరు డాకసముతో సంభాషించుచున్నాడు.

[ఇచ్చట గాంధి పరమేశ్వరునిగూర్చి ధ్యానించుచున్నాడు.]

(తిలకు. పరమేశ్వరులోకరేయని యూహించునది.)

గాం—మిత్రా! సాక్షాత్ విష్ణుసన్నిధానమున విశ్రాంతి నొందుచున్న నీ యంతరాత్మ కిసుమంత చలనము గలిగించినందులకు క్షమించవేడెదను. నీయుద్దేశము నెరింగియే మదీయోద్యమమును ప్రారంభించి యుంటిని. కాని మదీయ మిత్రులు కొందరు దురభిప్రాయమును గలిగియున్నారు.

మిత్రా!

మ॥ భవదీయాజ్ఞ నతిక్రమించియెపుడున్ వర్తింపగాలేదె యె
ద్ది విధానంబో యెరింగి మీరిడినసందేశంబుగావించి, తీ
భువివాటిల్లును లేసిపోని కలుషంబుల్ లోకమాన్యుండు వే
ర విధానంబును దెల్పెనందు రిట తండ్రీ తెల్లముగ్ జేయవే॥

గీ॥ భారత పితాసతత్త్వికి కట్టుకొమ్మ
సత్వర స్వరాజ్యాంపు నిశ్చయపదంబు
నా "సహాయనిరాకరణంబు" దీని
ననుమతింపంగ నీసభ్యులందరెదుట
వచ్చి వేదవాక్యంబులఁ బలుకుమయ్య॥

ఏమిది మహానుభావుడింకను రాకున్నాడు. నాయందనుగ్రహముతప్పెనా యేమి?

సీ॥ మహనీయ నిన్ను రమ్మని వేడుకొనుచుండ
దయచేయ వింతనిర్దయయటయ్య
అవతారమూర్తిని న్యాచించినను గాని
బలుక కుంటివదేమి పాపమయ్య
దివ్యచారిత్రి సందియము బాపగనిన్ను
ప్రార్థించినను రావు బరువటయ్య
లోకమాన్య నీదు రాకకై యెదురుచూ
చెడు మమ్ము కనులవీక్షింప వేమి

గీ॥ ఆసలింక నిరాశలజేసికొంటి
కలియుగంబున నేజేయుకార్యమింక
వేరుగాలే దడవులందు జేరుటొకటె
హాతిలక్ మహారాజ రావయ్య వేగ॥

(గాంధి ధ్యానము నభినయించును.)

(తెరలో — సభాస్థారులారా! పరమేశ్వరుండగు తిలక్ మూర్తి నిదే తలచుకొనుడు. మీ మీహృత్కమలములకు సాక్షాత్కరించి యాపరమాత్ముడేమి చెప్పునో వినుడు. గాంధిమహాత్ముని ధైర్యము వీడనీయకుడు.)

(అందరును తిలకు మహారాజునుగూర్చి చింతించుచున్నారు. జనులెల్లరు విభ్రాంతిజెంద సభలోనొకడు లేచి గడగడ వణకుచున్నాడు. ఆత డావేశుడైనట్లగపడుచున్నాడు. (వళ్ళు పెరుగుట.)

ఆవేశుడు: నన్ను మీరన్యథా తలంచుచున్నారు. నాకు మీరన్యాయం చేయుచున్నారు. నామనన్ను కనిపెట్టండి.
(అనుచున్నాడు.)

లజ— ఎవరు నీవు?

ఆవే— నన్ను మీరు మరచితిరా ! నేను తిలకును. నేను తిలకును— నామాటలువినుడు, నేను మహ్మదీయులకు చేసిన వాగ్దానము మరచితిననుకొంటిరా? నాకును గాంధి మహాత్మునకిని భేదము లేదు. వినుడు.

సీ॥ దార్ఢ్యమును బాపి ధర్మంబునిలుపంగ
పరమౌషధంబయి వరలునెద్ది
బానిసత్వముమాన్పి స్వాతంత్ర్యగరిమను
స్థాపింప నెద్ది వజ్రాయుధంబు

పామరత్వముమాన్పి పౌరత్వపుంహక్కు
పాలింపనేర్పు దివ్యామృతంబు
రాక్షసత్వంబును గ్రాలకుండగజేసి
పరమేశుదెల్పునే పరమపథము

గీ॥ అట్టి పరిష్కారము సత్యాగ్రహవ్రతంబు
అట్టి శ్రీగాంధిసూత్ర సిద్ధాంత మదియె
హైందవ స్వరాజ్యసోపానమార్యులార
జాగికేల నధిష్ఠింప సాగరయ్య॥

సోదరులారా!

శా॥ మీలోమీరలు పోరుచుంటకిదియా మేలైనకాలంబు? క
ల్లోలంబై జగిమెల్లతల్లడిలగా లోకంబు స్వాతంత్ర్యతా
లోలంబౌ తరుణంబు మీరిటుల గోల్పోవంగ న్యాయంబొకో
మేలున్ గీడును గుర్తెరింగి మనుడీ మీరైకమత్యంబునన్॥

మరియు

క॥ జనవాక్యమె కర్తవ్యం
బను వాక్కులసమ్ము యఖిలహైందవ "కాంగ్రెస్"
జనవాక్యమెరిగి దెలిపెడు
మనవిని శిరసావహించి మనుడీ ఘనతన్

(అని శాంతించుచున్నాడు.) (సభలో "తిలకుమహా
రాజుకు జెయ్" అనుధ్వనులు మిన్నంటుచున్నవి.)

రాజ— సభ్యులారా! శాంతింపుడు శాంతింపుడు. మహాత్ముని తీర్మాన
ముచాలమంది అధికసంఖ్యాకులచే నామోదింపబడినది. (కర
తాళధ్వనులు) ఇక జమప్రదముగా నాచరణలో బెట్టు భార
మమీాయందే యున్నది. ఈమహాసభానిర్మితమైన యీతీర్మా
నానుసారిము దేశమంతయు వర్తించునని పర్మేశ్వరుని సర్వదా
ప్రార్థించుచు నీమహాసభ నింతటితో ముగించుచున్నాను.

సేలం. వి—(లేచి) మహాజనులారా! నేనిదివరకీ తీర్మానమునకు ప్రాతికూల్యము చూపినను, జనవాక్యము నామోదించి నాశాసన సభాసభ్యత్వమును వదలుకొనుచున్నాను.

(శ్రీ మహాత్మా గాంధికి జేయ్ అందురు)

గాం. వెం—ఆర్యమహాజనులారా! నేనును ఇదివరకు కొంతవ్యతిరేకమును చూపితిని, నేటినుండి సర్వమును త్యజించి గాంధి మహాత్మునకు తోడ్పడ నిశ్చయించుకొంటిని. మా ఆంధ్రదేశమంతయు నట్లే చేయుననని వాగ్దానము చేయుచున్నాను.

(గాంధి మహాత్మునకు జేయ్ శబ్దములు చెలరేగ సభ ముగియుచున్నది. పెక్కండ్రు గాంధిమహాత్మునిపై పుష్పవృష్టి గురిపించుచున్నారు.)

[భరతమాతకు జేయ్. హిందూ, ముసల్మానులకు జేయ్]

చతుర్థాంకము.

1-వ రంగము.

(ప్రవేశము మాలవ్యా.)

ఉ॥ కాలముతోడ బోపుటతికష్టతరంబయి తోచుచుండె, నే
వేళకు నెప్పుడేమియొ సవిస్తరతర్క మదిగు త్తేరింగి యా
జాలున బోవకున్న యెడ సాగదొకించుక లోక మిప్పుడిం
కేలనొ నామనంబువిడి యేగవు సందియముల్ బలంబులై ॥

కాలము స్వాధీనము తప్పిపోవుచున్నది. సహాయనిరాకరణమందిసుమంతయేని మార్పు జేయకయె మహాసభ అంగీకరించినది. ఈవిషయమున మహాసభ తొందర పడినదని నాఅభిప్రాయము. నిజముగా మహాసభా తీర్మానము శిరసావహించవలసియున్నను, ఈతీర్మాన విషయమున మట్టుకు నాలోచించవలయును. తొందరపడిన ప్రయోజనము కనుపించుట లేదు.

(ప్రవేశము కస్తూరి రంగయ్యంగారు ఆతురతతో)

క—మాలవ్యగారూ! తీర్మానము తలవని తలంపుగా నెగ్గినదండీ ఇక ముందు జరుగవలసినపనికి మీాఅభిప్రాయమేమిటి?

మా—నామట్టుకు నేను ఈతీర్మానమును సంపూర్ణముగా నామోదించను. శాసన సభలకేగుటయే కర్తవ్యమని యెంచుచున్నాను.

క—అమ్మయ్య, బ్రతికిపోయితిమి. ఈ సందిగ్ధసమస్యను బాగుగా విప్పి మాకందరకును దారిజూపించితిరి.

మా—కస్తూరి రంగయ్యంగారూ తొందరపడవద్దు. కాలప్రవాహ మెట్లు పారునో చూడవలయును.

క—చూచుచునే యున్నది.

వ॥ జనులిపుడంధకారమున సంతసమొందుచు నూత్నపద్ధతిన్
గనులకు గప్పుకొందు రిక కాల మొకించుక మారునంతలో
గనపడుదాన లోపములు, గాన, మనంబులజంకకుండ శా
సన సభలందు దూరుచు నిజంబసి వెల్లడిసేతమిత్తరిన్॥
నే నిక సెలవుగైకొనెద. (నిష్క్రమించును.)

మా—నానుమట్టుకింకను సుసశ్శాంతి జిక్కకున్నది. మనము పరిపరివిధంబుల పోవుచున్నది. వెనుకకు పోయిన నూయియు ముందుకేగిన గోయియు నన్న చందంబయ్యె. భిన్నాభిప్రాయమున్నంతమాత్రమున వ్యతిరేకముగా పనిచేయకూడదు. మహాసభాతీర్మానములను శిరసావహించుటా లేక నిరాకరించుటా అనునది గొప్పవిషయము. అదియట్లుండ శాసనసభలకేగుటా, యేగకుండుటయా అనునది మరియొక గొప్పవిషయము. ఐనను అనుభవమును బట్టిచూడ శాసనసభలలో ఎక్కువగా జేయదగినపనిగూడ గన్పించుటలేదు. బహిష్కరించినచో కార్యసిద్ధికి భంగమువాటిల్లునేమోయని భీతి గలుగుచున్నది. అది అటుండ ప్రస్తుత తీర్మానములో కొన్ని మార్పు

లను జేసినచో ఈ నూతనసిద్ధాంతమే మోక్షదాయకమని తోచెడిని.

చ॥ మనమున నెన్నియేని యనుమానములై పొడసూపుచుండె, చూ
చినకొలది? మహాత్మునకు చేరువ యయ్యెడు నామనంబు, శా
సన సభలందు చేసుటకు స్వాంతముదేమొకొ యొప్పకుండె, నూ
తన పథమందె దేశమిక ధన్యతనొందెను నంచుతోచెడిన్॥

(ప్రవేశము గాంధి)

గాం—(తనలో ఈతడేమియో దీర్ఘాలోచనపరుడై యున్నాడు. ఈతని మనమును త్రిప్పినగాని కార్యము త్వరలో సిద్ధింపదు. (ప్ర) పండిజ్జీ! మీరు భిన్నాభిప్రాయము గలిగినందు కెంతయు చింతిల్లుచున్నాను. త్వరలో మీమనమును త్రిప్పుకొని, ఈ దేశీయోద్యమమునకు తోడ్పడెదరని కోరుచున్నాను.

మో—మహాత్మా! నేనుమట్టుకు వెనుకంజవేయుచున్నాననియే మీ తలంపు. నామనస్సు నడిసముద్రములో నీదులాడుచున్నది.

గాం—మిత్రమా! మీరు వెనుదీయువారుకారు. కారని నేనుగట్టిగా త్రికరణశుద్ధిగా నమ్ముచున్నాను. నేనున్నను లేకున్నను మీరు యీయుద్యమమును కొనసాగింతురను దృఢ విశ్వాసముతోగూడ నున్నాను.

మో—నాకేమిచేయుటకును తోచకున్నది. ఏదియెట్లున్నను దేశక్షేమముకన్న కావలసినది యెవరికిని లేదుగదా! ఎద్ది దేశక్షేమకరమో యని మన ప్రస్తుత వివాదము.

గాం—ఆవిషయము ఇంకను సావకాశముగా మోతీలాలు నెహ్రూతోగలసి చర్చింతము రమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

2 రంగము.

మహమ్మదాలీ—కటకటా; ప్రాణము విసిగి విసిగి వేసారినది. దేశదేశములను తిరిగితిరిగి చేయగల ప్రయత్నములన్నియు చేసి తుదకు నిష్ఫల మనోరథుడనై యిల్లు చేరవలసె. మహాత్మ్మా

దీయ మతమునకు గలిగిన అవమానమును న్యాయమార్గమున తొలగింప ప్రయత్నించుట నిష్ప్రయోజన మయ్యెను. కొన్ని కొన్ని దేశములవారు బలికిన పలుకులు తాత్కాలికోత్సాహము కలిగించి ఆశనిండుక నిలిపెను గాని, తుదకు వారివారి నిజ హృదయములు బయల్పడినతరి మోసపోతిమి. ఒరులపై నాధారపడియున్న వారిగతి యింతకన్న నెక్కువ నేమగును. అయిన మనవిధ్యుక్తమును మనము నెరవేర్చితిమి. జరుగబోవు కీడు మేలులకు పాశ్చాత్యులే కారణభూతులుగాని మనమెంతమాత్రము కాజాలము.

మహమ్మదీయుల హృదయవేదన నానాటికి రగులుకొనుచుండ, హిందూదేశ దుస్థితి రోజురోజుకు ససంతృప్తి యగుచుండ, ఐరోపా దేశీయులు ప్రపంచక శాంతిని నెలకొల్పుటకై నానాజాతి సమ్మేళనము స్థాపితురట. అదియెట్లుకొన సాగునో వారికే తెలియును. అమెరికావారి విషయము మెరింగియే వారి యనుమతిని జూపించుటలేదు. ఇట్టితరి ఐరోపియను లోకులే ఎట్లు ప్రాపంచిక శాంతిని స్థాపింతురో హాస్యాస్పదముగనున్నది.

ఇంక జేయు కర్తవ్యమేమియో యోచింపవలయు. దేశాంతరమున నేము ప్రయత్నములు చేయుచుండ దేశములో గాంధి మహాత్ముడును షౌకతాలీ సోదరుడును జేయుచున్న ప్రయత్నములు వర్ణనాతీతములు. అవును స్వశక్తిపై నాధారపడి యుండుటకన్న వేరొక సన్మార్గ మేమున్నది. స్వశక్తియే పరమశక్తి. స్వశక్తియే ముక్తిదాయకము. స్వశక్తియే మానుషలక్షణము. కావున స్వశక్తిపై నాధారపడియున్న యీసహాయనిరాకరణసూత్రమును సంపూర్ణ దిగ్విజయము జేసితీరవలయును తక్షణమే పోయి సోదరుని కలుసుకొని క్షేమ సమాచారము లెరిగి కృషిసలుప ప్రారంభించవలయును. అదిగో నా రాక

నెరింగి షౌకతాలి ఇటునే వచ్చుచున్నట్లున్నాడు.
(ప్రవేశము షౌకతాలి.)

షౌక—మహమ్మదాలీ! క్షేమముగా నరుదెంచినందులకు సంతసించుచున్నాను. విశేషము లేమియు లేవుగదా.

మహ—సోదరా! మన అల్లా కృపయుండుటం జేసి యింతవరకు క్షేమముగా నిల్లుసేరియుంటిని.

షౌక—ప్రయత్నము లేమైన ఫలించెనా ?

మహ—సోదరా! పాశ్చాత్యుల స్వభావమెరింగియు ఫలించెనా యని యడుగుదువేమి ? మనవీధిని మానము నెరవేర్చితిమి, అదియే మనకు గలిగిన ఫలితము.

షౌక—నేననుకొనుచునేయుంటిని. ఏమియు నాశ లేదుగదా?

మహ—మనస్వశక్తిపై నాధారపడుటయే మనయాశ. పోవుదము రమ్ము.

షౌక—ఇంకొకరిపై నాధారపడి వారిని ప్రార్థించుటకన్న వేరొక నీచములేదు లాయడు జార్జిమంత్రిగారి మాటలు నీళ్లలో మూటలయ్యెనుగదా? మనగాంధిసోదరుడు యీవిషయముల నిదివరకే తెల్పుచున్నాడు, మనముపోయి ఆమహాత్ముని కలసికొని కర్తవ్యమూహించుదము రమ్ము. (అస నిష్క్రమింతురు.)

3-వ రంగము.

గాంధి, మాలవ్యా, నెహ్రూ, మహమ్మదాలీ, షౌకతాలీ లజపతిరాయి, (సమావేశము.)

నెహ్రూ—ఆసేతుహిమాచల పర్యంతము సహాయనిరాకరణోద్యమము నానాటికి తీవ్రముగ రగులొకొనిపోవుచున్నది. శాసనసభల విసర్జించువారును, ఎన్నికల విడుచువారును, పాఠశాలలు బహిష్కరించువారును, న్యాయవాదివృత్తిని వదలుకొనువారును రోజురోజుకు అధికమగుచున్నారు. విద్యార్థులందీ నూత

నోద్యమము చాల కలవరము గలిగించుచున్నది. అలిఘరు విద్యార్థుల ననుసరించుటకు తక్కిన విద్యార్థులందరును గట్టిప్రయత్నములను చేయుచున్నారు

మహ—కాశీహిందూవిశ్వ విద్యాలయము ప్రభుత్వ సంపర్కమునుండి విముక్తినొందిన మరునాడు విద్యాలయమును అన్నియు వరుసగా మలిన రహితములయి, స్వచ్ఛమగు విద్యాపీఠములగును, ప్రస్తుతపు విద్యావిధానము చాల హీనదశయందున్నది. ఈరాక్షస విద్యనుండి మన యువకులు విముక్తులయిన గాని దేశము కోలుకొన నేరదు.

షా—హిందూవిశ్వ విద్యాలయ విషయములో మన పండిట్జీ తలచుకొనినయెడల స్వల్పకాలములో మనకోర్కెలన్నియుఫలించును

నెహ్రూ—ఈసంధిగ్ధసమయమునదేశ సేవాధురంధరుడును, కార్యదీక్షాతత్పరుడును అగు మన మాలవ్యా ఎంతమాత్రము వెనుదీయడని నేను గట్టిగా జెప్పగలను. ఐనను ఆతడింకను యోజించుచుండుటకు కతంబేమియో తెలియకున్నది.

మాలవ్యా—మిత్రులారా! నామనమెన్ని విధముల తలక్రిందగుచున్నదో మీకు తెల్పుటశక్యముగాదు ముందుకునడిచిన నూయియు వెనుక కేగిన గోయియు అను చందంబుననున్నది. ప్రస్తుత విద్యావిధానము వందనేకమార్పులు గావలెనని ఒప్పుకొనక తప్పదు. అయినను ప్రభుత్వమువారి ధనసహాయమును నేల వదలుకొనవలయునో తెలియుటలేదు. ప్రభుత్వమువారి ధనముగూడ మనధనమేగదా. కావునయిట్టి సంకోచములచే తల క్రిందగుచున్నాను. ఏమి చేయుటకు తోచకున్నది.

గాం—మిత్రమా! మనకింకను సంకోచములేల,

సీ॥ నానాటికిప్రభుత్వ మేనీతి నెరుగక
కఠినరాజ్యంబుగా గ్రాలుచుండె

అంతకంతకు న్యాయమడుగంటుటయెగాక
తప్పుదారుల ప్రభుత్వంబు నడుచు
రోజురోజుకు మన రాజకీయవిధాన
మతిహీనదశకు పాలగుచునుండె
చూడచూడగ ధర్మశూన్యమైరావణా
సురునిచర్యలు జ్ఞప్తిజొచ్చుచుండె

తే॥ గీ॥ దాస్యబంధములు బిగింపుబొల్చుచుండె
జీవనమెదుర్భరంబుగ జేయబడియె
నకట, యికనైన నిట్టి రాజ్యాంగ మవని
మార్పుజెందగావలదె ధర్మంబుకొరకు॥

ఇట్టిసమయంబున శంకలనియు సందియములనియు వెనుదీసిన నాత్మహత్య జేసికొనిన వారమగుదుము. ప్రభుత్వమువారి ఆయువుపట్టు న్యాయస్థానముల యందును విద్యాలయము లందును గల దని నేనిదివరకే మనవిజేసి యుంటిని. మనమెల్లర మేకీభవించి యీ ఆయువుపట్టును స్వాధీనపరచుకొనిన నేనిది వరకే చెప్పినట్లు ఒక్క-సంవత్సరములో స్వరాజ్యము కరతలామలకము.

తే॥ గీ॥ సమయము మేతెంచె భారత జాతికెల్ల
శంకలనుమాని కర్తవ్యసరణిదెలిసి
స్వార్థమతివీడి, దేశ సేవార్థమిపుడె
పగ్గములను గట్టవలయు హైందవులు వేగ॥

కావున పండిట్జీ మీకుగల శంకలను మానిమాకు తోడ్పడెద రని ప్రార్థించుచున్నాను.

షౌక — మిత్రులారా!

మ॥ అనుమానంబిక నేల నిబ్బువి మహమ్మద్ జాతిలో బుట్టునే
ఘనుడైనన్ వెనదీయ డిత్తరి మహాకష్టంబెయాగాక మా

తనువుల్ బోనులజిక్కు సింగములచందంబయ్యె గాకున్న నె
మ్మనుజుండేని మతావమానమును సామాన్యంబుగా నోర్చునే॥

మాల—మిత్రములారా! వెనుదీసెడు వారెవరైన గలరనియా మీ యూహ.

ఉ॥ భారతభూమి పుత్రులగు భాగ్యముగల్గిన ధీరపూర్వు లె
వ్వారును వెన్కదీయ రిల పౌరుషతీవ్రసహాగ్నియెల్ల చ
ల్లారిన తాచుబాములయి హైందవులెల్లను వేచియుండ బం
గారమువంటికాలము సఖా యెవరేనియు బోవనిత్తురే॥

లజ—మిత్రులారా! మనకిన్ని వాదములేల. సహాయనిరాకరణసిద్ధాంతము విషయమునన మనమెల్లరము నేకీభావమును గలిగియే యున్నాము. ఇక జయాపజయంబులు ప్రజాధీనములు. దేశమీతీర్మానము నామోదించునదియు లేనిదియు నీ శాసనసభా యెన్నికలనుబట్టి నిర్ణయింప వచ్చును. రేపోమాపో వార్తాపత్రిక లీవార్తల దెచ్చును. అపిమ్మట కర్తవ్యమును నిశ్చయిచుట సులభము.

మహ—శాసనసభలయెడల నుత్సాహమున్నదియు లేనిదియు మొన్నటి బొంబాయియెన్నికలలో 100 కి 20 మందికన్న రాకున్నవార్లోనకుండుట బట్టియే స్పష్టమగుచున్నది. దేశమంతయు గాంధి మహాత్ముని యెడలను, దేశీయ మహాసభయెడలను, అమితోత్సాహము చూపుచున్నది. (తెరలో)

ఉ॥ సంతసమార్యులార కలుషంబులయముల్ విడిపోయె భారతం
బంతయు గాంధిమానికి జయంబును దిగ్విజయంబుగూర్చె ధీ
మంతులు హైందవప్రజల మానసమిద్ధరనిల్చె, నూత్న సి
ద్ధాంతమునమ్మి యెన్నికలతాకగలేదు జనంబులెచ్చటన్॥

దే. సే—(ప్రవేశము దేశసేవకుడు)

(మరల) ఉ॥ సంతసమయ్యలార (అనుపద్యముచదువును)

గాం—జయాపజయంబులు నా వెట్లగును? దేశమునకు జయముగల్గిన దనుము. పలుపార్శ్వములనుండి వార్తలకు దెంచినవా?

దే. సే—ఎచ్చటనో ప్రభుత్వోద్యోగులును, స్వాభిలాషులును, మూఢాంధులును, మితవాదులను వారును, దక్క వేరెవ్వరును ఎన్నికలయందు పాల్గొనలేదు. అనేక ప్రదేశములందు ఓట్లఆఫీసరులు 6 గంటలవరకు కూర్చుని కూర్చుని, తుదకు ఖాళీపెట్టెలతో లేచిపోయిరి. ఆంధ్రరాష్ట్రమమితోత్సాహము చూపినది. కొలదికాలములో శ్రీయుత కొండ వెంకటప్పయ్యపంతులుగారు మొదలగు నాయకులనేర్పర్చుకొని, కార్యదీక్షవహించి, కలకత్తా బొంబాయి రాష్ట్రములతో సరిసమానముగ ఆంధ్రరాష్ట్రము నూతనోద్యమమును జయప్రదము గావించుచున్నది. పంజాబు బీహారు సంయుక్తరాష్ట్రము లిదివరకే తదితర దేశములను మీరిపోయినవి. చెన్నపట్నమును మరికొన్ని ప్రదేశములును కొంచెము వెనుకబడియున్నవి. అవియును త్వరలో కార్యదీక్షగైకొను ననుసూచనలు గన్పడుచున్నవి. ఈనాటి వార్తావిశేషములన్నియు చాల సంతోషముగా నున్నవి.

మహ—ఈ అతివాద మితవాద భేదములు లేకున్నచో దేశమింకను జయప్రదముగా మన యుద్యమమును కొనసాగించియుండును. ఈ భేదములు త్వరలో నంతరించునని దేవుని సర్వదా ప్రార్థించుటయే మన కర్తవ్యము.

నె—అదియునుగాక మన మనస్సులు పాశ్చాత్య వ్యామోహమునకు జిక్కుకొని, నమ్మకమును విశ్వాసమును గోల్పోయి, అనుమానములందు మునిగి తేలుచుండును. కావున నేమనమేపని చేయుదమన్నను శంకలధికముగా బయల్పడుచుండును. త్వరలో మన మీవ్యామోహ విముక్తుల మయ్యెదము గాక.

లజ—మిత్రులారా! దేశీయ మహానావ యీ సహాయనిరాకరణ ఘోరాబ్ధిలో నింతవరకు జయప్రదముగా యానము సల్పినది. ఇకముందు కర్తవ్యమును నిర్ణయించవలెనుగదా.

గాం—సోదరులారా! నిర్ణయించుట కేమున్నది. ఆదర్శమిదివరకే యేర్పడియున్నది.

తే॥ గీ॥ చక్కని స్వరాజ్య సౌధంబు నెక్కుటకును
ప్రథమసోపానమును జేరి ప్రజలహర్ష
మున తిరింతుము వెనుకకు పోవుమాట
చెవులబడరాదు, వడివడి జేరవలయు
మోక్షసౌధంబు హైందవ పుత్రులార॥

కావున మనమే సహాయనిరాకరణమను దివ్యమంత్రమును ప్రయోగించి యింతవరకు, అనగా శాసనసభా యెన్నికలలో, జయముగావించితిమో, ఆ సహాయ నిరాకరణ మంత్రమునే మరి మరి జపించి శీఘ్రముగ దరిజేరవలయును. మన నాయకులందరేకమై యీ యుద్యమమునందలి వివిధాంశముల పట్టుదలతో కొనసాగింతురేని ఒక్క వత్సరములో జయము గాంతుమని నేనుగట్టిగా జెప్పగలను.

లజ—సరి. మిత్రులారా! మహాత్ముడు చెప్పినట్లు మన మెల్లరమును కలసి ఈ నూతనోద్యమమును జయప్రదము గావించవలయును. ప్రస్తుతము పాఠశాలలవిషయములో తీవ్రముగ పనిచేయవలసియున్నది. ఇప్పటికే చాలకాలాతీతమగుటచే ఈనాటి కీసమావేశమును చాలించి మరల నొకసారి కలియుదము. ఎచ్చటకూడుటో స్థలనిర్ణయ మిప్పుడే చేయవలయును.

గాం—కొలదిరోజులలో మనలో చాలమందిమి వారణాశి పట్టణమునకు పోవుచున్నామని యూహించెదను. కావున సమావేశ మచ్చటనైన బాగుండును.

అందరు—అవును. అవును. (కరతాళధ్వనులు)

(తెర పడును.)

4 వ రంగము.

ఓట్ల హాస్యము.

(ఓట్లపెట్టె—ఆఫీసరు.)

ఆ—3 గంటలయింది, ఇంతవరకు మనిషిపురుగు జాడాలేదు. కూర్చొని కూర్చొని ప్రాణము విసిగిపోతున్నది. పెట్టెలో ఒక్క ఓటన్నా పడలేదు. ఏమి మిడిమేళమువచ్చిపడుతుందో యేమొ ఎవరినైనా పిలిచిఅయినా 4 ఓట్లు పడేయించకపోతే మర్యాద దక్కదు. (ప్రక్కకుచూచి అడుగో, ఎవరో పోతున్నాడు. ఏమయ్యోయ్ ఏమయ్యోయ్. ఇటురా, ఇటురా (పిలుచును)

(ప్రవేశము బాటసారి)

బా—ఏందండీ

ఆ—ఓటియ్యవ్?

బా—ఓటేంది?

ఆ—ఓటు.ఓటు. మీకందరికీ పన్నువేయించి మేలుచేస్తారే, ఆఓటు.

బా—ఎందో మాకేంవద్దుబాబూ, ఇప్పటికే చచ్చిపోతుండాం, ఈపన్నులతోటి.

ఆ—మీకులంఆయానకు ఒకవోటు యిచ్చిపోవయ్యా.

బా—మాకు తులంవద్దు గిలంవద్దు ఇట్లాబ్రతకనిద్దురు. (అనిపోవును.)

ఆ—సరే (గడియారంచూచుకొని) ఇంకా రెండుగంటల కాలమున్నది. ఇంతవరకు నేనొక్కడినే మిగిలా (ప్రక్కకుచూచి) అమ్మయ్యా. ఎవరో వస్తున్నాడు.

[ప్రవేశము రయితు.]

ఆ—ఏవూరు నీది.

ర—ఆ, అదేంది, మా గంధపాలెం గాదూ.

ఆ—గాంధిపాలె మెక్కడోయ్ ?

ర—ఇదేంది తిలకూరాపక్క.

ఆ—తిలకూరు పక్కది అరండేలుపురం కాదూ

ర—అదేలెండీ, ఆపేరుతీశేసారు లెగండి.

ఆ—అయితే నీవేమిపనిమీదవచ్చావు యిప్పుడు.

ర—యిదేంవో వోడ్లుయిస్తారంటగా ?

ఆ—వోడ్లుగాదు ఓట్లు, ఓట్లు.

ర—అదేంది ఓడ్లుయిస్తారన్నారే. అయితే యేవో వొకటియ్యండి కూసిని.

ఆ—మేముకాదోయ్ యిచ్చేది. నువ్వు యియ్యాలెవోటు.

ర—మాదగ్గిర యేముందండీ. మేమియిచ్చేదేంది

ఆ—ఈ యేడుగురిలో నీయిష్టమువచ్చిన వారికి నీవోటు యిచ్చిపోవలె. వ్రాటాలే పేసమ్మారు.

ర—అయితే ఎవరికోరికెయ్యండి.

ఆ—నేనెయ్యకూడదు. నివుచెప్పాలి.

ర—యీభాగ్యానికి యెవరికైతేనేమి యేతురు.

ఆ—అట్లాగాదు. నీవు ఎవరికో ఒకముగ్గిరి పేర్లుజెప్పు.

ర—అట్లయితే తలాఒకటీ యెయ్యండి.

ఆ—ముగ్గురికిమాత్రమే వెయ్యవలయును. ఈ యేడుగురిలో నీయిష్టమువచ్చినవారిపేర్ల కెదురుగా ఇలా గీతగీయవలె. (X)

ర—అదేంగాటుండి. అదేంమాట అంటా. ఒకరికిచ్చి ఓకరికియ్యకపోతే ఊరుకుంటారా. ఈపత్తుపాతాలు మాకొద్దండీ

ఆ—సరే, నీగోల మానువద్దు, బైటికిపో.

ర—మోసుకొండి పోతా.

ఆ—అలా అయితే నీ యిష్టము వచ్చినవారికి వేసిపో. (అని కాగితము చేతికిచ్చుచున్నాడు)

ర—(కాగితము దీసికొని పైనుంచి క్రిందికి రెండు పెద్దగీతలను బెట్టి యిచ్చుచున్నాడు) అయితే మాకు సోడాబుడ్లెయ్యాండీ.

ఆ—ఇక్కడ లేదు బజారులో ఇస్తారుపో.

ర—ఓట్లిచ్చిన వాంళ్ళకు బుడ్లిస్తారన్నారే,

ఆ—లేదు లేదు పో.

ఆ—బాబయ్యో, నేనందరికి తలో కటియెసి పోతుండాలెండి.

(అని నిష్క్రమించును)

ఆ—పడ్డ ఒక్క కాగితము (Invalid) పనికిరానిది. ఈయనెవరో యింకొక ఆయన వస్తున్నాడే. రండి. రండి.

(2-వ రైతు ప్రవేశం)

ఆ—ఏవూరు నీది.

2 ర—మాది యిక్కడే లెగండి.

ఆ—ఎందుకొచ్చావు నీవు.

2 ర—మీరు రమ్మని చాటించారుగా.

ఆ—ఛెట్. అటువంటిమాటలు మాట్లాడకు.

2. ర—మరి మీరు రమ్మన్లేదంటయ్యా. మామిత్రమిత్రిచూస్తారేమిండీ.

ఆ—అనవుసరంగా మాట్లాడవద్దు. ఎవరికిస్తావు వోటు.

2. ర—ముందా మునకు వెయ్యాండి బాబూ:—ఆయనెవరో అర్ధరాత్రప్పుడు మాయింటికొచ్చాడే

ఆ—ఎవరాయనా, 5 నెంబరాయనా ?

2. ర—ఆ అల్లాయనే. ఎయ్యాండి బాబూ యెయ్యాండి.

ఆ—నీవే వెయ్యాలోయ్. నేను వేయకూడదు.

2. ర—ఎవరైతే నేంలెగండి. ఎయ్యాండి.

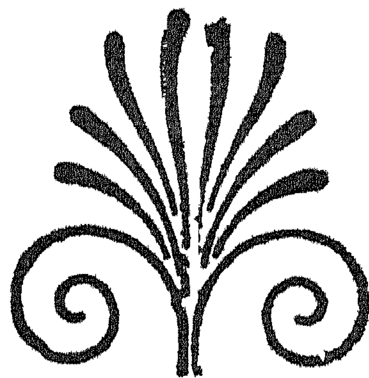
ఆ—ఇంకెవ్వరికైనా వేస్తావా ?

2. ర—ఇంకెవ్వరికివద్దన్నారు బాబూ. ఆయనొక్కడికే.

ఆ—సరే. పో. (అని ఆయనే వేయుచున్నాడు)

(రైతునిష్క్రమించును)

ఆ—(గడియారము చూచి) ఇక 5 నిమిషములున్నవి. ఇప్పటికి రెండు ఓట్లుపడ్డవి. అందులో ఒకటి (Invalid) 1200 మంది ఓటర్లకు ఒకడు వచ్చాడు (పెట్టెమూతవేసికొని పట్టించుకు పోవుచున్నాడు) (నిష్క్ర...)



గాంధివిజయము

పంచమాంకము

1 రంగము

(కలనల్ వెడ్జివుడ్, బెన్‌స్పూర్లు:—వీరిరువురు)

(ఆంగ్లకార్మిక సంఘముతరపున నాగపురపు కాంగ్రెసుసభకు ప్రతినిధులుగా వచ్చిరి.)

వె—ఆలోగాడ్ ! బ్రిటిష్ రాజధాని కెల్లను కిరీటమనందగు హిందూదేశము మనకిక దక్కునట్లు లేదు. పరిభుత్వ పక్షమువారింకను ఈ విషయము గుర్తించుటలేదు.

బెన్—హిందూదేశ మింకను వెనుకబడియున్నదని యీ దేశమున జాతిమతభేదములింకను నశింపలేదనియు ప్రభుత్వశాఖవారు మురియుచున్నారు గాని దేశస్థితి నాకు భీతిగొల్పుచున్నది. మనమనుకొన్నదానికన్న దేశము వేయిరెట్లు నివేశముగా నున్నది.

వె—మనమిప్పుడు చేయవలసిన పనియేమి. అతి తీవ్రముగ పరుగిడుచున్న జాతీయ ప్రవాహమును ముందు ఆపవలయును గదా.

బెన్—ఈమహాప్రవాహము నాపుట కెవరివశము. పరిభుత్వమునందేగాక ఇంగ్లిషుజాతియందుఁగూడ ద్వేషము పెరిగిపోవుచున్నది. దీనినాపుటకు, ఇండియాదేశస్థుల నాగరికులుగా నెంచి వారిన ణగద్రొక్కవలె నన్నతలంపుల తక్షణమే మాని మనతోపాటు సమానహక్కుల వారకిచ్చి వారిని గౌరవముతో జూడవలయును, అట్లుచేయని యెడల మనమర్యాద యికదక్కదు.

వె—దేశమిట్టి విషమస్థితికి వచ్చుటకు కారణమేమి యని యూహించెదవు?

బెక్—ఏమున్నది. కొంతవరకు! మాంటేగ్యూ చెమ్సుఫర్డుల అవివేక మును చాలవరకు* డయ్యరో డ్వ్యయరుల పంజాబు దురంత ములును గాంధిగారు,

వె—తరువాత యేదియెట్లున్నను, ముందు మనజాతిపై ప్రబలెడు ద్వేషము నాపవలయును గదా. అలా చేయుటకు మితవాదుల ను బిశెంటు పక్షము వారిని కట్టిన కార్యము నెరవేరునని తోచుచున్నది

బెక్—అంతకన్న పొరపాటింకొకటి లేదు. అట్లు చేయుటవలన మన పైగల శాస్త్రవిశ్వాసమును గూడ బోగొట్టుకొనిన వారమగు దుము.

వె—నీయభిప్రాయ మేమిచేయవలెనని. గాంధిగారిని త్రిప్పగలమని ధైర్యము నీకు గలదా?

బెక్—వారిదేశమునకు గల్గిన ఆపదలను తొలగించుటకు త్రికరణ శుద్ధిగా మనము తోడ్పడుటయే మనకర్తవ్యము. కృత్రిమమార్గ ములననుసరించిన మనమని చెడగొట్టుకొనిన వారమగుదుము నాగపుర మహాసభకు వెళ్లి అచ్చట నిర్మలభావముతో మన దృఢసంకల్పమును స్నేహాభావమును వెల్లడిచేయుటయే మన ముచేయవలసినది.

వె—మదరాసులో మితవాదులు వేరొక సభగావించెదరట, మన మచ్చటికి పోవలెనా?

బెక్—అచ్చటికేగిన మనఆత్మగౌరవము గూడ నశించును. దేశీయప్ర వాహము నాగపురమునకు పోవుచుండ, చెన్నపట్నమున కేగు ట "కూపంబు" నది దర్శనమునకే. దేశీయ తేజస్సును చూడ వలయుననిన మహాసభకు పోవలయును.

◆ మాంటేగ్యూ మనదేశ రాజప్రతినిధి. చెమ్సుఫర్డు మనవైస్రాయిగారు.

* వీరు పంజాబు అధికారులు.

వె—అట్లయిన నీవు జాతీయవాదులతో కలసి మెలసి వర్తింపుము. నేను మితవాదుల సాయమునకై యత్నించెద. మనమన్నివిధముల ప్రయత్నములు చేయవలసినదే (ప్రక్కకుచూచి) ఇదుగో, మన ఆంగ్లోఇండియన్ స్నేహితుడు వచ్చుచున్నాడు. ఈతని యభిప్రాయములెట్లుండునో కనుగొందము.

(ప్రవేశము ఆంగ్లో ఇండియన్.)

ఆం—గుడ్ మార్నింగ్.

బె—& వె—గుడ్ మార్నింగ్. దయచేయుండి.

ఆం—ఇం—ఏమో ఆలోచించుచున్నారే.

వె—ఏమిలేదండి. ప్రస్తుత మీదేశము విషయమై మీయభిప్రాయమేమిటి? ప్రభుత్వమేమైనా నిలుచునాశగలదా?

ఆం—ఇం—నాన్సెన్సు. బ్లడీబెగ్గర్సు—ఈ దేశంలో వాండ్లుకుదడిసేదేమిటండీ. నాఅభిప్రాయములో మాంటేగ్యూగారు చాలా తప్పుచేస్తున్నాడని చెప్పగలను.

బె—ఆతడింకను ఈదేశమునకు సంపూర్ణస్వరాజ్య మిచ్చేప్రయత్నముల చేయుటలేదసియా మీయూహా?

ఆం—ఇం—కాదు. కాదు. ఆందోళనపరులగు వారిని స్వేచ్ఛగా సంచరింప నిచ్చుటయే మాంటేగ్యూగారి తప్పు. ఎక్కడి, వారినక్కడ బంధించితే దేశము గుట్టుచప్పిడిగాకుండా పడివుంటుంది.

బె—సరి సరి. పంజాబులో అట్లుచేయుటబట్టియే దేశమిట్టి స్థితికివచ్చినది.

ఆం—ఇం—మీకింకను ఈదేశవిషయము బాగుగా తెలియలేదు, పైపైన నలుగురు ఆందోళనా పరులను జూచి మీరు భయపడుచున్నారు.

పె.—మిత్రమా, నీవు దేశముపట్ల చాల అన్యాయముగా ప్రవర్తించుచున్నావు. మీరందరింతకన్న కొంచెము వివేకము గలిగి యుండవలయును. కేవలము పశుబల మెన్నినాళ్ళు నిలుచునని నీతలంపు?

ఆం ఇ.—మీకు దేశవిషయమై బాగుగా తెలియలేదనియే మరల నేను జెప్పెదను.

బెర్—(వెళ్ళతో) మిత్రమా, ఈశుష్క ప్రియములతో పనిలేదుగా మనమికపోయి మహాత్మాగాంధిని సందర్శించి అచ్చటినుండి నాగపుర మహాసభకు పోవుదము రమ్ము.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

2 రంగము.

నాగపురమున నాయకుల సమావేశము.

(అందరును భేదములవర్జించి కార్యశూరులగుట.)

గాంధి, లజపతిరాయ్, మహమ్మదాలీ, షౌకతాలీ, పాల్, దాసు, (అనేకమంది అనుచరులతో) మాలవ్యా, నెహ్రూ, వగ॥

దాస్—నాయకులారా! కలకత్తామహాసభయందు సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతమునందే యనేకమార్పులు, జేయనెంచి పట్టుపట్టితిమి. కాని ప్రజలమితోత్సాహములోబడి యించుక తొందరపడిరి. ఇప్పటికిని మిగిలిపోయినదేమియు లేదు, గావున గాంధిమహాత్ముని తీర్మానమునందు కొన్ని మార్పులనుజేసి యీమహాసభ యందు యుక్తమైన కార్యక్రమము నేర్పరచవలయును.

పాల్—మిత్రులారా, దాసుగారు చెప్పిన విషయములు విశ్వసనీయములు. దేశమున నాయకులందరు పలుతెరంగులు చీలిపోయి యున్నారు. అందరేకగ్రీవముగ నొప్పుకొనుమార్గము నొకదానినికనిపెట్టినగాని ఉద్యమము నెరవేరదు.

గాం—మిత్రులారా, మనమందరమును కోరవలసిన విషయమది యే.

ఈసహాయనిరాకరణ సిద్ధాంత విషయములో నేనొకపాటి మన

వి జేసెదను.

చ॥ కడచెనుమూడు మాసములు, గన్పడె మూర్ఖులనేకమూల్ కడున్
వడి ప్రజలందరేకమయి పాటుపడంగను దేశసేవ యె
న్నడుగనవట్టిరీతిని ఘనంబయిదోచెడు జాగుసేయకన్
వడివడి నాత్మదృక్పథముబట్టిజనన్ వలె భారతాత్మజుల్

మరియు,

చ॥ భయమిసుమంత నొందకయె భారతపుత్రులు స్త్రీలుబిడ్డలున్
సయితము కార్యశూరులయి శాంతమనస్కులుగా మెలంగ సం
దియములు వేయునేటి కరుదెంచె శుభప్రదమైనకాలమున్
జయమగు కోర్కులన్ని కొనసాగు ప్రయత్నములెల్ల సేయుడీ॥

మాల—మహాత్మా, ప్రయత్నములు చేయుటలో నేమి లోపమును
జరుగనేరదు. కార్యాచరణమునం దుత్సాయుక్తము లైయుండు
టకే కృషిసల్పుచున్నాముగాని, కర్తవ్యమిదియని యేర్పరుచు
కొనినపిదప వెనుదీయువారెవ్వరును ఉండరు.

మహ—మిత్రమా, ఇంకను కార్యాచరణయందు సంకోచములేల.
దేశమేదో యొకదారినిబట్టి యింతవరకు జయప్రదముగా
వర్తించుచున్నది, ఇంకను సంకోచములేల?

నెహ్రూ— పండిట్జీ, నీయభిప్రాయమేమియోపూర్తిగా తెలియజె
ప్పుము. సంకోచములు సంకోచములని యెన్నాళ్ళు తలక్రింద
గుదుము. నలుగురమేదో యొక మాటననుకొని నఖ్యతతో
కార్యదీక్షవైకొందము,

మా—మిత్రులారా, నేనేభిన్నాభిప్రాయము వెలిబుచ్చవలసివచ్చినందు
కెంతయు చింతిల్లుచున్నాను. అయినను మహాయోగమునుసలు

పనున్న యీసమయంబున నభిప్రాయములను దాచుకొనరాదు. కొన్ని దినముల క్రిందటనే స్వరాజ్య సంపాదనకు తీవ్రమగు నిరాకరణోద్యమ మవసరమని నేను నమ్మియుంటిని. కాని విద్యాలయముల పడద్రోయుటవలన విద్యార్థు లల్లరి పాలౌదురను భీతిగలుగుచున్నది ప్రభుత్వసాయమే యేల పనికిరాదో నాకు తోచకున్నది. కావున నిట్టి విషయములలో కొన్ని మార్పులు జేయవలయునని నేను నమ్ముచున్నాను.

పా—మిత్రములారా, ఇంకను ప్రభుత్వసాయమేల పనికిరాదని యడుగుట నాకు హృదయ వేదనను గలిగించుచున్నది.

తే॥ గీ॥ మామహమ్మదీయ మతము మంటగలుప
హైందవుల శాశ్వతముగ దాస్యమునముంచ
నటఖిలాఫత్తుకవమానమాచరించి,
ఇచట పంజాబ్ దురంతములెన్నొ జేసి,
పాపములను మూటగట్టిన ప్రభుసహాయ,
మెటుల సంగీకరింతుగా హృదయమొప్ప॥

మహ—అదియును గాక,

ఉ॥ మనదేశభాషలనే మంటిలో గలిపిరో
పరభాష మనకెల్లగఱపుచుండ్రి
యౌవనదేహదార్ఢ్యము నశింపగజేయు
విద్యావిధానంబు బెట్టినారు
మనదేశపద్ధతుల్ మనజాతిగౌరవం
బడుగంటి పాశ్చాత్యమయ్యెనెల్ల
నూటికెన్బదిమంది నోళ్ళమట్టిని గొట్టి
స్వల్పసంఖ్యకు మేలుసల్పుచుండ్రి

తే॥ గీ॥ ఇన్ని యేటికి మానసాంతమెల్ల జంపి
అంతరాత్మయె నశియించునట్లు జేయు
విద్యనెవ్వాళ్ళు నేర్వంగ వేడుకయ్యె,
వెనుక ముందేల జాతీయ విద్యగొనుడు॥

గాం—సోదరులారా, మనమిన్ని వాదముల మాని వర్తించుట శ్రేయస్కరమని నాతలంపు.

మ॥ మనవారందరు నేకభావమును సంపాదింపలేకుండ, నె
క్కని స్వాంతంబొకదారిపోవుట మరొక్కండొక్కదారాట నే
పనియుం గాదిల నైకమత్యమలరన్ వర్తింపనేడాదిలో
గనుమేల్ మాసములోన గాంచుదుము నిక్కంబం చెదం సమ్మడీ.

లజ—మిత్రులారా, నామట్టుకు నేను సర్వమునకు సిద్ధమైయున్నాడను. జాతీయ మహాసభ పూర్వమువలెలేదు. లెక్కలేని జనము వేనకు వేలసంఖ్యతో మహాసభ పొంగి పొర్లుచున్నది. అట్టితరి యీమహాసభాసమ్మతముగ శక్తికొలది వర్తించుటకు సిద్ధమైయున్నాను. స్వల్ప భేదములను పాటించవలసిన తరుణముగాదు.

దాస్—మిత్రులారా, నేనును మొదట కొంత వ్యతిరేకభావముతో తీవ్రముగా వచ్చితినిగాని, యీమహాసభా లక్షణమును, మహాజనముయొక్క అమితోత్సాహమును జూడ నాకు నోరాడుట లేదు. ఇంక దృఢనిశ్చయుడయునైతి.

చ॥ దలపకుమోమహాత్మ, యిల దాశ్యమెగోరుమహానుభావులం
గలసెడు వాడనంచు, వెనుకం బడువాడనుగానెదం స్వతం
త్రిలమగుమార్గమేదియను తొందరపాటుజనించె. నెద్దియుం
సలుపుటకేని, సిద్ధుడ నొసంగు మొనర్చెద నెట్టికార్యముల్॥

నిరంతర శంకలంబడి గుండుట క్షేమకరముగా దోచుటలేదు కావునసీమూడుమాసములనుండి దేశ మవలంబించుచున్నయాత్మసిద్ధాంతమునే నమ్మి అందరమును కృషిసల్పుదము.

పాల్—నావిషయములోగూడ మీరెట్టి అనుమానమును పొందగదు

మ॥ తలపంబోకుము మిత్రులార, తగుసందర్భంబునం భారతీ
యులు వెన్కం బడువారలంచు, నిదెమీతో నెంతదవ్వైన రా

గల దార్ఢ్యంబు మనోదృఢంబు గలదింకన్ జెప్పుడేదేని, రా
గల కష్టంబుల విన్ని వచ్చినను జక్కంజేతు నాశక్తిమై॥

లజ—సోదరులారా, నాకుమట్టుకింక సంశయములేమున్నవి,

మ॥ అకటా! వత్సరముల్ ప్రవాసమున నే నల్లాడి, యల్లాడి చిం
తలు పాలైతుదకిల్లు సేరితిని, స్వాతంత్ర్యంబు నాజన్మభూ
మికి సాధింపగప్రాణమిచ్చెదనుసుమ్మీ గాంధిమాానిందఱ, నే
నిక వెన్దీయను సిద్ధమేపనికి యేదెట్లైన లెక్కింపకన్॥

మాల—మిత్రులారా, మీరప్పుడే చాల తొందరపడుచున్నారు.

చ॥ త్వరపడు టేరికైన శుభదాయకమాపనిగాదు, వెన్కముం
దరసియు జాగరూకులమునై మెలగంగ స్వతంత్రరాజ్యమున్
త్వరితముగాజయింతుము, వృథాయగుకార్యములాచరించి పల్
తెరగుల బోవుచున్న యెడ దేశసుఖంబుచెడున్ దలంచుడీ॥

గాం—మిత్రా, పండిట్జీ, నీమనంబింకను సందేహాస్పదమై యున్నది.
మనము తొందరపడి చేసినదేమున్నది.

సీ॥ మంచితనాన సాధించుద మనుకొన్న
మనమాట చెవియొగ్గి వినరువారు
ఆంగ్లప్రజాసాయ మాసింతమన్నచో
వారికేగతిలేక వగచుచుండ్రి
రణరంగమున రాజ్య మణగద్రొక్కుదమన్న
ఆయుధంబుల జ్ఞాన మసలె లేదు
విన్నపంబుల వారి వేడుకొందమటన్న
ఆయాశలప్పుడే యంతరించె

తే॥ "మీానహాయంబువలయును తోసివేయ
మింక మీా దేశసంబంధ మెన్నటికిని"
అనుట తత్క్షణమే మాని యవసరంబు
తెరిగి ప్రజలెట్లు తలతురత్తెరగునేతు
మనుచు జాటంగవలయు ధైర్యమువహించి॥

కావున "బ్రిటిషుసంబంధముండి తీరవలయును" అను నిబంధ
నను గలిగిన కాంగ్రెసు మతమును, మాన్చుటయు సంపూర్ణ సహాయ
నిరాకరణ తీర్మానము నామోదించుటయు నీమహాసభలో చేసి తీరవ
లయును,

దాస్—మహాత్ముడు చెప్పినది వాస్తవమని శ్లాఘిగా దెల్పుచు, రెం
డవ తీర్మానమును నేనే సభలో ప్రవేశపెట్టెదను.

గాం—మంచిది నీవంటి తేజోవంతుడు భాగము వహించుట చాలశు
భసూచకము. ఈసమావేశమిక చాలించి, రేపటి మహాసభ
ప్రయత్నముల చేయుదము. మీరందరును ఏకాభిప్రాయులగు
ట భారతమాతపుణ్యము. (కరతాళములు.)

(నిష్క్ర-) (తెరపడును.)

4 రంగము,) (నాగపురకాంగ్రెసు సభాభవనముదగ్గర)

(ప్రవేశము దేశభక్తుడు.)

దే—భ—అనుకున్నంతా అయింది. విజయరాఘవాచార్లుగారు చెడ
గొడతాడని భయపడ్డట్టే అయింది. మదరాసు రాజధానియొ
క్క పేరు చెడిపోయింది. తిలక్ మహారాజువుంటే ఆమహానీయు
డధిష్ఠించవలసిన అధ్యక్షక పీఠమీయనకు లభించినాదుల కాఘ
నతనిల్పుకోటం ఎంత కష్టం!

(ప్రవేశము దేశసేవకుడు ఆతురతతో పరుగెత్తుచు.)

ఏమండోయ్ దేశసేవకుడుగారు ఎక్కడికి అడావుడి?

దే—సే—ఎవరు! దేశభక్తుడుగారా! వంగదేశ ముఠాలో అల్లకల్లో
లము జరుగుచున్నదట, కుర్చీలుబల్లలు విరగగొట్టుకొన
చున్నారట. నేనక్కడికే త్వరగా పోతున్నా . మీరుగూడ
వస్తారా (అని పోబోవును.)

దే—భ—ఆగండి, ఆగండి, మరేమితొందరలేదులెండి, అంతా స

దే. సీ—ఎలా, ఎలా, మీరెప్పుడు విన్నారు ?

దే. భ—ఇంతకుముందే, గాంధిమహాత్ముడు వారినిసందర్శించి,అందరిని భాయిభాయి చేసాడు. ఆహా! ఆయన ముఖారవిందమే మండి! ఆయన స్వరూపం కనపడటంతోనే ఎక్కడివారక్కడ గుట్టుచప్పిడక్క, అంతటితో వారివారివైరములను పూర్తిగా మానుకొందుమని ఒట్లుపెట్టుకున్నారు.

దే. సీ—భేష్. బాగున్నది. సంతోషమయిన వార్తయే. అయితే విషయనిర్ణయ సభా విశేషము లేమయినా బయల్పడినవా? దాసుగారేమో చాలాపట్టుదలపట్టుచున్నట్లును, చర్చలు తీవ్రముగ జరుగుచున్నట్లును విన్నాను.

దే. భ—ఆవిషయములో గూడ మనమాందుర్ధ పడ నవసరము లేదు. ఇప్పుడే సభనుండి వచ్చిన వారివల్ల విన్నాను. దేశీయనాయకులందరు అభిప్రాయభేదములను విడి యేకమైనారట. దాసుగారు మొట్టమొదట యెంతపట్టుదలపట్టిరో చివరకు అంత శాంతమువహించి, గాంధిమహాత్ముని తీర్మానమునంతయు తానే మహాసభలో ప్రవేశబెట్ట నంగీకరించెనట. ఆంధ్రనాయకులలో పట్టాభి శీతారామయ్యగారు మిక్కిలి రమ్యముగను గంభీరముగను, విరోధివాదనలను ఖండించుచున్నారట.

దే. సీ—భేష్. బాగున్నది. అయితే, సభ మనమనుకున్నట్లు 10, 15 రోజులదాకా పోకుండా, త్వరలో ముగియుననుకుంటాను.

దే. భ—ఆ. ఈరాత్రి యెంతప్రొద్దు పోయినను విషయములన్నింటిని నిర్ధారణచేసి తీరెదరట, ముఖ్యమయిన విషయములు రెండింటిని నిశ్చయించిరి. ఇక తక్కినవి యెంతసేపు?

దే. సీ—ఏవి ఆరెండూ? కాంగ్రెసుమతమును మార్చుట, సహాయనిరాకరణ పూర్తి తీర్మానమూనా ?

దే. భ—అవును అవియే ముఖ్యవిషయములు.

దే. సీ—రమ్ము- ఆసభదగ్గరకు బోయి ఇంకా విశేషము లేమయినా

తెలియునేమో కనుగొందము. రేపుదయం మహాసభతప్పక ప్రారంభమగు ననుకుంటాను.

దే. భ—ఆ- సందేహములేదు- మనము భయపడ్డందుకు మరేమిఅడా పుడి లేకుండాపోయింది. పోదాముదండి.

(నిష్క్రమింతురు)

36-వ అఖిల భారత జాతీయ మహాజనసభ,

(నాగపురమునందు) 20,000

సేలం విజయరాఘవాచార్యులుగారాధ్యక్షులు,

సభావేదికపై గాంధి, లజపతిరాయ్, నెహ్రూ, మహమ్మదాలి, షౌకతాలీ, పాల్, దాస్, బెజనస్ఫూర్ వగయిరా.

[సేలం- వి: అధ్యక్షక పీఠమున]

బాలభటులు:

("ప్రార్థన) సుజలాం సుఫలాం"

పద్ బోధము

వరభూమి మనపుణ్యభాగ్యంబురా
భరతమాతకు సేవభారంబురా॥ పల్లవి॥

1 భూలోకమునకెల్ల ముత్యంబురా
తల్మాతలంబున సూర్యచంద్రులురా
భరతతల్లిమనకు సర్వంబురా
పూర్వజన్మ సుకృతపుణ్యంబురా॥ వర॥

2 ధీరులనుగన్న పృథ్వీస్థలమురా
వీరమాత యనెడుపేర్గాంచెరా
మానులనుగన్నట్టి మనతల్లిరా
క్షత్రియులగన్నట్టి శౌర్యాద్రిరా॥వర॥

3 భరతవంశముగన్న ప్రొఢాత్మరా
పదియవతారముల పావనిరా
భీష్మద్రోణులగన్న పృథ్వీమణిరా

భీమార్జునుల గన్న ప్రియభూమిరా ॥ వర ॥

4 మంత్రశక్తికిగొప్ప యంత్రంబురా
పతిభక్తి శక్తిగొప్పకు మేటిరా
కర్మయోగము కగ్రిగణ్యంబురా
సత్యగ్రహ వ్రత సద్ధర్మరా ॥ వర ॥

అధ్య——మహాజనులారా, నిన్నటిదినము విషయనిర్ధారణసభ జయ ప్రదముగా ముగిసినది. భేదాభిప్రాయములవిడనాడి, మననాయకులందరును కలసి విషయములను నిర్ధారణ చేసియున్నారు అందుముఖ్యమైనవిషయములు మొదటిదికాంగ్రెసుమతమునుమార్చుటయును, రెండవది సహాయనిరాకరణ సంపూర్ణతీర్మానము నామోదించుటయు నైయున్నది. ఇందు మొదటి తీర్మానము శ్రీ మహాత్మా గాంధిగారుప్రతిపాదించెదరు గావున తామెల్లరు సావకాశముగా విని చర్చించెదరని మిమ్ము వేడుచున్నాను.

(కరతాళములు చెలరేగి గాంధి లేచును.)

గాం——దేశీయ మహాసభ్యులారా, హిందూ ముసల్మాను సోదరులారా, నేనీ తీర్మానమువిషయమై యెక్కువగా జెప్పదలచుకొనలేదు. శ్రీ లాలాలజపతిరాయిగారు వచ్చియున్నారుగావున నాభారమునుకొంత వారువహించి యీవిషయమునవిపులముగ మీకు దెల్పగలరు. నేనును రెండుముక్కలుమాత్రము జెప్పి తీర్మానమునుప్రతిపాదించెదను.

ఈ విషయము సామాన్యముగ మీరందరు కోరునదియు మీకెల్లరకు తెలిసినదియునై యున్నది. ఈజాతీయమహాసభయొక్క ముఖ్యోద్దేశము సత్వరస్వరాజ్యసంపాదన మని మీకు తెలిసినవిషయమే. మనప్రస్తుత తీర్మానాంశము స్వరాజ్య సాధనకు సంబంధించియున్నది. ధర్మ విరుద్ధముగాని అన్నిమార్గములను మనము స్వరాజ్య ప్రాప్తికై ప్రయత్నింపవచ్చును. మనప్రస్తుత జాతీయ మహాసభా నిబంధనలు మన

కట్టి అవకాశమును గలిగించుటలేదు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు లోబడిన స్వారాజ్యమునే సంపాదించవలయునని కాంగ్రెసుతత్వము బోధించుచున్నది. ఇది న్యాయమునకు దూరము, ధర్మమునకు విరుద్ధమును అయియున్నది. కావున ఆతత్వమును వెంటనే మనము మార్చుకొనవలయును. అట్లని,

తే॥ గీ॥ బ్రిటిషురాజ్య సంబంధంబు విడువుడనుచు
నిపుడె మిమ్ముగోరు చుండలేదిచట నెవరు;
అవుసరంబైనఁ బ్రజలయిష్టాను సార
ముగను వర్తింప నవకాశములచు నేడె
జేసికొన వేడుచుంటి దేశీయులార॥

మరియు,

చ॥ వలయు స్వరాజ్య సాధన కుపాయములిప్పుడె నిర్ణయింపఁ,లో
కులకును లొంగి సాయమును గోరుట గౌరవహీనమెప్పు, డా
ర్యులవగసంతతిౕ జనన మొంది ప్రకాస్తిగడించిన భారతీయ శూ
రులము స్వశక్తిలేనిగతి రోషము వేషము బాసియుందుమె॥

కావున నీమార్పు అత్యంతావశ్యకము. ఇందుకు వ్యతిరేకులు గనుండు వారు "మనమిప్పుడే బ్రిటీషు సంబంధమును విడువజాల" మని జెప్పవచ్చును. మనమెన్నాళ్లితరులపైని నాధారపడి యుండ గలమని నేను వారిని ప్రశ్నించెదను. మరియు,

సీ॥ పరులపైనాధార పడుటకన్నను వేరు
నీచంబులేదన్న నీతివినుడు
ఒరులసాయంబుకై కరముజాపుటకన్న
హీనంబులేదంచు నెరుగరయ్య
మనశక్తులన్నింటి మరచియున్యుల దేబి
రించుకన్నను రోతలేదునుండి
మనజాతి యౌన్నత్యమునకు సమ్మతమౌ ప
థము దప్పుటకంటె దోషమును లేదు

తే॥ గీ॥ ఇల స్వశక్తికి మించినదేది లేదు,
మనుజశక్త్యానుసారవర్తనమునందె
మోక్షపదవిని సాధింపబూనుకొనుడు
పిదప నీశ్వరుడున్నాడు భీతియేల॥

నేనింతకన్న నెక్కువగా జెప్పదలచుకొనలేదు. మనముజేయు మార్పెంత మాత్రమును విపరీతముగ లేదు. శాంతియుతమైనట్టియు, న్యాయసమ్మతమైనట్టియు, నన్నిమార్గములను స్వరాజ్యము సంపాదించుట కాంగ్రెసు సభయొక్క ముఖ్యాభిప్రాయమని ధైర్యముతో చాటుచున్నాము. ఈతీర్మానము నేకగ్రీవముగ నంగీకరించు శక్తిసామర్థ్యములను పరమేశ్వరుడు మీకొసంగుగాత యని ప్రార్థించుచు నింతట్టితో విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు జేయ్ శబ్దములు.)

అ—తరువాత శ్రీలాలాలజపతిరాయిగారు తీర్మానమును బలపరచెదరు, (కరతాళములు)

లజ—మహాజనులారా, సోదర సోదరీమణులారా, మహాత్మాగాంధిగారుపపాదించిన కాంగ్రెసుమతమును మార్చు తీర్మానమును నేను సంపూర్ణముగ నామోదించుచున్నాను. ఈకాంగ్రెసుమత విషయములో కొంత పూర్వగాథగలదు. ఈదేశీయమహాసభా చరిత్రము చదివినవారికి సూరత్ నగరమున జరిగిన కాంగ్రెసు మహాసభ జ్ఞాపకముండవచ్చును. ఆసభయందు రెండు పక్షములవా రేర్పడిరి. బ్రిటీషుసంబంధమును తప్పకగోరువారు మితవాదులనియు, తదితరు లతివాదులనియు పేర్కొనబడిరి. ఈ సమస్యపైననే కాంగ్రెసు రెండుపక్షములుగా చీలినది. అప్పుడే కాంగ్రెసు మతమనునది యొకటియేర్పరుపబడెను. అప్పుడు మితవాదులబలమెక్కువగుటచే వారియిష్టానుసారము జరిగినది. ఆసభకు నేనుకూడ వెళ్ళియుంటిని. ఆకాంగ్రెసు మతమునకంగీకరించనివారా సభలో నుండరాదనికూడ తీర్మా

నింపబడినది. అట్టినిర్బంధమువలన పూజ్యనీయు శ్రీ అరవింద ఘోష్ మహర్షివంటి దేశభక్తాగ్రణికి కూడ ప్రవేశము తొలగి పోయినది. ఆకారణముచేతనే నేను అసలు మతమువను పై నిబంధనమునుగూడ వ్యతిరేకముగా నుంటిని. ఆమతమప్పటినుం డియు చెల్లుబడి యగుచు నేటికి మరల విచారణలోనికి వచ్చి నది. కలకత్తాలో, మీరంగీకరించిన సహాయనిరాకరణ సిద్ధాం తమున కీమతమును మార్పుట అనుకూల్యముగా నున్నది. అది యునుగాక

ఉ॥ భావముమారిపోయినది భారతజాతికి నాంగ్ల రాజ్యపూ
ర్వావళిపట్లనేడు, హృదయంబుల నమ్మక మెల్లబూర్తిగా
బోవగఁ జేసి దేశమును మోసముజేసిరియెన్నొసారు లిం
కేవిధి వారితో గలసి యెల్లపుడుందుమొ విం రెయెంచుడీ॥

యెన్నోసారులు మోసముచేసిరనుటలో విపరీతమేమియు లేదు.

సీ॥ "డాల్ హౌసి" ప్రభువుమాటల ససజూపించి
వాగ్దానముల నెన్నొ భంగపరచె
విక్టోరియారాజ్ఞి ప్రేమతో నొసగిన
పత్రికటనకు కర్జను భంగపరచె
అహహ, నేడుమనలాయడ్ జార్జి మనకండ్ల
పట్టపగలు దుమ్ముగొట్టలేదె
వారువీరననేల ప్రభుసాంప్రదాయమే
మోసభావమునందు మునిగియుండె

తే॥ గీ అట్లుకాదేని నీతిగలట్టి వారి
వేలుమడిచిచూపించుడీ బ్రిటిషురాజ్య
వర్గమందున, "మాంటేగు" ప్రభువె యగునొ
"డయ్యారోడ్వాయర్"లగుదురో? వెయ్యియేల
నెవ్వరేనియు గలరేమొ యెంచరయ్య

ఈమధ్య పెల్స్బరీ ప్రభువుగారు హిందూదేశము నందలి ఆంగ్లోయిండియనులు అపోహలను అసత్యములను వ్యాపింప జేయు చున్నారనియు అట్లుచేయుట వెంటనే ఆపుదల జేయవలయుననియు ప్రభుత్వమువారిని హెచ్చరించి యున్నారు. నేను ఆయనకును, ఆయ ప్రదేశీయులందరకును బహిరంగముగా నీసభావేదికపైనుండి యీ30,000 వేలమహాజనుల యెదుట చాటునది యేమనగా,

మ॥ తెలియం జెప్పెదనీసభాముఖమునన్ తెల్లంబుగా నాంగ్లపూ
రుషులకున్ వారల రాజనీతియెడలన్ స్వాంతైనవిశ్వాస మెం
దుల లేదంచును, రాజ్యవర్గమునకున్ దుర్బుద్ధిజన్మించి వా
రల ప్రఖ్యాతి నశింపజేసెనని ధైర్యంబొప్పగా జాటెదన్॥

ఇట్లని ఆంగ్లేయప్రజలపై మన కెట్టివిరోధమును గలదని నేను చెప్పుట లేదు.

తే॥ గీ॥ ఆంగ్ల జనులపట్ల విరోధమనఁగ లేదు
బ్రిటిషుప్రభువర్గ మక్రమ ప్రేరితమయి
బానిసలమాడ్కి మననెల్ల బరిగణింప
వారిరాజనీతియెడ విశ్వాసమెల్ల
సాంతముగనశించె, వేరు ద్వేషంబు లేదు॥

ఈకాంగ్రెసు మతమునుమార్చుటలో మనమిప్పుడే వారిసంబంధము ద్రుంచవలెననిగాదు. ఎప్పుడు అవుసరమో అప్పటికట్లుచేయ నవకాశమును గలిగించుచున్నాము. ఇప్పటికేవియు

చ॥ మననియమంబులన్నిటిని మన్ననజేసి, స్వతంత్రసౌఖ్యముం
గని భువిస్వేచ్ఛనుండు నవకాశ మొసంగియు, వారితోసమం
బున మనసెల్ల జూచునెడ పోదుమె వారలవీడి? అట్లొనర్పకే
మన ననిశంబు బానిసలమాడ్కి గణించుచు గర్వదృష్టితో
గనునెడ వారికిన్ మనకు గల్గునెపొత్తు నిమేషమేనియున్॥

మనలో కొందరికింకను వారిపై నాశపూర్తిగా విడిపోయి యుండలేదు. ఎన్నటికైనను వారు సద్భావముతో మనకు స్వరాజ్య మిత్తురను నాశ కొందరిని వేధించుచుండవచ్చును.

శా॥ ఆసల్ బెట్టుకొనంగబోకుడిక నీ యాంగ్ల ప్రభుత్వంబు మీ
కి సామ్రాజ్యమునన్ సమానముగ హక్కేనాటికేనిచ్చునా
బాసల్ దీరిన చెన్నడా "డయరు" పంజాబ్ దేశమున్ జెండెనో!
ఆసల్ సాంతముదీరె నాధునుడు "లాయిడ్ జార్జి" ఇస్లాముకున్
మోసంబెన్నడు జేసెనో యపుడె, వ్యామోహంబికన్ మానుడీ॥

ఆర్యజాతికి బుట్టిన ధీరులగు మీరెల్లరును స్వశక్తిపై నాధారపడియుండెదమని బహిరంగముగా ధైర్యముతో చాటుదురని కోరుచు విరమించుచున్నాను.

అధ్య—తరువాత జిన్నాగారుపన్యసింతురు.

జిన్నా—మహాజనులారా, గాంధిగారుప—

(మహాత్మా గాంధి "అనుడు" అను కేకలు)

సరే, మహాత్మాగాంధిగారుపపాదించిన తీర్మానమును నేనంగీకరించుటలేదు. లజపతిరాయిగారు ప్రభుత్వము వారిపై మోపిన నిందలన్నిటిని నేను నమ్ముచున్నాను. కాని శాంతముచే స్వరాజ్యమును పొందుదమనుటను నేనంగీకరింపను. రక్తప్రవాహములు కట్టనిది స్వరాజ్యము రాదు. అందుకు మనము సిద్ధముగా లేదు. తగిన ఆయుధములు లేనిదే ఆవేశమున తొందరపడి మనము దూకకూడదు. ఈతీర్మానము నిప్పుడంగీకరించినచో మరల మార్చుట చాలకష్టమగును. కావున బాగుగా యోచించెదరని హెచ్చరించుచు, నీ తీర్మానము నంగీకరింపకుందురని మిమ్ము వేడుచున్నాను. (చప్పట్లు)

అధ్య—తరువాత ఆంగ్ల కార్మిక సంఘపక్షమున ప్రతినిధిగా యీ మహాసభకువచ్చిన కలనల్ వెడ్జివుడ్‌గారుపన్యసించెదరు, వారికి

స్వాగతమిచ్చి తామెల్లరు సావధాన చిత్తులరై విందురని ప్రార్థించుచున్నాను

వెడ్జి—అగ్రాసనాధిపా, భారతీయమిత్రులారా, నాకు స్వాగతమిచ్చి యిచ్చట మాట్లాడ నవకాశముగలిగించి నందులకు మీకెంతయు కృతజ్ఞుడను. మా కార్మిక సంఘముతరపున మాసహాయమును వాగ్దానమును చేయుటకు నన్ను పంపియున్నారు. పాశ్చాత్త్యులగు మేమును మీరును అన్యోన్య మైత్రిని గలిగియుండిన గాని ప్రపంచకశాంతి లభింపదు, ప్రభుత్వ వర్గమువారు మీకు సంపూర్ణ స్వరాజ్యము నియ్యక అధర్మమార్గమున ద్రొక్కుచున్నారు. అందుకొరకు మీరన్నివిధములను సక్రమాందోళన సలుపవచ్చును. అట్లుచేయుటలో మేమును హృదయపూర్వకముగ మీకుతోడ్పడుదుము. మీరు తొందరపడి బ్రిటిషు సంబంధమును విసర్జించినయెడల, మీరట్టిసాయమును గోల్పోయినవారగుదురు. మీరును మేమును అన్యోన్య సంబంధమును గలిగియుండకున్న యిరువురమును చెడినవారమగుదుము. కావున తొందరపడవలదని మరల నిమ్ము హెచ్చరించుచు నాయొక్కయు, మాసంఘముయొక్కయు, వందనములు మీకర్పించుచు విరమించుచున్నాను

అ—శిమ్మట బిపిన్ చంద్రపాలుగారుపన్యాసము నిచ్చెదరు.

పాల్—అగ్రాసనాధిపా, మిత్రులారా, మహాత్మాగాంధిగారిచే నుపాదింపబడి, శ్రీ లాలాలజపతిరాయి వగయిరా ప్రముఖులచే బాగుగ చర్చింపబడిన ఈతీర్మాన విషయమై నేనెక్కువగా జెప్పనక్కరలేదు. ప్రభుత్వము యొక్క నిజ సాంప్రదాయమును నిజస్థితిని యెరిగిన వారెవ్వరును వారిసహాయముపై నాశబెట్టుకొనరు. బ్రిటీషురాజ్యము రెండువిధములై యున్నది. అన్యజాతులను సమానమై వారిచే పాలింపబడుచున్న దేశముకొంత. అట్టిదే మన దేశము. అట్టి దేశములయందు ఆర్థిక కాంతుయే వారికి ప్రాముఖ్యము. పాశ్చాత్యసాంప్రదాయమేయట్లుండును.

సీ॥ ఆర్థిక వృద్ధియే యభిలాష గాగల
దేశ సంబంధపుఁ గాశ యేల ?
తమ స్వలాభాపేక్ష దక్క నన్యులక్షేమ
మును గని ప్రభుసహాయ్యంబదేల
తమజాతిగొప్పకై యుత్తమ జాతీయుల
నహంకారులన్న హామె గోరుటేల
కృత్రిమ బుద్ధియు గేవలపశుబలం
బున నేలగాగి వ్యామోహమేల

తే॥ గీ॥ నాగరకత నెరుగని యనాథులంట
ఇంక నుస్వరాజ్యమును నిర్వహించుకొను స్వ
శక్తిలేని మూఢులమట, చాలుచాలు
మనకు వారికి నెట్టి సంబంధమింక॥

మరియు,

సీ॥ అసహాయులగు స్త్రీలు పసిపాపలనని
పంజాబ్ హత్యకుపశాంతి జరుగలేదు.
స్వమతగౌరవమునాశనమౌ పరిస్థితు
లిస్లాములను వీడి యేగలేదు.
రావణుఁ మరపించు రౌలతు శాసనా
ద్యసుర శాసనములింకారలేదు
హైందవభూమి నే యడవిజాదులో
యుందురనుచు హేళనసేయుటాఁగలేదు

తే॥ గీ॥ ఇవి యవియునేల మనస్వరాజ్యప్రతిష్ఠ
సలుప వారింత వరకును దలచలేదె
ఇంక మన కేటియాశ వారిత్తుగనుచు
చాలుచాలు నింతట నైన మేలుకొనుడు॥

అంతేగాక మన దేశమునకు.

తే॥ గీ॥ వెనుకఁబడిన దేశంబని పేరుబెట్టి
క్రమతమున నెల్ల నభివృద్ధిగాంచువాళ్లు
చేయుచున్నారమని చాలజెప్పుకొనెడు
స్వార్థమతులకు మనకుఁ సంబాధమేల॥

ఇప్పుడే మనము వారి సంబంధమును విడనాడకపోయినను, అట్లుచేయుటకిప్పుడే సంసిద్ధులమై యుండవలయునని నామనవి. కావున యీ తీర్మానమును తామెల్లరేక గ్రీవముగా నంగీకరింతురని ప్రార్థించుచున్నాను. (కరతాళధ్వనులు)

అ—సభాసదులారా, తీర్మానము సంపూర్ణముగా చర్చింపబడినది. గనుక ఏకమత యంగీకారమునకై సమర్పించుచున్నాను. ఈ తీర్మానమున కనుకూలురగు వారు చేతులెత్తుదురని ప్రార్థించుచున్నాను. ("అందరు అందరు" అను కేకలతో చేతులెత్తుదురు.)

ఇంక వ్యతిరేకులెవరైన యున్నచో దెలుప ప్రార్థితులు.

(1, 2, మాత్రము చేతులెత్తుదురు)

(కరతాళములు జెయ్ శబ్దములు చెలరేగ
తీర్మానమామోదింపబడినది.)

ఈతీర్మానము లెక్కలేని అధికసంఖ్యాకులచే నామోదింపబడినది. ఇక సహాయనిరాకరణ తీర్మానమును చర్చించవలసియున్నది. ఈ తీర్మానము విషయములో విషయనిర్ధారణ సభలోనే సంపూర్ణచర్చ జరిగినది. గాన మనమెక్కువ కాలమును వ్యర్థపుచ్చనక్కరలేదు. నాయకులందరుగూడి చర్చించి సవ్యమైనసిద్ధాంతమును చేసియున్నారు. ఆతీర్మానము చిత్తరంజనదాసుగారు ప్రతిపాదించ బోవుచున్నారు. తామందరంగీకరించి త్వరలో నీమహాసభను ముగింతురని ప్రార్థించుచున్నాను.

(కరతాళధ్వనులు రేగ చిత్తరదాసు లేచుచున్నాడు.)

దాసు—మహాజనులారా, నేనిదివరకీ తీర్మానమునకు కొంత ప్రాతికూల్యముజూపితినని మీరెరిగియేయుందురు. కాని సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతమునంగీకరించువారలలో నేనుగూడ నొకడనని తామెరిగియే యుందురు. ఆచరణయోగ్యమగు కార్యక్రమము నేర్పరుపవలసియున్నది. ఇన్నాళ్ళనుండియు వెనుకముందాడుచు నేను మన నాయకులందరు గలసి సర్వజనామోదితమగు తీర్మానము నేర్పరచియుండుటచే నేనాతీర్మానమునందు దృఢవిశ్వాసముకలవాడనై తమయెదుట చెప్పియొప్పింప సంసిద్ధుడనై తమయెదుటికి వచ్చితిని. నేనుపపాదించబోవు తీర్మానస్వరూపమును ముందు మీకు తెలియబరచెదను.

తే॥ గీ॥ తొల్లి పంజాబ్ ఖిలాఫతు దుండగములు
మరల నెన్నంటికేనియు జరుగకుండ,
దేశగౌరవమునుగాచు దీక్షతోడ
జన్మహక్కైన స్వాతంత్ర్య సాధనంబ
నగు "సహాయనిరాకరణంబు" నాచ
రింప నీమహాసభ నిర్ణయింపుడయ్య॥

మరియు, తే॥గీ॥ ప్రస్తుతప్రభుత్వమునకు సంబంధమౌ స
హాయమును నిరాకరించుట యాది, తుదకు
కన్నులిచ్చుట మానుటవరకు శ్రీమ
హాత్మగాంధి తీర్మానమునంత నాచ
రింప నీమహాసభ నిర్ణయింపరయ్య॥

ఈదేశీయమహాసభ యెల్లరిని హెచ్చరించుట యేమనగా,

సీ॥ తలిదండ్రులార, మీతనయులను ప్రభుత్వ
బడులకంపుట మానవలయునిపుడె
విద్యార్థులార, మీవిద్యాలయముల త
క్షణమే విసర్జింపవలయునయ్య

అధికారులార, మీయాధీనమందున్న
బడుల మాలిన్యంబు బాపరయ్య
* న్యాయవాదులు మీరలన్యాయవృత్తి చా
లింపయత్నములు హెచ్చింపరయ్య
వర్తకులాగ యే పరదేశవస్తువుల్
గొనక వార్ధికవృద్ధి గోరుడయ్య
తే॥ గీ॥ స్త్రీ పురుషులెల్ల త్యాగసంసిద్ధులగుచు
గ్రామసంఘంబులెందు నేర్పరచుడయ్య
సేవకాసంఘములనెన్నొ జేర్పరయ్య
అన్నిటికి నావశ్యంబైన యట్టిధనము
విరివిగాతిలక్ నిధిని యేర్పరచుడయ్య॥

మరియు జాతీయ మహాసభ జేయు మనవి యేమనగా,

మ॥ జనులెల్లన్ వలదంచు ఘోషిలగ నత్యంబెంతయున్ లేక నె
మ్మనమందాశల గొన్ని బెట్టుకొని సన్మార్గంబునన్ గాక శా
సన సభ్యత్వము నందపోవున ఘనుల్ స్వాంతంబులన్ ద్రిప్పి త
త్క్షణమేరందు స్వరాజ్యపున్ రధములాగన్ మారు జేదోడుగా॥

ఇంకను, ఈమహాసభ ప్రజలకును పోలీసు యుద్ధభటులకును స్నేహము ప్రబలుచున్నందుకు సంతసించుచున్నది. ప్రభుత్వోద్యోగులు రాజకీయ సభలకు బహిరంగముగా వెళ్ళుట యుద్యమమునకు ధనము విరివిగానిచ్చుట మొదలగురీతుల దేశసేవ సేయుమరని గోరుచున్నది. హిందూ మహమ్మదీయ బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర వైరములను వెంటనే విడిచిపెట్టుటకు ప్రజలందరిని హెచ్చరించుచు పంచములపట్ల మన ధృక్పధమును పూర్తిగామార్చుకొన వలయునని గోరుచున్నది. మరియు ఈమహాసభ గావించు నాఖరుమనవి యేమనగా

మ॥ మరువన్ బోకు డహింస యే మనకు సన్మార్గంబటంచున్ నిరం
తర దాస్యానల మార్చగోరు నెడ శాంతంబన్న చన్నీరు స

* ప్రస్తుత ఇంగ్లీషుకోర్టులలోని న్యాయవాదులు.

త్వరమేజల్లుడి యగ్ని కాజ్యమెటులన్ దౌర్జన్యమన్యాయమున్
పెరుగన్ జేసి యనర్థకంబవనిలో పెంపొందగా జేసిరన్ ॥

సభ్యులారా, తీర్మానమునంతయు తమకు వినిపించియున్నాను ఈయంశములన్నియు నిప్పుడే యాచరణలో పెట్టవలసినవి. మిగిలిన యంశములు జోలీసులకును యుద్ధసైనికులకును, ప్రభుత్వోద్యోగులకును సంబంధించియుండును. చిట్టచివర యంశము పన్నులెగగొట్టుట. ఈవిషయము లవుసరమైన యప్పుడు ఆచరణలో బెట్టుట ప్రత్యేకమహాసభవారుగాని లేక కాంగ్రెసుఉపసంఘము వారుగానినిశ్చయించెదరు.

ఈవిషయములో దాసు మీకేదో జెప్పినాడని తలచరుడు. త్రికరణశుద్ధిగానేను నమ్మటచే ఈతీర్మానమును తమయెదుట పెట్టితిని.

మ॥ తలపన్ బోకుడు "దాసు" మీకిటుల బోధల్ చేయుచున్నాడటం
చలహిందూభువిదాసుడొక్కడుమిమున్ యాచించుచున్నాడు మా
టలనెన్నో వచియించి వాక్పటిమ జూటన్ గాదు, నన్ గోరు ప్ర
శ్నల ప్రత్యుత్తరమీయగా దగిన విశ్వాసంబునన్ బల్కితిన్ ॥

కావున మీరే ప్రశ్నలడిగినను ప్రత్యుత్తరమిచ్చుటకు సిద్ధముగానున్నాడను. నేను చిట్టచివరకు తమకు చేయుమనవి యేమనగా,

మ॥ ఇదెదేశీయ మహాసభా భవనమందెల్లత్రిస్వాతంత్ర్యసం
పదనార్జింపగ రండురండనుచు ప్రేమన్ మిమ్ము ప్రార్థించు న
త్నుదతీరత్నము దేశమాతకొగి సంతోషంబుగూర్పంగ ప్రో
వుద మాలస్య మికేలరండు వడి సంపూర్ణానురాగంబునన్ ॥

మీరెల్లరు తీర్మానము నేకగ్రీవముగా నంగీకరించెదరని నమ్ముచు నింతటితో విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు చెలరేగుట.)

అ—మౌలానా మహ్మదాలీగారు తీర్మానమును బలపరచెరు.

(కరతాళములు)

మహ—అగ్రాసనాధిప, మహాసభ్యులారా,

దాసుగారు చాలసమర్థతతో నుపపాదించిన తీర్మానవిషయ

ములో నింకెవ్వరును ఎక్కువగా జెప్పనక్కరలేదు. దేశాంతరములకేగి కిలాఫతువ్యవహారములో మేముకృషి సలిపిసలిపి, తుదకు నిష్ఫలమనోరథులమై యిల్లు సేరితిమి. ఇంకపరులపై నాధారపడుటగాని, వారిసాయము నాశించుటగాని, వారి సంబంధమును గోరుటగాని బుద్ధితక్కువయని నిశ్చయముగా తోచుచున్నది. ఇంకమనము శక్తిని మనమేసాధించుకొనవలయును ప్రస్తుతము కత్తితీసికొనిపోట్లాడు సామర్థ్యముమనకు లేదనితమరందరికి తెలియును కావున మహాత్మాగాంధిగారు మనకుపదేసించిన యీ నూతనసహాయనిరాకరణమే మనకుశరణ్యము. ప్రస్తుత తీర్మానము సర్వజనామోదిత మగునట్లు బొందుపరుప బడియున్నది. కావున తమరెల్లరేకగ్రీవముగా నీతీర్మానము సంగీకరింతురని వేడుచున్నాను.

(కరతాళములు)

అ—పిమ్మట బెక్ న్సూర్ గారుపన్యసింతురు. మనదేశముపై వారికిగల గాఢాభిమానము చొప్పున ఇంగ్లాండునుండి కార్మికపక్షపు ప్రతినిధిగా వచ్చియున్నారు. వారికి స్వాగతమిచ్చి వారిసందేశమును వినుట మనవిధియైయున్నది.

(కరతాళములురేగ)

బెక్—అధ్యక్షుడా, మహాసభాసభ్యులారా,

మీరెల్లరు నాకొసగిన హృదయపూర్వక స్వాగతమునకు వందనములు. మీయెడల ప్రభుత్వమువారెంతవైరభావములు గలిగియున్నను, బ్రిటీషు "లేబరు" అనగా కార్మికపక్షమువారు మట్టుకు మంచి యభిప్రాయమును గలిగియున్నారని చెప్పుటకే నేనిటకువచ్చియుంటిని.

బ్రిటీషు సంబంధమును మీరుంచుకొనినను వదులుకొనినను మేముచేసెడు సాయమును మాత్రము మేముచేసితీరెదము. మీ దేశమునకు తక్షణమే సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమిచ్చితీరవలయునని మేము గట్టిగా నమ్ముచున్నాము. మీదేశమున జాతీయవికాసము అద్భుతము.

మీకుతగిన నాయకులు లభించిరి మాకార్మిక సంఘసాయముగూడ మీకునిశ్చయము. ఇవి యన్నియు శుభసూచకములు.

మీతూర్పు దేశముయొక్క సాయములేనిది మాపాశ్చాత్య దేశమొక్కనిమిషమును బ్రతుకజాలదు. మీకును మాకును అన్యోన్యమేర్పరుచుటకే, మాకార్మికపక్షము వారమందరముమీకుసాయము చేయనిశ్చయించుకొంటిము. గాంధిమహాత్ముని యుపన్యాసము లువిన్నాను. అట్టి మహాపురుషులు కొందరు మాదేశమునున్న మేము చాల సంతోషించెదము.

చివరకు, మీకెల్లరికి రాజకీయ ఆర్థిక ఆధ్యాత్మిక విషయములలో సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము గలుగుగాత యని సర్వదాపరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచుండెదను. మీకాఫలసిద్ధిగలిగినచో మీ మూలమున పాశ్చాత్యులమగు మేముగూడ నట్టిస్వాతంత్ర్యమును పొందుటకవకాశము కలుగును. తమయెదుట పలుక నవకాశమిచ్చి నన్నాదరించినందుకై మీకు వందనము లర్పించుచు నింతటితో విరమించుచున్నాను.

అ—తదుపరి బిపిన్ చంద్రపాల్ గారుపన్యసింతురు.

పాల్—మహాజనులారా,

ఈతీర్మానానుసారము ఎల్లరును ఒక్కసంవత్సర మాచరించెదరేని స్వరాజ్యమీయొక్కవత్సరములో వచ్చుటనిశ్చయము. ఈయొక్క సంవత్సరము పాటు విద్యార్థులు తమచదువును ప్లీడర్లు తమవృత్తిని వర్తకులు విదేశవస్తువ్యాపారమును మానుకొందురేనిచాలును. ఈసంవత్సరములోనే స్వరాజ్యము తప్పకవచ్చును. తమరందరేకగ్రీవముగా నీతీర్మానము నామోదించుటయేగాక తక్షణమే ఆచరణలో బెట్టెదరని గూడకోరుచున్నాను.

అ—తరువాత శ్రీలాలా లజపతిరాయ్‌గారుపన్యసించెదరు

లజ—ఆర్యులారా,

ఈతీర్మానము అన్ని పక్షములవారికి ననుకూలముగా పొందు పరుపబడియుండుటచే ప్రాతికూల్యమే దొలగిపోయినది. బ్రిటీషు వారిశక్తి కేవలము పోలీసుదళముపైన మాత్రమే ఆధారపడియుం డలేదు. మనలోమనను చీలదీసి భేదములు గలిగించి కొంతబలమును సంపాదించుకొను చున్నారు. మనమెల్లరమును తీర్మానానుసారము జరిపెదమేని వారికట్టి యవకాశములు దొరకవు. శాసనసభా బహి ష్కారము దేశమున చక్కగా నెరవేరినది. ఏదోవిధముగా శాసనసభల లోనికి దూరినవారు మన ప్రతినిధులు గారని నిరంతరము సింహధ్వా నులు సేయుచుండవలయును. తమ రందరును ఈ తీర్మానము నేకగ్రీవ ముగా నామోదించి దేశమంతటను ఆచరణలో పెట్టుదురని ప్రార్థించుచు విరమించు చున్నాను,

అ—తదుపరి శారదాపీఠ శంకరా చార్యులవా రుపన్యసించెదరు.

వారుమన మత గురువు గావున వారు చెప్పు విషయములను చక్కగా గ్రహించవలయును.

శంక—మహాజనులారా, ఈదేశమున మతగురువు నైననేను ఈ సహా య నిరాకరణోద్యమము దిగ్విజయము గాంచుగాతయని ఆశీర్వదించుచున్నాను. సర్వత్యాగమును జేసిన నాకును స్వరా జ్యమునకును ఏమి సంబంధమని కొంద రనుకొనవచ్చును.

తే॥ గీ॥ సర్వమును సన్యసించి యాశాపిశాచ
బంధముల తెంచుకొన్న నావంటివారి
కీ స్వరాజ్య సంబంధ మింకేటికంచు
దలతురో యేమొయట్ల యది తప్పునుండు.

ఏలయనిన:—

సీ॥ పుత్రమిత్రకళత్రముల పైన వ్యామోహ
మించుకేలేక నశించువరకు
ధనముపై నడియాన దారిద్ర్యమనరోత
సాభిలాషయుచాల జచ్చువరకు

గంపెడు గర్వంబు కష్టంబులన భీతి
ఖలులకైనాంచ నుస్కోడువరకు
వైగులసాధించవలెనన్న యీర్ష్యము
బుద్ధికూలిన్యంబు పొందువరకు

తే॥ గీ॥ ఇన్నియేటికి నైహిక మెల్లపూర్తి
గాంచకించి యాముష్మికజ్ఞానమెవని
కబ్బు నతడాత్మపారిశుద్ధ్యంబును గాంచు
నట్టి పారిశుద్ధ్యమె స్వారాజ్యంబునునను॥

మన ఆత్మగౌరవము కాపాడుకొనుటయే మన ఆత్మస్వాతంత్ర్యము. అట్టి ఆత్మగౌరవమును కాపాడుకొన నెంచితిమేని దుష్టరాజ్యాంగమునకు మన మేమాత్రమును తోడ్పడరాదు. అట్లుచేయుట మన మతవిరుద్ధము గౌరవహీనమునై యున్నది చేయిచేయిగలసినగాని ప్రయోగదు. కావున వారి చేతికి మన చేతులు గిల్పకున్నచో పారిదార్జన్యమును దండగములను ఇక ప్రయోగజాలరు. అదియే నిరాకరణభావము. ఈ నిరాకరణభావము బౌద్ధమతమునుండి వచ్చెనని కొందరందురు. నేనట్లుజెప్పక హిందూమతమునుండియే వచ్చినని నొక్కిచెప్పుచున్నాను. ప్రభుత్వమునకు సాయుధ ప్రాతికూల్యము జూపజాలనప్పుడు దౌర్జన్య రహిత సహాయ నిరాకరణమే శరణ్యము. విద్యావిషయిక బహిష్కారమునేను 15 సంవత్సరములనుండి చెప్పుచున్నాను. ఇప్పటికే దేశీయ మహాజనసభ యొప్పుకొనినది. హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనము చాల ప్రాముఖ్యమైనది. అందు రాజకీయముకంటె నాధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యత మెండు. బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర జాతీయ మితవాద భేదము లనర్థదాయకములని నేను హెచ్చరించుచున్నాను. ఎల్లరును కలసిమెలసి నటించుచు మీ గాంధీ పవిత్రతను సార్థకము జేసెదరని నమ్ముచు నింతటితో విరమించుచున్నాను.

(కరతాళములు)

* అంతరువాత కస్తూరి రంగయ్యగారు తీర్మానము నామోదించెదరు.

—మహాజనులా　　సుభాష తీర్మానమును　నే నామోదించుచు న్నాను. ఈతీర్మానము　　　　　　ఆచరింప యోగ్యముగ నున్నది.　　　　　　　　　　జాతీయవిద్యను ఋద్ధిపరుచు చున్నది. జాతీయ　　　　　భివృద్ధిని　పోషించుచున్నది. జాతీయాత్మ　　　　　　　　　　　　లన్నింటిని గలిగించు చున్నది. జాతి　　　　　　　　　　నేకీభవింప జేయుచున్నది. కావున　　　　　　　　చే　　　మోదింపబడిన　ఈ తీర్మానము నన్వయము　　　　　　　　　　　　　మరంద రేకగ్రీవముగ నీతీర్మానమ　　　　　　　　　　　　ర్థించుచు విరమించుచున్నాను.

—మహాజనులారా,　తీర్మానము చాలమందిచే　చర్చింపబడినది. మహాత్మా　　　గారు　　　　సేపు　ముచ్చటించెదరు. తదుపరి　　　　మోద　　　　　　　　　　పటడును.

జయధ్వానములు　　కరతాళములు మిన్నుముట్ట గాగాంధి లేచును)

—మహాజనులారా,　　　　　సోదరులారా,

ఈ సహా　　　　　　తీర్మానము　　　　సుగారుపపాదించి నా భారము　　　　　　　　　　　పెట్టిరి వారు.　　　నురెల్లరుగూడి అభాగ　　　　　　　సిద్ధ　　　　　　　　　　అదినాకు　చాల సంతోషము　　　　　　　　　　సంబంధించిన ప్రతిచారమును తీర్మానము　　　　　　　　　　　　　　　నాతలంపు కాదు.　ఎవ రైనను　　　　　　　　　　　　　చేయదగినపనియుని పూర్తిగా　　　　　　　　చేయుడు　　మేము చెప్పినంత మాత్రముననే చేయకుడు.

పోలీసువారి విషయములో లజపతిరాయిగారు　చెప్పినది బాగుగానున్నది. నన్ను　　　　　సైనికునిగాభావించుకొనుడు. అట్టితరి　　　　　　　　　జలియాన్ వాలాబాగ్‌లో　　　　జలపై తుపాకులను　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　అట్టి యాజ్ఞనుల్లంఘించుటయే నాపథయు ధర్మమును న్యాయమును

వియున్నది. ఈవిషయమై నేనుగట్టిగా చెప్పగలను. చివరకు మీరెల్లరకు నేను చేయుమనవి యేమనగా,

సీ॥ మరువకండికమీరు మాతృదేశపుసేవ
ప్రపథమమని స్వప్నమందునైన
మరచిపోకుడహింస మనసాంప్రదాయమౌ
పరధర్మమంచు నెప్పట్లనైన
మరువగావలదు "మాంధరణీస్వరాజ్యంబు
సాధింతు"మనెడు నిశ్చయవ్రతంబు
మరువకం జెప్పెడు మనకెన్నటికినైన
నాధారము స్వశక్తియగునటంచు.
తే॥ గీ॥ మరచిపోకుడి పంజాబుమనుజహత్య,
మరువకుడి ఖిలాఫత్ అవమానములను,
మరచిపోకుడెన్నటికి మీమాతృభూమి,
మరిమరి వచింతు శాంతముమరువకండి॥

అ— మహాజనులారా, తీర్మానమును మీరెల్లరును వినియేయున్నారు. బాగుగ చర్చగూడ జరిగినది. ఇక ఈతీర్మానమును తమ యంగీకారమునకై సమర్పించెద. ఆమోదించువారందరును చేతులెత్తప్రార్థితులు.

("అందరు, అందరు" అను కేకలు: అందరు చేయెత్తుదురు.)

అ— వ్యతిరేకు లెవరును లేరా?

(లేరు లేరు)

అట్లయిన తీర్మానమందరిచే నేకగ్రీవముగా నామోదింపబడినది

(కరతాళములు. విపరీతముగా జేయ్ శబ్దములు)

నేటిసభాకార్యక్రమ మంతయును ముగిసినది. ముఖ్యమైన తీర్మానములన్నియు నంగీకరింపబడినవి. తదితర చిల్లర తీర్మానములిదివరకే యంగీకరింపబడినవి ఇక చిట్టచివరయంశము, శ్రీమతి సరళాదేవిగారు ప్రబోధము గావింతురు.

సర—మహాజనులారా, సోదర సోదరీమణులార, తీర్మానమేకగ్రీవముగా నంగీకరింపబడుటచే మన మందరము పరమానందము నొందుచున్నాము. ఇకమనము జయాపజయంబుల విషయమై భయపడ నక్కరలేదు. మనమిప్పుడు మహాసంగ్రామమునందు ప్రవేశించినాము. ఈసంగ్రామమున

గీతమాలిక.

ధర్మమే రథముమన యుద్ధమున నేడు
ధర్మమూర్తియే సారథి ధరణి మనకు,
దేశసేవకెల్ల త్యజించి దేనికైన
సిద్ధమగువాడె యుద్ధసంసిద్ధుడిపుడు,
శాంతమే దివ్య శస్త్రాస్త్ర సాధనములు,
ఆత్మపారిశుధ్యమె స్వరాజ్యంబుమనకు
మనస్వశక్తిని నమ్ముటే మనకుదారి,
జ్ఞానసత్యవిముక్తియె వరజయంబు
మనసు మనమెరుంగుటె గొప్పఘనతమనకు॥

ఇట్లు సక్రమముగా వర్తింతుమేని,—

వ॥ జయమగు భారతాంబ, కనిశంబు జయంబు తిలక్ మహాత్మునకున్
జయమగు గాంధిమహానికిని, సద్యశుడౌ నరవింద ఘోషునకున్
జయమగు, లాలుపాలులకు సంతతదిగ్విజయంబు, దాసునకున్
జయమగు, నూతనోద్యమము చక్కగ దిగ్విజయంబుగాంచెడిన్॥
శాంతరసామృతంబు ధరజల్లినమాడ్కి సుఖంబుగల్గెడిన్

వంతలుదీరిభూజనులు స్వచ్ఛమనస్కులుగా మెలంగెడిఁ
స్వతయు జానిసత్యము చూఁటకేనియు లేకచచ్చెడిఁ
సంతత వైభవోన్నతుల నెమ్మతి నెల్ల సుఖించుచుండెడిఁ॥

అ—ఆర్యులారా, నేను అపరిమితానందముతోడను, జయజయ నములతోడను భారతీయ నూతన తేజోలక్ష్మీ ప్రసన్నవేళయని మహాసభను ముగించుచున్నాము. ఇట్టి తరుణ ఒక్కసారి మాతృభూమికి మంగళపుష్పములంజల్లి మనకర్తవ్యమునకు గడంగుదుము.

మంగళము:

ఇంగ్లీషునోటు

శ్రీలతల్లి భవతు మంగళం। సురత్నగర్భమాతృభూమి భవతు

హిం—దూ—మా—తా

ధీరమహా—పూరుషులా—ధారులు—నీపై

ధీరా—శూరా—వీరా—ఈ

కాలహారణ—మేలకరుణ— నేలుతరుణ—మో

ధరణీ—తరుణీ—వరనారీ

శ్రీ భారతి, మాభాగ్యమ—యీభూమిమణీ—సురనదిధర—వ

భర—ధరసురధర]

హిం—దూ—మా—తా

శ్రీ భక్తిమార్గదర్శిని. దివ్యముక్తి దాయకి ధరిత్రి॥ శ్రీల

సత్వరస్వరాజ్యప్రాప్తిరస్తు

సర్వేజనాః సుఖినోభవంతు

ఇది, శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర దామరాడ్వంశ గోపాలకృష్ణరంగమా జ్యేష్టపుత్రి పుండరీకాక్ష.నామధేయ ప్రణీతంబగు "శ్రీ గాంధి విజయము" అనునాటకమునందు సర్వము

సంపూర్ణము.

